

***STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY JEDNOROŻEC***

***ZAŁĄCZNIK NR 1 DO
UCHWAŁY NR .....
RADY GMINY JEDNOROŻEC
Z DNIA .....***

-CZEŚĆ TEKSTOWA-

Spis treści

1. WSTĘP	6
1.1. Informacje ogólne	6
1.2. Zespół autorski	6
1.3. Potrzeba opracowania	6
1.4. Podstawy prawne opracowania	7
1.5. Materiały źródłowe	8
2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO	12
2.1. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu	12
2.1.1. Ogólna charakterystyka gminy	12
2.1.2. Podstawowe dane o gminie	13
2.1.3. Struktura użytkowania i przeznaczenia terenów	16
2.1.4. Uzbrojenie terenu	17
2.2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony	17
2.2.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	17
2.2.2. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i inwestycji celu publicznego	19
2.3. Stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego	20
2.3.1. Rzeźba terenu i budowa geologiczna	20
2.3.2. Hydrografia	21
2.3.3. Surowce naturalne	24
2.3.4. Klimat	24
2.3.5. Powietrze atmosferyczne	25
2.3.6. Gleby	27
2.3.7. Fauna i flora	27
2.3.8. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna	28
2.4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	32
2.4.1. Rys historyczny, historia rozwoju przestrzennego i zabudowy gminy	32
2.4.2. Ochrona zabytków w ujęciu prawnym i praktycznym	34
2.4.3. Stan zachowania zabytków nieruchomych	35
2.4.4. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	36
2.4.5. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków	36
2.4.6. Stanowiska archeologiczne	39
2.4.7. Zagrożenia dla środowiska kulturowego	42
2.5. Uwarunkowania wynikające z rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych	43
2.6. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrona ich zdrowia	43
2.6.1. Demografia	43
2.6.2. Zatrudnienie	47
2.6.3. Bezrobocie	48
2.6.4. Działalność gospodarcza	49
2.6.5. Oświata	52
2.6.6. Ochrona zdrowia	53
2.6.7. Kultura	53
2.6.8. Sport	54
2.6.9. Turystyka	54
2.6.10. Budżet gminy	55
2.7. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	57

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

2.8. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy	58
2.8.1. Analiza ekonomiczna	58
2.8.2. Analiza środowiskowa	65
2.8.3. Analiza społeczna.....	70
2.8.4. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego.....	74
2.8.5. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę	77
Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	78
2.8.6. Chłonność położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej	79
2.8.7. Chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę w planach miejscowych	80
2.8.8. Porównanie maksymalnego zapotrzebowania w skali gminy na nową zabudowę z chłonnością	81
2.8.9. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	82
2.9. Stan prawny gruntów.....	84
2.10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	85
2.10.1. Obszary Natura 2000	85
2.10.2. Użytek ekologiczny Torfianka	88
2.10.3. Pomniki przyrody	88
2.10.4. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	88
2.10.5. Ochrona gruntów rolnych wysokich klas bonitacyjnych	89
2.10.6. Ochrona gruntów leśnych.....	89
2.11. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych	89
2.12. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.	90
2.12.1. Udokumentowane złoża kopalin	90
2.12.2. Zasoby wód podziemnych	90
2.12.3. Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla	92
2.13. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.	92
2.14. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami	92
2.14.1. Komunikacja drogowa	92
2.14.2. Komunikacja kolejowa.....	93
2.14.3. Komunikacja autobusowa	94
2.14.4. Komunikacja turystyczna piesza	94
2.14.5. Obsługa techniczna transportu	94
2.14.6. Zaopatrzenie w wodę.....	94
2.14.7. Odprowadzanie ścieków.....	96
2.14.8. Elektroenergetyka.....	97
2.14.9. Gazownictwo	97
2.14.10. Ciepłownictwo.....	97
2.14.11. Telekomunikacja	97
2.14.12. Gospodarka odpadami	98
2.15. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych	98

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

2.16. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej	99
3. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO.....	100
3.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego	100
3.1.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej	100
3.1.2. Zasady zagospodarowania przestrzennego.....	102
3.1.3. Strefy funkcjonalne polityki przestrzennej gminy	103
3.1.4. Kierunki zmian wynikające z audytu krajobrazowego	103
3.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy.....	104
3.2.1. Ogólne wytyczne dla poszczególnych rodzajów zabudowy	104
3.2.2. Obszary wyłączone z zabudowy i ograniczenie w zabudowie.....	106
3.3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.....	107
3.3.1. Ogólne cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska.....	107
3.3.2. Elementy środowiska przyrodniczego objęte ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody	108
3.3.3. Ochrona zasobów glebowych.....	109
3.3.4. Ochrona gruntów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych.....	110
3.3.5. Ochrona zasobów wodnych.....	110
3.3.6. Ochrona zasobów surowcowych	111
3.3.7. Ochrona powietrza atmosferycznego	111
3.3.8. Krajobraz kulturowy i uzdrowisk.....	111
3.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	112
3.4.1. Ochrona zabytków architektury i techniki	112
3.4.2. Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych	112
3.4.3. Ochrona zabytków archeologicznych	112
3.4.4. Ochrona zabytkowych cmentarzy	112
3.4.5. Ochrona krajobrazu kulturowego.....	112
3.4.6. Strefy ochrony konserwatorskiej.....	112
3.5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej	113
3.5.1. Rozwój komunikacji drogowej	113
3.5.2. Rozwój komunikacji kolejowej.....	113
3.5.3. Rozwój komunikacji rowerowej	114
3.5.4. Rozwój sieci wodociągowej.....	114
3.5.5. Rozwój sieci kanalizacyjnej	114
3.5.6. Rozwój sieci elektroenergetycznej.....	115
3.5.7. Rozwój sieci gazowej.....	115
3.5.8. Rozwój sieci telekomunikacyjnej.....	116
3.5.9. Rozwój ciepłownictwa	116
3.5.10. Rozwój systemu gospodarki odpadami	116
3.5.11. Odnawialne źródła energii.....	117
3.6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	117
3.7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1	118
3.8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni	

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

publicznej	119
3.9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.....	119
3.10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	119
3.11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych	120
3.12. Obszary lub obiekty, dla których wyznacza się w złożu kopalin filar ochronny	121
3.13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120).....	121
3.14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	121
3.14.1. Obszary wymagające przekształceń i rehabilitacji.....	121
3.14.2. Obszary niezabudowane wymagające rekultywacji	122
3.14.3. Obszary niezabudowane wymagające remediacji	122
3.15. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych	122
3.16. Obszary zdegradowane.....	122
3.17. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie	122
3.18. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży 2 000 m ²	123
3.19. Obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 100 kW.....	123
4. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZA USTAŁEŃ PROJEKTU STUDIUM	123

1. WSTĘP

1.1. Informacje ogólne

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec sporządził, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.) Wójt Gminy Jednorożec.

Studium uchwaliła Rada Gminy Jednorożec, zgodnie z art. 12 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Uchwałą Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednorożec z dnia 10 marca 2017 roku

Załącznikami do uchwały w sprawie uchwalenia studium są:

- załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednorożec z dnia 10 marca 2017 roku – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec – część tekstowa;
- załącznik nr 2 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednorożec z dnia 10 marca 2017 roku – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec – Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego – Rysunek studium;
- załącznik nr 3 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednorożec z dnia 10 marca 2017 roku – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec – Kierunki zagospodarowania przestrzennego – Rysunek studium;
- załącznik nr 4 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednorożec z dnia 10 marca 2017 roku – Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec.

1.2. Zespół autorski

Studium sporządzone opracował zespół projektowy w następującym składzie:

- mgr inż. Paweł Góra – główny projektant, posiadający dyplom ukończenia studiów wyższych w zakresie gospodarki przestrzennej,
- mgr inż. Karolina Arnold – problematyka ładu przestrzennego, uwarunkowania kulturowe, społeczne i demograficzne,
- mgr Łukasz Kowalski – opracowanie ekofizjograficzne i prognoza oddziaływania na środowisko.

1.3. Potrzeba opracowania

Opracowanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec wynika z następujących głównych przesłanek:

- dostosowania dokumentu do licznych zmian legislacyjnych w zakresie Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i innych przepisów prawa;

- potrzeby aktualizacji treści zawartych w dotychczasowym studium w związku ze zmieniającą się sytuacją społeczną i gospodarczą gminy;
- wyznaczenia nowych kierunków rozwoju gminy.

Aktualizacja i określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego polega na ustaleniu lokalnych zasad organizacji struktury przestrzennej gminy przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej oraz uwzględnieniu podstawowych elementów sieci osadniczej.

Ustalenia Studium winny być rozumiane jako świadome działanie władz gminy zmierzające do optymalnego wykorzystania uwarunkowań przestrzennych gminy w celu osiągnięcia wyznaczonych kierunków rozwoju. Generalną zasadą kształtowania i zagospodarowania przestrzeni gminy winny być reguły określające jej zrównoważony rozwój. Pojęcie to określa rozwój przestrzenny, gospodarczy, społeczny i kulturowy, który harmonizuje z uwarunkowaniami przyrodniczymi ograniczając jednocześnie degradację przyrody, nie naruszając możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń.

1.4. Podstawy prawne opracowania

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec zostało opracowane na podstawie i z uwzględnieniem następujących przepisów prawa:

- art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.);
- art. 9 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.);
- Uchwała Nr XX/107/2016 Rady Gminy Jednorożec z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec;
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. 2004 Nr 118, poz. 1233);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. 2015 r. poz. 469 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2013 r. poz. 627 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 1131 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 1987);

- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U.2015. poz. 774);
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 2100 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz.U.2002 nr 155 poz. 1298);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity Dz.U.2014 poz. 112);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 71);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U.2014 poz. 1348);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz.U.2014 poz. 1408);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U.2014 poz. 1409);

1.5. Materiały źródłowe

Przy opracowaniu niniejszego studium wykorzystano następujące materiały źródłowe i opracowania:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec zatwierdzone Uchwałą Nr XIV/75/08 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 28 kwietnia 2008 r.;
- Opracowanie ekofizjograficzne do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec;
- Uchwała Nr XXXVIII/188/2010 z dnia 5 marca 2010 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec dla zespołu wsi Jednoróżec – Stegna i część wsi Ulatowo – Pogorzel;
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec dla zespołu wsi Jednoróżec – Stegna i część wsi Ulatowo – Pogorzel;
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Jednoróżec na lata 2011 – 2026;
- Uchwała Nr XXVI/129/09 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Jednoróżec;

- Uchwała Nr XXVI/130/09 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Małowidz;
- Uchwała Nr XXVI/131/09 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Ulatowo – Pogorzel;
- Uchwała Nr XXXVI/182/09 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 15 grudnia 2009 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Jednoróżec;
- Uchwała Nr XIV/69/2011 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 25 października 2011 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Lipa;
- Uchwała Nr XXVII/137/2012 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 27 listopada 2012 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Połoń;
- Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jednoróżec na lata 2013 – 2017;
- Gminna Ewidencja Zabytków dla Gminy Jednoróżec;
- Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Jednoróżec na lata 2015 – 2032;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego zatwierdzony Uchwałą Nr 180/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2014 r. ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego dnia 15 lipca 2014 r. poz. 6868;
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku Innowacyjne Mazowsze zatwierdzona Uchwałą Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.;
- Stan aktualności studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w województwie mazowieckim opracowane przez Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie;
- Przegląd sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego 2012;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Jednoróżec zatwierdzony Uchwałą Nr XIV/72/2015 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 30 listopada 2015 r.;
- Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody na terenie powiatu przasnyskiego;
- Uchwała Nr XIX/194/2008 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 30 września 2008 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfianka”;
- Uchwała Nr XXX/151/2009 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 23 czerwca 2009 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfianka”;
- Uchwała Nr XXX/194/2013 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Jednoróżec;
- Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce według stanu na 31. XII. 2015 r. (2016, Państwowy Instytut Geologiczny);
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego);
- Opracowanie ekofizjograficzne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, 2011);

- Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2022 (przyjęty uchwałą Nr 209/16 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2016 r.);
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r.);
- Plan urządzenia lasu. Nadleśnictwo Parciaki. Obręb Parciaki. Program ochrony przyrody. Sporządzony na okres od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2021 r. Stan na 1.01.2012 r. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Oddział w Olsztynie;
- Plan urządzenia lasu. Nadleśnictwo Przasnysz. Obręb Przasnysz. Program ochrony przyrody. Sporządzony na okres od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2021 r. KRAMKO Sp. z o.o.;
- Powiatowy Program Ochrony Środowiska, Starostwo Powiatowe w Przasnyszu, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Promocji, Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Przasnysz, 2004;
- Prognoza oddziaływania na środowisko Planu urządzenia lasu na lata 2012-2021. Nadleśnictwo Parciaki, RDLP w Olsztynie, Olsztyn, 2012;
- Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (2014, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie);
- Prognoza oddziaływania na środowisko do Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku (2012, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie);
- Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu (przyjęty Uchwałą Nr 184/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 25 listopada 2013 r.);
- Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu (przyjęty Uchwałą Nr 186/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 25 listopada 2013 r.);
- „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jednoróżec na lata 2017 – 2022” przyjęty Uchwałą Nr XXVI/146/2016 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 30 grudnia 2016 r.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku (przyjęty uchwałą Nr 104/12 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 13 kwietnia 2012 r.);
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Jednoróżec na lata 2011-2026, 2011, Jednoróżec;
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2014 (2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie);
- Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2013 roku (2014, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie);
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa 2020 r., 2014 Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Środowiska, Warszawa;
- Strategia Rozwoju Kraju 2020, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa;

***STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC***

- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (2012, Ministerstwo Środowiska);
- Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej. Etap I – rzeka Omulew (2006, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie);
- Studium dla potrzeb planów ochrony przeciwpowodziowej. Etap II – Rzeka Orzyc (2006, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie);
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec (przyjęty uchwałą Nr II/8/02 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 17 grudnia 2002 r.);
- Zagospodarowania przestrzenne dolin rzecznych a zagrożenie powodziowe województwa mazowieckiego, 2008, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, Warszawa.

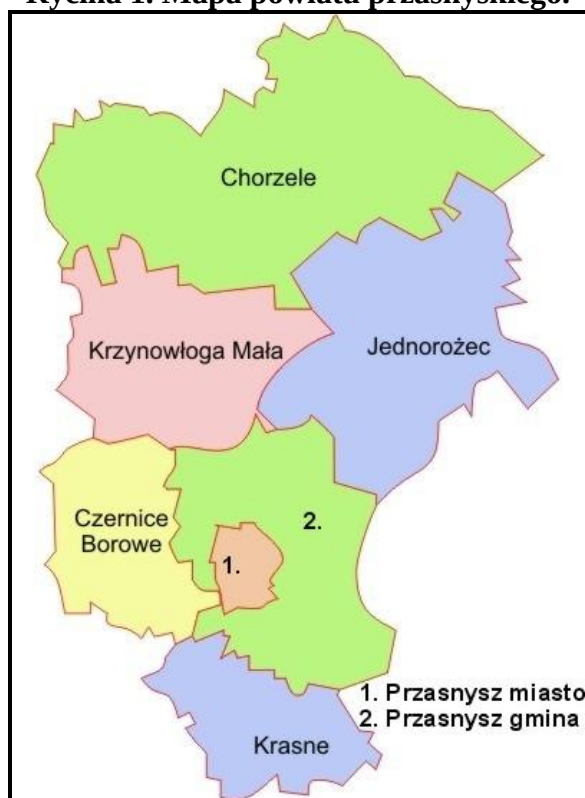
2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

2.1. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu

2.1.1. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Jednoróżec jest gminą wiejską położoną w regionie Kurpi Zielonych, w północnej części województwa mazowieckiego, stanowiącą część północno-wschodnią powiatu przasnyskiego. Obszar gminy leży w północno-wschodniej części Niziny Środkowopolskiej, na północy makroregionu Niziny Północnomazowieckiej. Według podziału fizyczno-geograficznego powierzchnia gminy położona jest na obszarze Równiny Kurpiowskiej, Wysoczyzny Ciechanowskiej i Wzniesień Mławskich. Wzniesienia Mławskie zajmują południowo-zachodnią część gminy (ok. 40% powierzchni). Wysoczyzna Ciechanowska stanowi równiną powierzchnię sandrów na niewielkim obszarze południowej części gminy. Równina Kurpiowska rozciąga się we wschodniej części gminy (zajmuje ok. 60% powierzchni). Stanowi ona płaską powierzchnię sandrów, pochylona łagodnie z północnego-zachodu na południowy-wschód.

Rycina 1. Mapa powiatu przasnyskiego.

Źródło: www.osp.org.pl

Gmina Jednoróżec od północy sąsiaduje z gminą Chorzele (powiat przasnyski), od zachodu z gminami Przasnysz i Krzynowłoga Mała (powiat przasnyski), od strony wschodniej z gminą Baranowo (powiat ostrołęcki), natomiast od południa z gminami Krasnosielc i Płoniawy Bramura (powiat makowski). Poniżej zamieszczono rysunek, na

którym przedstawiono położenie gminy Jednoróżec względem gmin sąsiednich. Wschodnia granica gminy wyznacza jednocześnie granicę między powiatem przasnyskim, w którym znajduje się gmina Jednoróżec, a powiatem ostrołęckim. Południowo-wschodnia granica gminy jest jednocześnie granicą powiatu przasnyskiego i makowskiego.

Rycina 2. Położenie gminy Jednoróżec na tle gmin sąsiednich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie podziału administracyjnego województwa mazowieckiego.

2.1.2. Podstawowe dane o gminie

W gminie Jednoróżec funkcjonuje 19 sołectw złożonych z jednej lub dwóch, a nawet trzech miejscowości. Do wsi, które pełnią rolę sołectw zaliczono następujące miejscowości: Budy Rządowe, Drądzewo Nowe, Dynak, Jednoróżec, Kobylaki – Czarzaste, Kobylaki – Korysze, Kobylaki – Wólka, Lipa, Małowidz, Obórki, Olszewka, Parciaki, Połoń, Stegna, Ulatowo – Dąbrówka, Ulatowo – Pogorzel, Ulatowo – Słabogóra, Żelazna Prywatna oraz Żelazna Rządowa. Ponadto w obrębie gminy położone są miejscowości, które nie pełnią roli wsi sołeckich. Zaliczono do nich wsie: Budziska, Nakieł, Kobylaki – Konopki, Przejmy, Parciaki – Stacja, a także Żelazna Rządowa-Gutocha.

Tabela 1. Wykaz miejscowości i sołectw w gminie Jednoróżec

L. p.	Sołectwo (miejscowość)	Wsie wchodzące w skład sołectwa
1.	Budy Rządowe	Budy Rządowe, Budziska, Nakieł
2.	Drądzewo Nowe	Drądzewo Nowe
3.	Dynak	Dynak
4.	Jednoróżec	Jednoróżec
5.	Kobylaki – Czarzaste	Kobylaki – Konopki, Kobylaki – Czarzaste

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

6.	Kobylaki – Korysze	Kobylaki – Korysze
7.	Kobylaki – Wólka	Kobylaki – Wólka
8.	Lipa	Lipa
9.	Małowidz	Małowidz
10.	Obórki	Obórki, Przejmy
11.	Olszewka	Olszewka
12.	Parciaki	Parciaki, Parciaki – Stacja
13.	Połoń	Połoń
14.	Stegna	Stegna
15.	Ulatowo – Dąbrówka	Ulatowo – Dąbrówka
16.	Ulatowo – Pogorzel	Ulatowo – Pogorzel
17.	Ulatowo – Słabogóra	Ulatowo – Słabogóra
18.	Żelazna Prywatna	Żelazna Prywatna
19.	Żelazna Rządowa	Żelazna Rządowa, Żelazna Rządowa-Gutocha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jednorożec.

Gminę zamieszkuje 7 286 mieszkańców, tj. ok. 13,8% ogólnej liczby ludności powiatu. Gęstość zaludnienia gminy wynosi 31 osób na 1 km². Poniższa tabela przedstawia liczbę ludności w poszczególnych sołectwach. Najwięcej mieszkańców liczy miejscowość Jednorożec, w 2014 r. liczba ludności wynosiła tam 2 090 osób, zaś najmniejszą liczbę ludności ma wieś Ulatowo-Dąbrówka – 34 osoby.

Tabela 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Jednorożec

L.p.	Sołectwo (miejscowość)	Liczba mieszkańców*
1.	Budy Rządowe (m. Budy Rządowe, Budziska, Nakieł)	196
2.	Drażdzewo Nowe	393
3.	Dynak	132
4.	Jednorożec	2 090
5.	Kobylaki – Czarzaste (m. Kobylaki – Konopki, Kobylaki – Czarzaste)	116
6.	Kobylaki – Korysze	59
7.	Kobylaki – Wólka	87
8.	Lipa	525
9.	Małowidz	292
10.	Obórki (m. Obórki, Przejmy)	116
11.	Olszewka	584
12.	Parciaki (m. Parciaki, Parciaki – Stacja)	657
13.	Połoń	330
14.	Stegna	585
15.	Ulatowo – Dąbrówka	34
16.	Ulatowo – Pogorzel	495

STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC

17.	Ulatowo – Słabogóra	75
18.	Żelazna Prywatna	144
19.	Żelazna Rządowa (m. Żelazna Rządowa, Żelazna Rządowa – Gutocha)	446

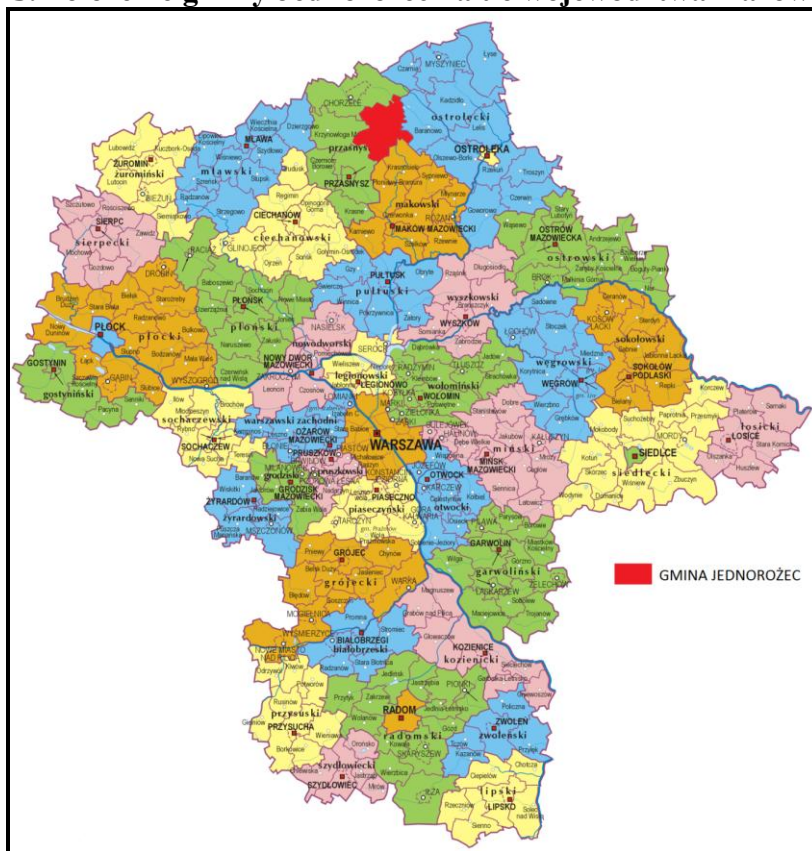
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Główną miejscowością w gminie jest wieś Jednorzec, zamieszkiwana przez 2 090 osób, co stanowi ok. 28,7% całkowitej populacji gminy. Wieś Jednorzec stanowi główny ośrodek gminny. W miejscowości znajdują się m. in.:

- siedziba władz gminy;
- placówki publiczne – przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, biblioteka publiczna i świetlica wiejska, Ośrodek Pomocy Społecznej, policja, straż pożarna, Gminny Zakład Usług Komunalnych;
- organizacje pozarządowe – Ludowy Klub Sportowy „Mazowsze”, Stowarzyszenie Ziemi Jednorzeckiej, Koło Gospodyń Wiejskich, Polski Związek Emerytów i Rencistów Koło;
- ośrodki zdrowia – Gminny Ośrodek Zdrowia i apteka.

Na poniższym rysunku przedstawiono położenie gminy Jednorzec na tle województwa mazowieckiego.

Rycina 3. Położenie gminy Jednorzec na tle województwa mazowieckiego

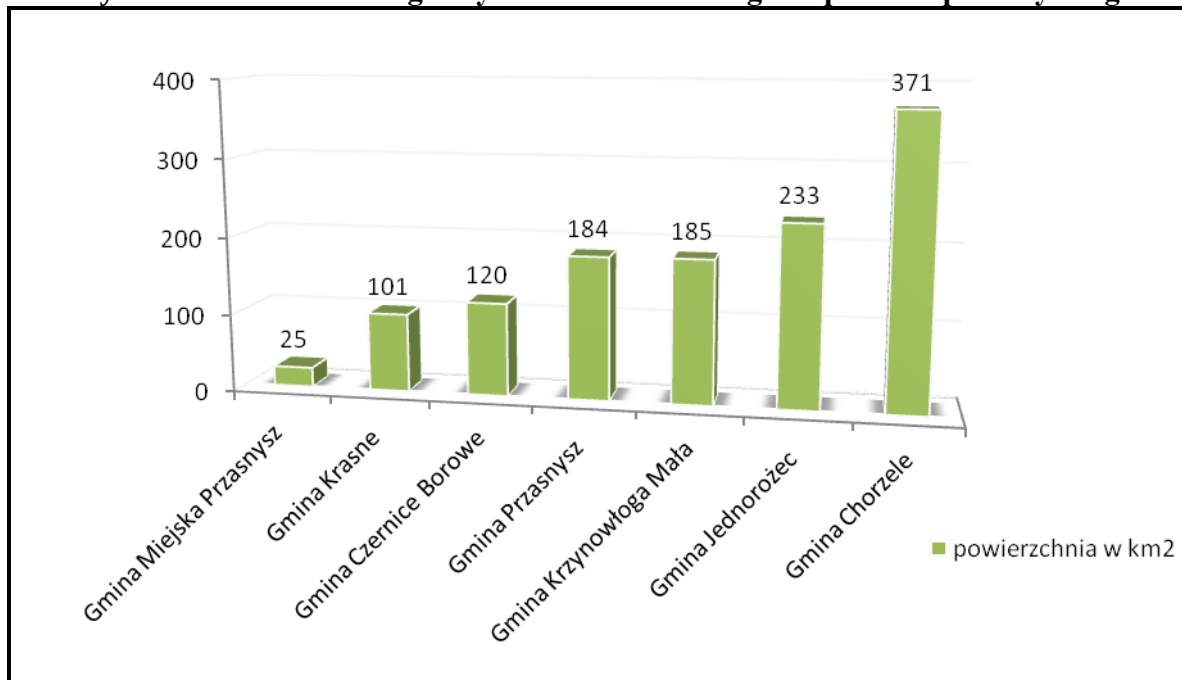

Źródło: Opracowanie własne na podstawie podziału administracyjnego województwa mazowieckiego.

Powierzchnia gminy liczy 232,20 km² (23 220 ha), co stanowi ok. 19% ogólnej powierzchni powiatu. Na poniższym wykresie zobrazowano powierzchnie wszystkich gmin powiatu przasnyskiego.

Wykres 1. Powierzchnia gminy Jednorożec na tle gmin powiatu przasnyskiego

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Gmina Jednorożec jest jedną z większych gmin w powiecie przasnyskim. Zajmuje ona drugie miejsce pod względem powierzchni. Na pierwszym miejscu usytuowana jest gmina Chorzele zajmująca około 371 km².

2.1.3. Struktura użytkowania i przeznaczenia terenów

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na 31.12.2014 r.) struktura użytkowania gruntów w gminie Jednorożec prezentuje się następująco:

- użytki rolne – 11 332 ha, w tym:
  - grunty orne – 4 867 ha,
  - sady – 2 ha,
  - łąki trwałe – 3 443 ha,
  - pastwiska trwałe – 2 585 ha,
  - grunty rolne zabudowane – 313 ha,
  - grunty pod stawami – 1 ha,
  - grunty pod rowami – 121 ha;
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 11 127 ha, w tym:
  - lasy – 10 991 ha,
  - grunty zadrzewione i zakrzewione – 136 ha;
- grunty pod wodami – 61 ha;
- grunty zabudowane i zurbanizowane – 581 ha, w tym:

- tereny mieszkaniowe – 75 ha,
- tereny przemysłowe – 6 ha,
- tereny inne zabudowane – 43 ha,
- tereny zurbanizowane niezabudowane – 1 ha,
- tereny rekreacji i wypoczynku – 1 ha,
- tereny komunikacyjne (drogi) – 395 ha,
- tereny komunikacyjne kolejowe – 51 ha,
- użytki kopalne – 9 ha,
- użytki ekologiczne – 1 ha,
- nieużytki – 110 ha,
- tereny różne – 8 ha.

W strukturze użytkowania ogólnej gminy najwięcej jest lasów (około 47%), zaś najmniejszą powierzchnię stanowią użytki ekologiczne, tereny rekreacji i wypoczynku oraz tereny zurbanizowane niezabudowane (po około 0,0043%).

W strukturze użytków rolnych przeważają łąki i pastwiska (obejmują łącznie ok. 53% użytków rolnych), duży jest też udział gruntów ornych (około 43% użytków rolnych). W strukturze gruntów leśnych i zadrzewionych oraz zakrzewionych dominują lasy (około 99%), zaś w strukturze gruntów zabudowanych i zurbanizowanych – tereny komunikacyjne (drogi) – około 68%.

2.1.4. Uzbrojenie terenu

Głównym miernikiem kwestii uzbrojenia terenu jest procentowy wskaźnik osób korzystających z poszczególnych instalacji techniczno-sanitarnych. Według danych GUS (stan na 31.12.2015 r.) wskaźnik korzystających z instalacji % ogółu ludności prezentuje się następująco:

- korzystający z wodociągu – 93,2%;
- korzystający z kanalizacji – 31,5%;
- korzystający z gazu – 0,1%.

Szczegółową charakterystykę gminy Jednorożec pod kątem infrastruktury technicznej przedstawiono w rozdziale 2.14 niniejszego studium.

2.2. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

2.2.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Gmina Jednorożec posiada opracowany jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządzony na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i podjęty uchwałą nr XXXVIII/188/2010 Rady Gminy Jednorożec z dnia 5 marca 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorożec dla zespołu wsi Jednorożec - Stegna i części wsi Ulatowo -

Pogorzel. Granica obszaru obejmuje grunty położone na terenie zespołu wsi Jednoróżec – Stegna i części wsi Ulatowo – Pogorzel.

Obszar objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec wynosi 2 277 ha, co w stosunku do całkowitej powierzchni gminy wynosi około 10%.

W planie zagospodarowania przestrzennego obszary przeznaczono pod następujące funkcje:

- tereny zabudowy mieszkaniowej, w tym:
  - tereny zabudowy mieszkalno-usługowej,
  - tereny zabudowy zagrodowej,
  - tereny zabudowy zagrodowej z dopuszczeniem usług;
- tereny zabudowy usługowej, w tym:
  - tereny zabudowy administracji,
  - tereny zabudowy sakralnej,
  - tereny zabudowy ochrony zdrowia,
  - tereny usług gastronomii,
  - tereny usług handlu,
  - tereny usług innych,
  - tereny zabudowy oświaty,
  - tereny sportu i rekreacji,
  - tereny rekreacji i wypoczynku;
- tereny użytkowane rolniczo, w tym:
  - tereny rolnicze,
  - tereny rolne bez prawa zabudowy;
- tereny zabudowy techniczno – produkcyjnej, w tym:
  - tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów;
- tereny zieleni i wód, w tym:
  - lasy i kompleksy leśne,
  - tereny przeznaczone pod zalesienie,
  - tereny zieleni urządzonej,
  - cmentarz,
  - wody śródlądowe;
- tereny infrastruktury technicznej, w tym:
  - teren oczyszczalni ścieków,
  - teren ujęcia wód,
  - elektroenergetyka;
- teren obsługi komunikacji samochodowej, w tym:
  - parkingi,
  - teren przystanku autobusowego,
  - teren stacji benzynowej,
  - teren stacji gazowej;
- tereny komunikacji, w tym:
  - tereny dróg publicznych – powiatowych – zbiorczych,

- tereny dróg publicznych – gminnych – lokalnych,
- tereny dróg publicznych – gminnych – dojazdowych,
- tereny dróg wewnętrznych, gospodarczych,
- tereny dróg pieszo – rowerowych.

Ponadto w planie wyznaczono:

- stanowiska archeologiczne;
- granice administracyjne miejscowości;
- linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania;
- granice strefy ochronnej sanitarnej;
- granice strefy ochronnej konserwatorskiej;
- proponowaną strefę „centrum miejscowości”;
- postulowane podziały wewnętrzne;
- linie podziałów wewnętrznych.

2.2.2. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i inwestycji celu publicznego.

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o ustaleniu warunków zabudowy mają wpływ na kształtowanie ładu przestrzennego. W poniższej tabeli przedstawiono liczbę inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy realizowanych w gminie Jednorożec na terenach nie objętych planem miejscowym.

Tabela 3. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i decyzje inwestycji celu publicznego w latach 2007 – 2015

Rodzaj decyzji/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	8	7	10	1	2	11	8	7	6
decyzje o warunkach zabudowy	66	59	51	31	26	26	31	32	36

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 4. Wydane decyzje o warunkach zabudowy według rodzaju zabudowy

Decyzje o warunkach zabudowy/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
decyzje o warunkach zabudowy ogółem	66	59	51	31	26	26	31	32	36
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	-	-	0	0	0	0	0	0	0
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	27	39	43	29	15	18	18	26	28
decyzje dotyczące zabudowy usługowej	-	-	3	2	0	0	0	0	3
decyzje dotyczące innej zabudowy	-	-	5	0	11	8	13	6	5

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najmniej inwestycji celu publicznego realizowanych na podstawie wydanej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego było w 2010 r. Natomiast gmina Jednorożec w 2012 r. wydała aż 11 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W przypadku decyzji o warunkach zabudowy w gminie Jednorożec zauważalny jest bardzo duży spadek. Najwięcej wydanych decyzji tj. 66, zarejestrowano w 2007 r. Po tym roku liczba ta, z każdym rokiem malała za wyjątkiem znikomego wzrostu o 1 decyzję w 2014 roku. Najmniejszą liczbę decyzji wydanych przez gminę odnotowano w 2011 r. i w 2012 r.

2.3. Stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego

2.3.1. Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Pod względem geologiczno-tektonicznym gmina Jednorożec położona jest w obrębie prekambryjskiej Platformy Wschodnioeuropejskiej, zbudowanej ze skał metamorficznych i głębinowych, głównie granitoidów, gnejsów, migmatyków i amfibolitów. Na podłożu prekambryjskim zalegają młodsze skały, kolejno: paleozoiczne, mezozoiczne i kenozoiczne. W obrębie platformy prekambryjskiej wyróżniamy mniejsze jednostki tektoniczne – gmina Jednorożec, znajduje się w obrębie Wyniesienia mazursko-suwańskiego. Pokrywą tej jednostki tektonicznej tworzą osady jury, kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu, a na skłonach wyniesienia występują także osady triasu. Miąższość pokrywy osadowej Wyniesienia mazursko-suwańskiego waha się od ok. 350 m, do ponad 2000 m.

Z punktu widzenia planowania przestrzennego najistotniejsze znaczenie posiada przypowierzchniowa budowa geologiczna. W przypadku obszaru gminy Jednorożec są to utwory z ery kenozoicznej, z okresu czwartorzędu, przede wszystkim z epoki plejstocenu, w której wystąpił cykl zlodowaceń.

W obrębie gminy Jednorożec wyróżnia się następujące formy geomorfologiczne:

- równina sandrowa;
- doliny rzeczne, w tym:
  - Orzyca i Ulatówki,
  - dopływów rzeki Płodownicy,
  - dopływu z Kobylaków,
  - dopływu z Lipy,
- wysoczyzna morenowa;

Równina sandrowa zajmuje północno-wschodnią i wschodnią części gminy. Stanowi rozległą, bezzeziorną powierzchnię sandrów położonych na wysokości od ok. 115 m n.p.m. w rejonie dolin rzek Orzyc i dopływów rzeki Płodownica (przy północno-wschodniej granicy gminy) do ok. 140 m n.p.m. w rejonie południowo-wschodniej, leśnej części gminy. Najwyższe wzniesienie w tej części osiąga 142,65 m n.p.m. – Kozłowa Góra. Na obszarach

między dolinnych występują zwarte zespoły wydym utrwalonych, które porośnięte są lasami (południowo-wschodnia część gminy). W podłożu, lokalnie na wydymach występują piaski eoliczne oraz piaski i żwiry sandrowe.

Doliny rzeczne Orzyca i Ulatówki tworzą wraz z systemem rowów melioracyjnych rozległą płaskodenną formę przestrzenną w centralnej części gminy. W północnej części gminy szerokość doliny dochodzi do ponad 2 km. W dnie doliny przeważa użytkowanie łąkowo-pastwiskowe. Dolina znajduje się na wysokości od ok. 115 do 110 m n.p.m. Jest to płaska powierzchnia o nachyleniach w zakresie 0-1%. W podłożu występują torfy i mady. Tereny te nie są wskazane do zabudowy ze względu na słabą nośność gruntu.

Doliny rzeczne dopływów rzeki Płodownicy tworzą powierzchnie równinne w północno-wschodniej części gminy, w rejonie miejscowości Żelazna-Rządowa, Żelazna Prywatna, Parciaki i Dynak. W dnach dolin przeważa użytkowanie łąkowo-pastwiskowe. Występują na wysokości poniżej 117 m n.p.m. (obniżenie w rejonie dopływu z Dynak na wysokości poniżej 115 m n.p.m.) Są to powierzchnie praktycznie płaskie o nachyleniach w zakresie 0-1%. W podłożu występują torfy i mady.

Dolina rzeczna dopływu z Kobylaków występuje w zachodniej części gminy. Połączony systemem rowów melioracyjnych tworzy powierzchnię równinną na wysokości poniżej 125 m n.p.m. Jest to obniżenie w okolicach wsi Kobylaki – Korysze, Kobylaki – Konopki, Kobylaki – Czarzaste i Kobylaki – Wólka. W dnie doliny przeważa użytkowanie łąkowo-pastwiskowe. Jest to płaska powierzchnia o nachyleniach w zakresie 0-1%. W podłożu występują torfy i mady.

Dolina rzeczna dopływu z Lipy występuje w południowo-zachodniej części gminy, w otoczeniu miejscowości Przejmy, Obórki i Lipa. Połączony systemem rowów melioracyjnych tworzy powierzchnię równinną na wysokości poniżej 120 m n.p.m. W dnie doliny przeważa użytkowanie łąkowo-pastwiskowe. Jest to płaska powierzchnia o nachyleniach w zakresie 0-1%. W podłożu występują torfy i mady.

Wysoczyzna morenowa zajmuje centralną i zachodnią część gminy oraz fragment na północy, w rejonie miejscowości Ulatowo – Osieczna. Występuje na wysokości od ok. 116 m n.p.m. w rejonie doliny rzeki Orzyc do ok. 130 m n.p.m. w części zachodniej. W obrębie wysoczyzny występują pagórki wzgórz morenowych m.in. Góra Partyzancka (150 m n.p.m.), Barania Góra (138,75 m n.p.m.). Najwyższe wzniesienie występuje w południowo-zachodniej części, tuż przy granicy z gminą, w okolicach Kolonia Kobylaki – Korysze i osiąga 166,4 m n.p.m. Jest to teren rolniczo-leśny. W podłożu występują piaski luźne, piaski słabo gliniaste i piaski gliniaste lekkie.

2.3.2. Hydrografia

Gmina Jednorożec położona jest w dorzeczu Wisły, w zlewni jej prawostronnego dopływu – rzeki Narwi. Przez obszar gminy przebiega dział wodny III rzędu, wyznaczający zlewnie rzek: Omulew (wschód gminy) i Orzyc (centralna i zachodnia część gminy). Dział przebiega przez wschodnią część gminy, głównie terenami leśnymi, w okolicach wsi Olszewka, Parciaki, Stacja Parciaki, na wschód od zabudowy wsi Budy Rządowe i dalej lasem przez teren gm. Baranowo, w kierunku wsi Ruzieck w gm. Krasnosielc.

W gminie Jednorożec zasoby wód powierzchniowych tworzą:

- Rzeka Orzyc, która stanowi prawy dopływ Narwi i przepływa przez centralną część gminy. Rzeka Orzyc w granicach gminy przybiera kierunek z północnego zachodu na południowy wschód. Całkowita długość rzeki wynosi ok. 142,1 km, a powierzchnia jej dorzecza wynosi ponad 2 077 km² (w gminie rzeka przepływa na odcinku ok. 16,5 km). Źródła rzeki znajdują się u podnóży Wzniesień Mławskich w pobliżu miejscowości Kurdejewo. W bezpośrednim sąsiedztwie koryta rzeki znajduje się charakterystycznie ukształtowany taras zalewowy. Znaczą część w zlewni zajmują mokradła i łąki na torfach, częściowo zmeliorowane. W dninie doliny wykształciły się torfy oraz mady. Rzeka Orzyc stanowi granicę dwóch mezoregionów fizycznogeograficznych: Równiny Kurpiowskiej na północny-wschód od koryta rzeki i Wzniesień Mławskich na zachodzie. Dolina rzeki Orzyc wraz z dolinami kilku dopływów tworzy sieć korytarzy ekologicznych o ponadlokalnym znaczeniu.
- Rzeka Ulatówka, stanowi prawy dopływ rzeki Orzyc, o całkowitej długości ok. 24 km. Wypływa w okolicach wsi Grabowo-Skorupki. Do rzeki Orzyc wpada pomiędzy miejscowościami Ulatowo Pogorzelskie i Małowidz. Przepływa przez północno-zachodnią część gminy, na odcinku ok. 6,5 km. Wraz z systemem rowów melioracyjnych tworzy rozległą dolinę. W dninie doliny wykształciły się mady.
- Rzeka Płodownica, stanowi prawy dopływ rzeki Omulew. Jej całkowita długość wynosi 39,6 km. Źródła znajdują się w okolicy wsi Zręby, a ujście w okolicy wsi Wyszel. Przepływa fragmentarycznie przez północno-wschodnią część gminy, na odcinku 240 m. Rzeka przepływa przez rozległe zmeliorowane bagna, posiada kilka połączeń rowami melioracyjnymi z sąsiednimi dorzeczami. Koryto rzeki jest całkowicie uregulowane.
- Dopływy rzeki Płodownica, znajdują się w północno-wschodniej części gminy. Największe z nich to dopływ spod Parciak oraz dopływ spod Zaręb. Powiązane są systemem rowów melioracyjnych. W podłożu występują torfy oraz mady. W tej części (poza granicami gminy) znajdują się stawy rybne tzw. "stawy Gutocha" w gminie Baranowo, o łącznej powierzchni ok. 152 ha.
- System rowów i kanałów melioracyjnych, którego koncentracja ma miejsce w centralnej części gminy w rejonie doliny rzeki Orzyc i jej dopływu Ulatówki, oraz w części północno-wschodniej w rejonie doliny rzeki Płodownica. Ponadto system rowów melioracyjnych występuje w rejonie dopływu z Kobylaków w części zachodniej i dopływu z Lipy, w części południowo-zachodniej. Są to tereny, które zostały zmeliorowane w celu poprawy warunków produkcji rolniczej.
- Drobne zbiorniki wodne (oczka, stawy) - występują nielicznie, zlokalizowane są głównie w dolinie rzeki Orzyc.

Pod względem podziału Polski na zlewnie Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) obszar gminy Jednorożec zlokalizowany jest w zasięgu:

- JCWP kod RW2000172654869 Płodownica od źródeł do dopływu spod Parciak – obejmuje północno-wschodnią część gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie silnie zmienionej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;

- JCWP kod RW200019265499 Omulew od Sawicy do ujścia z Płodownicą od dopł. spod Parciak – obejmuje wschodni skraj gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona;
- JCWP kod RW200017265488 Dopływ spod Cierpięt – obejmuje wschodni fragment gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;
- JCWP kod RW2000172654929 Jastrząbka – obejmuje południowo-wschodni skraj gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;
- JCWP kod RW2000172658732 Dopływ spod Bud Prywatnych – obejmuje fragment południowej części gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;
- JCWP kod RW20001726587369 Dopływ spod Bagienic-Folwarku – obejmuje niewielki fragment w południowo-wschodniej części gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona;
- JCWP kod RW2000172658734 Dopływ spod Przytuł – obejmuje południowy skraj gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona;
- JCWP kod RW2000172658749 Dopływ spod Bobina Wielkiego – obejmuje południowy skraj gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona;
- JCWP kod RW200019265899 Orzyc od Ulatówki do ujścia z Węgierką od dopł. z Dzielin – obejmuje centralną część gminy, na wschód od rzeki Orzyc; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;
- JCWP kod RW2000172658729 Kanał spod Księżej Górki – obejmuje centralną i południowo-zachodnią część gminy, na południowy-zachód od rzeki Orzyc; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona;
- JCWP kod RW2000172658889 Morawka – obejmuje południowo-zachodni fragment gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – zagrożona;
- JCWP kod RW200017265869 Ulatówka – obejmuje zachodnią część gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;
- JCWP kod RW2000192658599 Orzyc od Tamki do Ulatówki – obejmuje północny fragment gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona;
- JCWP kod RW2000172658594 Dopływ z Ieśniczówki Pruskołęka – obejmuje północny fragment gminy; jest to zlewnia JCWP rzeczna, o statusie naturalnej części wód, stanie złym. Ocena nieosiągnięcia celów środowiskowych – niezagrożona.

W nawiązaniu do przedstawionego wcześniej podziału zlewniowego, poszczególne zlewnie JCWP znajdują się w:

- zlewni III-ego rzędu rzeki Omulew – JCWP kod RW2000172654869 Płodownica od źródeł do dopływu spod Parciak, JCWP kod RW200019265499 Omulew od Sawicy do ujścia z Płodownicą od dopł. spod Parciak, JCWP kod RW200017265488 Dopływ spod Cierpięt, JCWP kod RW2000172654929 Jastrząbka;
- zlewni III-ego rzędu rzeki Orzyc – JCWP kod RW2000172658732 Dopływ spod Bud Prywatnych, JCWP kod RW20001726587369 Dopływ spod Bagienic-Folwarku, JCWP kod RW2000172658734 Dopływ spod Przytuł, JCWP kod RW2000172658749 Dopływ spod Bobina Wielkiego, JCWP kod RW200019265899 Orzyc od Ulatówki do ujścia z Węgierką od dopł. z Dzielin, JCWP kod RW2000172658729 Kanał spod Księżej Górki, JCWP kod RW2000172658889 Morawka, JCWP kod RW200017265869 Ulatówka, JCWP kod RW2000192658599 Orzyc od Tamki do Ulatówki, JCWP kod RW2000172658594 Dopływ z leśniczówki Pruskołęka.

2.3.3. Surowce naturalne

Według systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na obszarze gminy Jednoróżec występuje 5 udokumentowanych złóż surowców mineralnych:

- Złoże Jednoróżec KN13580;
- Złoże Jednoróżec I KN14538;
- Złoże Jednoróżec II KN17609;
- Złoże Kobylaki KN15388;
- Złoże Małowidz KN16989.

Wyżej wymienione złoża bardziej szczegółowo opisano w dalszej części studium.

2.3.4. Klimat

Obszar gminy Jednoróżec położony jest w Polsce północno-wschodniej, gdzie występuje klimat przejściowy charakterystyczny dla całego Niżu Polskiego. Klimat przejściowy charakteryzuje się zmiennością stanów pogody. Jest to konsekwencja ścierania się dwóch mas powietrza: wilgotnego – morskiego, oraz suchego – kontynentalnego.

Pod względem regionalizacji klimatycznej Polski obszar gminy Jednoróżec należy do Regionu Środkowomazurskiego. Panujące tu stosunki pogodowe wykazują względnie duże powiązania z warunkami klimatycznymi terenów położonych poza jego południowo-wschodnimi granicami. Na tle innych regionów charakteryzuje się on mniejszą liczbą dni w roku z pogodą umiarkowanie chłodną. Notuje się tu najmniejszą w skali kraju liczbę dni z pogodą umiarkowanie ciepłą i jednocześnie, pochmurną, bez opadu (ok. 42 dni/rok). W regionie Środkowomazurskim mniej jest także dni z typem pogody umiarkowanie ciepłej z dużym zachmurzeniem i opadem atmosferycznym, (ok. 29 dni/rok). Również mniej notuje się w ciągu roku dni bardzo ciepłych z dużym zachmurzeniem i opadem (ok. 8 dni/rok).

Omawiany region na tle pozostałych wyróżnia także mniejsza częstość występowania dni umiarkowanie ciepłych bez opadu (ok. 63 dni/rok). W Regionie Środkowomazurskim notuje się natomiast nieco większą liczbę dni z pogodą dość mroźną, zarówno z opadem, jak

i bez opadu.

Na terenie gminy Jednorożec przeważają wiatry zachodnie, północno-zachodnie i południowo-zachodnie. W okresie zimowym większy udział mają wiejące z głębi kontynentu – wiatry wschodnie. Średnia 10-cio minutowa prędkość wiatru na wysokości 10 m n.p.g. wynosi tu 3,5-4,5 m/s. Średnie roczne ciśnienie atmosferyczne na poziomie morza zawiera się w przedziale 1015-1016 hPa.

2.3.5. Powietrze atmosferyczne

Zanieczyszczenia powietrza są główną przyczyną globalnych zagrożeń środowiska przyrodniczego. Wpływają one również bezpośrednio na zdrowie ludzi i warunki ich życia. Ważną cechą zanieczyszczeń powietrza jest możliwość ich przenoszenia na znaczne odległości.

Badania jakościowe powietrza atmosferycznego wykonywane są na poziomie regionalnym. Dla województwa mazowieckiego badania odbywają się w odniesieniu do czterech stref. Gmina Jednorożec przynależy do strefy mazowieckiej.

Dla każdej strefy przeprowadza się ocenę jakości powietrza uwzględniając wymagania określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012 poz. 1031). Ocenę przeprowadza się według:

- kryteriów dotyczących ochrony zdrowia ludzi, dla wskaźników: dwutlenek siarki SO₂, dwutlenek azotu NO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, pył zawieszony PM₁₀, pył zawieszony PM_{2,5}, ołów w pyłe Pb(PM₁₀), arsen w pyłe As(PM₁₀), kadm w pyłe Cd(PM₁₀), nikiel w pyłe Ni(PM₁₀), benzo(a)piren w pyłe B(a)P(PM₁₀), ozon O₃; ocenę według kryteriów dotyczących ochrony zdrowia ludzi przeprowadza się dla wszystkich stref w województwie;
- kryteriów określonych w celu ochrony roślin, dla wskaźników: dwutlenek siarki SO₂, tlenek azotu NO_x, ozon O₃ określony współczynnikiem AOT₄₀; ocenę według kryteriów określonych w celu ochrony roślin przeprowadza się tylko dla jednej strefy w województwie – strefy mazowieckiej.

Ocenie jakości powietrza w strefach służą wyniki pomiarów ze stacji automatycznych i manualnych – punkty monitoringowe zlokalizowane są poza granicami Gminy Jednorożec. W strefie mazowieckiej (PL 1404) w 2014 roku odnotowano przekroczenia:

- poziomów dopuszczalnych dla PM₁₀, poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych dla PM_{2,5} oraz przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu (O₃) – w kontekście ochrony zdrowia;
- poziomu celu długoterminowego ozonu (O₃, określonego współczynnikiem AOT₄) – w kontekście ochrony roślin.

Podkreśla się, że przedstawione wyniki odnoszą się do całej strefy mazowieckiej (PL 1404), mają wymiar regionalny i nie świadczą bezpośrednio o jakości powietrza w Gminie Jednorożec (brak w jej granicach punktów monitoringowych). W gminie Jednorożec występuje duży udział lasów (ok. 46,9%), znaczny udział terenów biologicznie czynnych. Gmina Jednorożec jest gminą leśno-rolniczą, o niskim poziomie uprzemysłowienia. Okresowo i lokalnie mogą występować jednak sytuacje zwiększonego

stężenia substancji zanieczyszczających. W sezonie grzewczym mogą się nasilać emisje z tzw. „niskich” źródeł sektora bytowego powstałe na skutek spalania paliw różnej jakości (nierzadko spalania odpadów). Na jakość powietrza nie powinna mieć wpływu emisja ze środków transportu poruszających się drogami z racji braku ważnych tras ze znaczną liczbą przejeżdżających pojazdów. Na incydentalne zwiększenie stężeń substancji zanieczyszczających narażone mogą być zwarte tereny mieszkaniowe, które zaopatrywane są w ciepło z domowych palenisk.

Na podstawie danych monitoringowych z ostatnich kilku lat (dane WIOŚ w Warszawie) stwierdza się, że Gmina Jednorożec położona jest w regionie o stosunkowo najmniej zanieczyszczonym powietrzu w całym województwie mazowieckim.

W warunkach gminy Jednorożec do głównych, potencjalnych źródeł zanieczyszczeń powietrza można zaliczyć:

- źródła naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi jak np. pożary lasów, bagna wydzielające m.in. metan, gleby i skały ulegające erozji, tereny zielone wydzielające pyłki roślinne;
- źródła antropogeniczne związane z działalnością człowieka, tzn.:
  - emisja punktowa, związana z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi, odprowadzającymi substancje do powietrza emitorem w sposób zorganizowany,
  - emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i paliwami, uzależniona od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras,
  - emisja powierzchniowa, związana z emisją ogrzewania mieszkań i budynków w sektorze komunalno-bytowym, na którą najbardziej narażone są tereny zwartej zabudowy, o niskim stopniu przewietrzania.

Na terenie gminy Jednorożec, charakteryzującej się dość rozproszoną zabudową, nie istnieje centralny system ciepłowniczy i nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. W związku z tym ogrzewanie budynków odbywa się za pomocą indywidualnych kotłowni spalających węgiel, drewno i olej opałowy. Powszechne stosowanie węgla wynika z jego atrakcyjnej ceny w stosunku do innych paliw dostępnych na rynku, natomiast ogrzewanie drewnem wynika z wysokiego potencjału i dostępności tego surowca na terenie gminy. Ogrzewanie pomieszczeń gazem, olejem lub innym ekologicznym paliwem, pomimo iż posiada korzystniejszy wpływ na środowisko i jakość życia mieszkańców, w dalszym ciągu jest znacznie bardziej kosztowne niż eksploatowanie kotłowni opalanej węglem i drewnem. Kotłownie lokalne obsługują natomiast budynki wielorodzinne i budynki użyteczności publicznej. W budynkach użyteczności publicznej kotły węglowe zostały w prawie wszystkich przypadkach zastąpione kotłami ekologicznymi opalanymi olejem opałowym. Kotły ekologiczne charakteryzują się wyższą sprawnością i w mniejszym stopniu oddziałują na środowisko, emitując znacznie mniej zanieczyszczeń niż kotły opalane węglem.

Ponadto, na obszarze gminy, z racji odbywającej się tu produkcji rolniczej może dochodzić do zanieczyszczeń powietrza w postaci wytwarzania gazów złownonnych (odorów). Źródłami odorów są czynności związane z: hodowlą zwierząt, chemizacją rolnictwa, funkcjonowaniem szamb.

2.3.6. Gleby

Na terenie gminy Jednoróżec dominują gleby brunatne wyługowane, rozwinięte na piaskach luźnych i słabo gliniastych. Zajmują one w gminie ok. 22,5 % wśród typów genetycznych gleb. Dominuje w nich kompleks 6 i 7 (żytni słaby). Największy kompleks zajmują w centralnej części gminy, na zachód od miejscowości Jednoróżec. Ponadto występują w południowo-zachodniej (okolice miejscowości Lipa, Obórki), zachodniej (okolice miejscowości Kobylaki – Wólka i Kobylaki – Konopki) i północno-zachodniej części (na południowy-zachód od miejscowości Połoń). Niewielki odsetek stanowią w części północno-wschodniej. Gleby brunatne wyługowane powstają ze skał uboższych w krzemionkę, a bogatszych w glinokrzemiany zasobne w wapń, a więc z glin zwałowych zasobnych w węglany, piasków gliniastych w strefie wysoczyzny morenowej. Gleby brunatne kwaśne wykazują morfologię jak właściwe, różnią się natomiast kwaśnym lub silnie kwaśnym odczynem i brakiem węglanów w całym profilu. Gleby te tworzą się ze skał kwaśnych.

Znaczny udział w strukturze typów genetycznych gleb gminy Jednoróżec mają gleby hydrogeniczne, do których należą gleby murszowo-mineralne i murszowate (gleby podbagienne). Zajmują one ponad 20% wśród typów genetycznych gleb występujących na terenie gminy. Dominują w nich kompleksy 3z (użytki zielone słabe i bardzo słabe) i 2z (użytki zielone średnie). Są to gleby powstałe z odwodnionych torfów na terenach bagiennych w warunkach zmiennej wilgotności i zmiennego przewietrzenia. Są zasobne w substancję organiczną. Istotną cechą gleb murszowych jest występowanie rozwijającego się procesu murszowego, powodującego zmiany struktury masy organicznej. Dominują w dolinach rzek: Orzyc – przepływającej przez centralną część gminy, oraz dopływów rzeki Płodownica – na północnym-wschodzie, a także dopływu z Kobylaków – w części zachodniej, i dopływu z Lipy – w części południowo-zachodniej.

Ponadto na terenie gminy znaczny udział mają gleby torfowe, należące do gleb bagiennych, wykształconych na torfach niskich. Stanowią one ok. 11,5% wśród typów genetycznych gleb na terenie gminy. Gleby torfowe wraz z glebami mułowo-torfowymi powstają ze szczątków roślinności bagiennej w warunkach beztlenowych, spowodowanych silnym nawilgotnieniem gleby. Wymagają melioracji i intensywnego nawożenia. W obrębie gminy występują głównie w dolinie rzeki Orzyc w centralnej części gminy oraz w północno-wschodniej części, w rejonie dopływów rzeki Płodownicy.

2.3.7. Fauna i flora

Obecny charakter roślinności w gminie Jednoróżec jest wynikiem naturalnych tendencji rozwoju (gleby, klimat, wody) i działalności człowieka (zagospodarowanie terenu, działalność rolnicza).

W granicach obszaru gminy Jednoróżec szatę roślinną tworzą:

- **Zbiorowiska leśne** – zwarte płaty leśne występują głównie w południowo-wschodniej części gminy w postaci borów świeżych oraz południowo-zachodniej w postaci borów mieszanych świeżych. Ponadto na terenie gminy występują lasy mieszane świeże, olsy, bory mieszane wilgotne, bory suche, lasy mieszane bagienne, lasy mieszane wilgotne, lasy mieszane świeże, lasy wilgotne oraz olsy jesionowe;

- **Pozostały drzewostan** – pojedyncze okazy drzew i pasmowe zadrzewienia, towarzyszące zarówno terenom otwartym (pola uprawne, łąki i pastwiska) jak i terenom zabudowanym;
- **Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe** – użytki zielone w postaci łąk i pastwisk. Dominują w dolinach cieków. Największe powierzchnie zajmują w dolinie rzeki Orzyc w centralnej części gminy;
- **Zbiorowiska towarzyszące uprawom rolnym** – pola uprawne stanowią zdecydowanie mniejszą część użytków rolnych w obszarze gminy Jednorożec (przeważają łąki i pastwiska); głównymi kierunkami upraw są żyto, owies, pszenżyto ozime i jare; uprawom często towarzyszą chwasty;
- **Zbiorowiska segetalne i ruderalne** – szeroko rozpowszechnione na terenie gminy. Zbiorowiska segetalne cechuje zazwyczaj kadłubowy skład i dość duże uzależnienie od intensywności uprawy ról. Intensywnie wydeptywane miejsca w tym większość trawników pokrywają zbiorowiska zespołów wydepczyskowych z dominacją wiechlin, babek i życicy rocznej. Najczęstsze na terenach zurbanizowanych są zbiorowiska *Hordeo-Brometum* i *Echio-Melioletum*.

Gmina Jednorożec, charakteryzuje się niskim stopniem zaludnienia i uprzemysłowienia oraz wysokim udziałem terenów biologicznie czynnych, co warunkuje duże zróżnicowanie gatunków fauny.

Szczególnie atrakcyjna jest dolina rzeki Orzyc, gdzie występują: wydry, raki i bobry. Pola i lasy zasiedlają sarny, dziki, jelenie, łosie, jastrzębie i żurawie. Na terenie gminy bytuje populacja bociana białego. Na terenie gminy występują gatunki chronione takie jak; ptaki: orlik krzykliwy, bocian czarny, dudek, remiz; płazy: jaszczurka zwinka, padalec, zaskroniec, żaba trawna, żaba śmieszka; zwierzęta: gacek wielkouchy, jeże, krety, łasice, ryjówki aksamitne i wiewiórki. W dolinie rzeki Płodownicy, w północno-wschodniej części gminy powiązanej systemem rowów ze „stawami Gutocha” (poza granicami gminy) gromadzą się stada ptaków wodno-błotnych.

Zgodnie z „Planem urządzenia lasu Nadleśnictwa Parciaki” (2012) w trakcie inwentaryzacji przyrodniczej Natura 2000, przeprowadzonej w latach 2006-2007 na obszarze nadleśnictwa Parciaki, w granicach gminy Jednorożec odnotowano występowanie dwóch gatunków ptaków objętych ochroną strefową, wymienionych w załączniku I do Dyrektywy Ptasiej. Są to orlik krzykliwy i bocian czarny. Ich stanowiska występują w zachodniej części gminy.

2.3.8. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Rolnicza przestrzeń produkcyjna

W granicach gminy Jednorożec rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą przede wszystkim łąki i pastwiska trwałe (zajmują ok. 26% całkowitej powierzchni gminy). Grunty orne dominują w części wysoczyzny morenowej, w zachodniej części gminy. Zajmują one ok.

21% jej powierzchni.

W gminie Jednorożec występują kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych od 5. (kompleks żytni dobry) do 9. (zbożowo-pastewny słaby) oraz kompleksy użytków zielonych 2z. (średnie) i 3z (słabe i bardzo słabe). Gleby kompleksów 1-4 nie występują na terenie gminy Jednorożec.

W strukturze kompleksów rolniczej przydatności gleb przeważają gleby kompleksów 6 i 7 (żytnie słabe). Zajmują one łącznie ok. 25% powierzchni gminy. Dominują one w centralnej części gminy, na zachód od miejscowości Jednorożec. Ponadto występują w południowo-zachodniej (okolice miejscowości Lipa, Obórki), zachodniej (okolice miejscowości Kobylaki – Wólka i Kobylaki – Konopki) i północno-zachodniej części (na południowy-zachód od miejscowości Połoń). Niewielki odsetek stanowią w części północno-wschodniej (okolice Olszewki i Kawałów).

Na znacznej części gminy Jednorożec występują także gleby użytków zielonych 2z – średnie, które dominują w dolinach rzek: Orzyc w centralnej części gminy, dopływów rzeki Płodownicy w części północno-wschodniej oraz dopływów z Lip (południowo-wschodnia część gminy) i dopływu z Kobylaków w części zachodniej. Stanowią one ok. 17,7% powierzchni gminy.

Kolejno występują w znacznie mniejszym zakresie kompleksy użytków zielonych 3z słabe i bardzo słabe – ok. 7%. Dominują one w dolinach rzek. Niewielki odsetek stanowią gleby kompleksów: 9 (zbożowo pastewne mocne – ok. 0,7%), 5 (żytni dobry – ok. 0,26%) i 8 (zbożowo-pastewny mocny – ok. 0,21%).

W strukturze użytków rolnych przeważają gleby o bardzo niskiej wartości użytkowej V-VI klasy gruntów ornych. Są to gleby o składzie mechanicznym piasków luźnych i słabogliniastych, bez struktury lub słabo strukturalne bardzo łatwe do uprawy mechanicznej. Zaledwie 3,6% powierzchni gruntów ornych zajmują gleby IIIB-IV klasy bonitacyjnej. Niewielki obszar gruntów klasy IIIB występuje w miejscowości Lipa Obórki, gleby klasy IVa występują w miejscowościach: Lipa, Lipa Obórki, Żelazna Prywatna, zaś gleby klasy IVb w miejscowościach: Jednorożec, Kobylaki – Czarzaste, Kobylaki – Korysze, Kobylaki – Wólka, Lipa, Lipa Obórki, Olszewka, Stegna, Ulatowo – Dąbrówka, Ulatowo – Pogorzel, Ulatowo – Słabogóra i Żelazna Prywatna.

Leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy w gminie Jednorożec zajmują 10 991 ha, w tym lasy publiczne (ok. 75% ogólnej powierzchni lasów) i lasy prywatne (ok. 25%). Największy kompleks zajmują w południowo-wschodniej i zachodniej części gminy.

Lesistość w gminie Jednorożec wynosi 47%, co jest wskaźnikiem zdecydowanie większym niż średnia lesistość w kraju (29,4%) i średnia lesistość województwa mazowieckiego (23,0%) oraz średnia lesistość powiatu przasnyskiego (30,5%).

Lasy w gminie należą do dwóch Nadleśnictw: Parciaki – na wschodzie, oraz Przasnysz – na zachodzie, podlegające Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. Granicę między nadleśnictwami wyznacza rzeka Orzyc, przepływająca przez centralną część gminy.

Na terenie gminy Jednorożec występują następujące typy siedliskowe lasu:

- **Bory świeże** – zajmują kompleks o powierzchni ok. 4000 ha w południowo-wschodniej części gminy. Występują na glebach typu bielcowego oraz glebach rdzawych. Poziom wody gruntowej znajduje się w zasięgu systemów korzeniowych drzew. W składzie gatunkowym przeważa sosna. W runie leśnym występują: borówka czernica, widłoząb kędzierzawy, rókiet gałązkowy i błyszczący. W warstwie podszytowej rosną: jałowiec, trzmielina i jarzębina;
- **Bory mieszane świeże** – dominują w południowo-zachodniej części gminy, gdzie zajmują kompleks o powierzchni ok. 1 900 ha. Głównymi glebami tego siedliska są gleby typu darniowo-bielcowego. Pod względem składu mechanicznego są to piaski słabo gliniaste, piaski gliniaste i różnoziarniste. Poziom próchniczny wynosi kilka centymetrów i posiada odczyn kwaśny. W runie leśnym występują rośliny wskaźnikowe: borówka czernica, konwalia majowa, konwalijka dwulistna, malina kamionka, kłosownica leśna, orlica pospolita, tomka wodna, zaś w podszycie: kruszyna, leszczyna, jarzębina i trzmielina. Dominującym gatunkiem w składzie drzewostanu jest sosna;
- **Lasy mieszane świeże** – dominują w południowej części gminy, w obrębie kompleksu położonego między miejscowościami Lipa, a Drądzewo Nowe. Są to lasy średnio żyzne, dość wilgotne, będące pod wpływem wód opadowych i gruntowych. Najczęściej występuje na glebach rdzawych właściwych i rdzawych bielcowych wykształconych na piaskach luźnych i słabo gliniastych, niekiedy podścielone pyłem piaszczystym lub piaskiem gliniastym. W drzewostanie gatunkami dominującymi są dęby bezszypułkowe oraz sosny zwyczajne. Gatunkami domieszkowymi są brzoza brodawkowata, jarzab, kruszyna pospolita, trzmielina brodawkowata oraz leszczyna.

Ponadto na terenie gminy Jednoróżec występują: olsy, dominujące w północno-zachodniej części oraz południowej (na południe od miejscowości Nakieł), bory mieszane wilgotne, bory suche, lasy mieszane bagienne, lasy mieszane wilgotne, lasy mieszane świeże, lasy wilgotne oraz olsy jesionowe – rozproszone, w postaci niewielkich płatów.

W gminie Jednoróżec występują następujące kategorie lasów uznanych za ochronne:

- **Lasy badawcze i doświadczalne** – występują w obrębie kompleksu leśnego Puszczy Kurpiowskiej;
- **Cenne fragmenty rodzimej przyrody** – występują fragmentarycznie w obrębie kompleksu leśnego Puszczy Kurpiowskiej;
- **Lasy glebochronne** – zajmują niewielki fragment w północno-zachodniej części gminy, w obrębie Puszczy Kurpiowskiej. Stanowią jednogatunkowe drzewostany sosnowe na siedlisku boru suchego. Lasy glebochronne chronią glebę przed zmywaniem lub wyjaławianiem, powstrzymują osuwanie się ziemi. Ponadto ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenienie się lotnych piasków;
- **Lasy wodochronne** – występują na obrzeżach kompleksu leśnego Puszczy Kurpiowskiej w północno-zachodniej części gminy oraz w obrębie kompleksu leśnego w północnej części gminy, pomiędzy miejscowościami: Połoń i Małowidz. Stanowią wielogatunkowe i różnowiekowe drzewostany mieszane z przewagą gatunków liściastych oraz jednogatunkowe drzewostany sosnowe różnych klas wieku, zajmujące dość szerokie spektrum siedlisk zarówno na glebach organicznych jak i mineralnych.

Lasy wodochronne chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrogeniczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;

- **Ostoje zwierząt chronionych** – występują na niewielkiej powierzchni w południowo-zachodniej części gminy.

W granicach gminy Jednoróżec znajdują się ponadto grunty zadrzewione i zakrzewione, głównie w postaci śródpolnych enklaw oraz zgrupowań porastających nieużytkowane rolniczo grunty orne. Na obszarze gminy Jednoróżec występują także pojedyncze okazy drzew.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.) rozróżnia następujące formy ochrony przyrody (Art. 6 ust. 1):

- parki narodowe;
- rezerваты przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

W granicach obszaru gminy Jednoróżec znajdują się:

- obszary Natura 2000:
  - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005, obejmujący swym zasięgiem północno-wschodni fragment obszaru gminy Jednoróżec o powierzchni ok. 1000 ha (granicę obszaru Natura 2000 stanowi tu droga gminna Żelazna-Prusółka-Chorzele – Żelazna-Rycica-Baranowo, przebiegająca przez miejscowość Żelazna Rządowa);
  - Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, we wschodniej części gminy, o powierzchni ok. 2 030 ha (granica przebiega od miejscowości Budy Rządowe w kierunku wschodnim i biegnie wzdłuż oddziałów leśnych: 226, 225, 224, 223, 222, 221, 211, aż do miejscowości Parciaki-Stacja i kolejno wzdłuż drogi powiatowej nr 2514W, następnie obejmuje oddziały leśne: 153, 152, 151, 150, 146 i 144 i kieruje się na południe - drogą leśną biegnie do granicy gminy i dalej wzdłuż południowo-wschodniej granicy gminy aż poza jej obręb i następnie drogą powiatową nr 3226W aż do miejscowości Budy Rządowe);
- użytek ekologiczny „Torfianka”;
- 3 szt. pomników przyrody;
- obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, która obowiązuje dla całego kraju.

Szczegółową charakterystykę form ochrony przyrody przedstawiono w dalszej części studium.

2.4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

2.4.1. Rys historyczny, historia rozwoju przestrzennego i zabudowy gminy

Najstarsze ślady pobytu człowieka na tym obszarze pochodzą z epoki kamiennej, z około 8000 lat p.n.e. już w okresie polodowcowym. Osadnictwo koncentrowało się wówczas głównie w dolinie rzeki Orzyc. W latach 6000-3500 lat p.n.e. ludność w dolinach rzek na tym terenie zamieszkiwała większe, bardziej stałe osady (zimowe i letnie) oraz krótkotrwałe obozowiska funkcjonujące przez okres polowań lub zbierania np. surowca krzemiennoego do wytwarzania różnego rodzaju narzędzi. Następnie klimat zaczął się ochładzać i był bardziej suchy. Z południa Europy (Czech i Moraw) wkroczyła na teren dzisiejszej Polski ludność rolnicza, uprawiająca ziemię, hodująca zwierzęta, prowadząca osiadły tryb życia, zamieszkująca w trwałych, długich, słupowych domostwach. Pod wpływem kontaktów z nią, dotychczasowa, miejscowa ludność zmieniała swoje przyzwyczajenia i kulturę. Następnie ok. połowy 3000 lat p.n.e. pojawiła się na tych terenach ludność indoeuropejska (przybysze ze wschodu opanowali całą północno-wschodnią Polskę). Prowadzili ruchliwy tryb życia, często przemieszczali się w nowe miejsca w poszukiwaniu dogodnych terenów do wypasu stad bydła. Zakładali tylko krótkotrwałe obozowiska na piaszczystych, suchych wzniesieniach. Wytwarzali naczynia z gliny, a narzędzia z krzemienia. Około 1700-700 lat p.n.e. wielki wpływ na obecne tereny Gminy Jednorzec miało osadnictwo kultury łużyckiej. Teren Gminy, a przynajmniej prawobrzeżnego Orzyca był zasiedlony przez ludność tej kultury. Od 700 roku p.n.e. nastąpiły gwałtowne i bardzo duże zmiany klimatyczne. Znaczne ochłodzenie i duże zwilgocenie klimatu doprowadziło do odpływu ludności na południe i w konsekwencji do opustoszenia terenów Gminy na wiele setek lat. Odrodzenie osadnictwa na tym terenie nastąpiło dopiero w okresie wczesnośredniowiecznym, w jego ostatniej fazie (ok. XII-XIII naszego wieku). Pod koniec XII wieku władza na Mazowszu została przekazana w ręce Konrada Mazowieckiego. W imieniu małoletniego księcia władzę tę sprawował wojewoda Krystyn. Wobec dużej ilości nie zagospodarowanych i opustoszałych obszarów na terenie dzielnicy oraz jej słabej obronności, wojewoda rozpoczął akcję kolonizacyjną na terenie Mazowsza. Powstające liczne osady rycerskie miały za zadanie zagospodarowywać tereny puszczańskie, a jednocześnie wzmocnić ich obronność. Ten okres wielkiej kolonizacji rycerskiej, na terenie Gminy Jednorzec i Gminy Krzynowłoga Mała, postępującej wzdłuż Ulatówki, kończy się po zgładzeniu wojewody Krystyna (1217 r.). Upadek gospodarczy, ferment wśród rycerstwa, brak silnej władzy, wykorzystywany przez plemiona pruskie, które ponownie najeżdżają Mazowsze (m.in. jeden z najazdów pruskich w 1246 r. został zatrzymany pod Przasnyszem przez wojska mazowieckie pod dowództwem Przybysława z Rostkowa), spowodował odpływ ludności z Mazowsza, także z Gminy Jednorzec. Nowi osadnicy przybywają na teren Gminy dopiero z początkiem XV wieku. Powstaje wtedy bardzo dużo nowych osad, z których przeważająca część została założona w nowych miejscach. Najwięcej osad (ponad 90%) powstało na prawym brzegu Orzyca w początkach i w połowie XV wieku. Na jego lewym,

kurpiowskim brzegu osadnictwo odradzało się bardzo powoli dopiero z początkiem XVI wieku, co związane było z rozpoczętym za czasów królowej Bony zagospodarowywaniem królewskiej królewskiej.

Obecni mieszkańcy Gminy Jednorzec są potomkami wspomnianych wyżej osadników, zwanych potocznie „Puszczakami”. Nazwa związana jest z produkcją w tych lasach mazidła, smoły i dziegiu, oprócz tego głównym zajęciem mieszkańców było przez wieki bartnictwo i łowiectwo, z czasem uzupełnione o hodowlę bydła i uprawę piaszczystych nieurodzajnych poletok. Stosunki społeczne i gospodarcze na tym terenie regulowane były przez Prawo Bartne ogłoszone na piśmie w 1559 r. oraz uzyskane 20 grudnia 1630 r. przez bartników kurpiowskich przywileje od króla Zygmunta III, potwierdzone następnie w 1637 r. przez króla Władysława IV, przez Jana Kazimierza w 1660 r., Michała Korybuta w 1673 r. i króla Augusta II w 1699 r.

W drugiej połowie XVII w. podczas wojen szwedzkich na teren Kurpiów przybyła duża liczba ludności pochodzącej z północnego Mazowsza i Mazur pruskich. Byli to przede wszystkim włościanie, którzy po przybyciu do Puszczy zakładali tam swoje osady rolnicze. W tym też okresie uprawa roli i hodowla zwierząt domowych stawały się powoli podstawowym zajęciem ludności puszczańskiej i zaczęła dominować nad bartnictwem. Przybysze stawali się też bartnikami, rudnikami i smolarzami, jednak torowali oni zdecydowanie drogę rolnictwu.

Osadnictwo posuwało się i rozwijało w głąb Puszczy powoli, dopiero pod koniec XVII w. zaczęły powstawać zwarte wsie. Napływ ludności z zewnątrz do Puszczy wzrastał się coraz bardziej w XVII-XVIII w., związany był w dużym stopniu z wyniszczeniem gospodarki na terenie Polski przez Szwedów oraz z uciskiem spowodowanym rozwojem gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w królewskich, folwarkach prywatnych, kościelnych i indywidualnych (prywatnych). Przybywali zarówno chłopci jak i drobna szlachta. Uprawa roli, mimo słabych piaszczystych pól, stała się stopniowo głównym zajęciem mieszkańców tych terenów. Sytuacja ta nie zmieniła się od XVIII w. do chwili obecnej.

Pierwsze potwierdzone historycznie zapisy nazwy wsi Jednorzec pochodzą z 1661 roku: „Jednorzec alias Sopechy” (Jednorzec albo Sopiechy).

Wiek XIX i XX na tych terenach to czas zrywów narodowych, w których brali udział mieszkańcy, świadectwem tego jest nazwa Księżej Górki, która związana jest z wydarzeniami mającymi miejsce podczas Powstania Styczniowego. Schroniła się na niej grupka księży, uczestników powstania, którzy długo bronili się przed nacierającym wojskiem rosyjskim. Obszar obecnej gminy Jednorzec dotykały w tym okresie klęski żywiołowe, które odnotowane zostały w kronikach, były to epidemia cholery w połowie XIX wieku oraz wielki pożar, który w 1915 roku prawie doszczętnie strawił Jednorzec, spłonęła wówczas drewniana Kaplica filialna z 1862 roku. Parafia Jednorzec została erygowana w 1916 roku. Zachowała się do dnia dzisiejszego drewniana dzwonnica z 1918 roku oraz drewniany krzyż z 1864 roku.

Okres I wojny światowej to czas, gdy przez te tereny przebiegała linia frontu, pozostałościami tych wydarzeń są cmentarze żołnierzy niemieckich i Polaków wcielonych do armii pruskiej z terenów Śląska, Opolszczyzny i Prus Wschodnich położony w lesie w Jednorzcu (na środku blok kamienny z czerwonego piaskowca z napisem „Hier Ruhe

Deutschen Soldaten 1914-1918”, wokół 71 tablic kamiennych z nazwiskami poległych), cmentarz żołnierzy niemieckich i rosyjskich w Budach Rządowych z 1915 r., cmentarz rzymsko – katolicki w Parciakach – założony w 1909 r., na którym pochowani są żołnierze rosyjscy polegli w I wojnie światowej.

W okresie II wojny światowej i w latach okupacji hitlerowskiej działały w okolicznych lasach oddziały partyzanckie: AK „Rabana”, kpt. Rożka „Przeboja”, oddziały III Batalionu Myszynieckiego Brygady AL Synowie Ziemi Mazowieckiej, a także oddziały Batalionów Chłopskich. W czasie wojny wielu mieszkańców gminy wywieziono na roboty do Niemiec. W obecnym kształcie Gminę Jednoróżec utworzono w styczniu 1973 roku. W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie ostrołęckim. W 2003 roku nadano Gminie Jednoróżec herb i flagę z wizerunkiem jednorożca – mitycznego zwierzęcia.

Zabytki architektury jakie dominują w krajobrazie gminy Jednoróżec to przede wszystkim drewniane budynki mieszkalne z pierwszej ćwierci XX w., stanowiące przykład architektury ludowej, typowej dla regionu północnego Mazowsza. Posiadają one wartość naukową, wynikającą z siły dowodowej zabytku, jako dokumentu minionej epoki. Zostały wzniesione na planie prostokąta, są jednokondygnacyjne z użytkowym poddaszem. Przekryte są dachami dwuspadowymi, pierwotnie krytymi dachówką lub strzechą. Podmurówkę stanowi kamień polny, ściany wzniesione są w konstrukcji zrębowej z łączeniem belek na jaskółczy ogon. Szczyty oszalowane są deskami, niekiedy układającymi się w szczytach we wzór rąbu lub „słoneczka”. W niektórych wypadkach zachowała się dekoracja snycerska w postaci dekoracyjnych obramień otworów okiennych i naroży budynków (np. Parciaki 43, Olszewka 81). Do rzadkości należy zachowana oryginalna stolarka okienna w postaci okien ościeżnicowych oraz stolarka drzwiowa np. w formie drzwi spągowych.

Na tle tej zabudowy wyróżniają się zabytkowe założenia kościelne w Parciakach (rejestr zab. nr A-486), Olszewce oraz Jednoróżcu, w których za wyjątkiem Jednoróżca zachowały się drewniane kościoły parafialne, stanowiące ciekawy przykład drewnianej architektury sakralnej z poł. XIX w. i pocz. XX w. na terenie północnego Mazowsza. Wraz z nimi zachowały się również nie mniej cenne, z punktu widzenia historii architektury tego regionu, plebanie oraz dzwonnice. Unikalną wartość w skali gminy oraz całego regionu posiada również zespół budynków kolejowych zlokalizowanych w rejonie wsi Parciaki-Stacja, na trasie powstałej w latach dwudziestych linii kolejowej Ostrołęka-Szczytno. Stanowiący, na czele z wieżą ciśnień unikalny przykład architektury kolejowej z tamtych lat.

2.4.2. *Ochrona zabytków w ujęciu prawnym i praktycznym*

Ochronie prawnej podlegają zasoby dziedzictwa kulturowego rozumiane jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru bądź struktury przestrzennej o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych lub artystycznych. Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Zabytek według Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.) to rzecz (nieruchomość, np. budynek, cmentarz lub krajobraz kulturowy albo rzecz ruchoma, np. dzieło sztuki użytkowej, obraz, rzeźba, znalezisko archeologiczne) lub zespół rzeczy, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź

zdarzenia, a które powinny być zachowane ze względu na swoją wartość artystyczną, naukową i historyczną.

Zabytkami nieruchomymi są krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zieleni zaprojektowanej, także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Zabytkami nieruchomymi są także stanowiska archeologiczne.

Formami ochrony prawnej zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Obecnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne - zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią zasoby dziedzictwa kulturowego.

2.4.3. Stan zachowania zabytków nieruchomych

Stan zachowania zabytków nieruchomych w gminie Jednoróżec można określić jako dobry. Większość obiektów jest stale użytkowana, znajduje się w dostatecznym i dobrym stanie technicznym. Zachowany i czytelny jest także układ urbanistyczny większości wsi gminy. Wpisane do rejestru zabytków cmentarze wojenne w Budach Rządowych, Jednoróżcu i Parciakach są odpowiednio zabezpieczone i systematycznie pielęgnowane. W zasobach znajdujących się w gestii samorządu znajdują się w większości obiekty małej architektury: kapliczki, krzyże, figury, które mogą być potraktowane, jako zabytki ruchome. Większość z nich podlega bieżącym pracom konserwatorskim i kompleksowym remontom – najczęściej przez lokalną społeczność. W najgorszym stanie znajduje się niewielka grupa obiektów niezamieszkałych i nieużytkowanych. Dotyczy to przede wszystkim drewnianych chałup wiejskich oraz trzech budynków o ponadprzeciętnej wartości historycznej i naukowej: wieży ciśnień i budynku administracyjnego z zespołu budynków kolejowych w Parciakach-Stacji oraz plebani w Jednoróżcu. W przypadku dwóch ostatnich brak ogrzewania oraz bieżących remontów przyczynia się do ich sukcesywnej degradacji. Osobnym problemem w skali całej gminy jest zagrożenie dla stanowisk archeologicznych, które bywają niszczone w wyniku

działalności rolniczej.

2.4.4. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

W poniższej tabeli przedstawiono wykaz obiektów znajdujących się na terenie gminy Jednorzec wpisanych do Rejestru Zabytków Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Należą do nich kościół parafialny i dzwonnica w Parciakach oraz cmentarze wojenne w Jednorzecz, Budach Rządowych i Parciakach.

Tabela 5. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	obiekt/zespół	Adres	Rejestr
1	Parciaki	kościół parafialny	06-335 Parciaki	A-486, 04.02.1982
2	Parciaki	dzwonnica przy kościele parafialnym	06-335 Parciaki	A-486, 04.02.1982
3	Jednorzec	Cmentarz wojenny niemiecki z lat 1914 - 1918	Jednorzec, 06-323 Jednorzec	A-568, 18.01.1986
4	Budy Rządowe	Cmentarz wojenny żołnierzy niemieckich i rosyjskich	Budy Rządowe, 06-323 Jednorzec	A-569, 18.01.1986
5	Parciaki	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	Parciaki, 06-335 Parciaki	A-573, 30.01.1986

*Źródło: Strona internetowa Mazowieckiego Konserwatora Zabytków w Warszawie
Delegatura w Ostrołęce.*

2.4.5. Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków gminy Jednorzec powstała w 2013 roku. Figurują w niej 24 obiekty powstałe w XIX w. oraz na początku XX wieku. Spośród obiektów tych możemy wyróżnić 17 domów drewnianych, 3 kościoły parafialne, 3 dzwonnice oraz 1 plebanie drewnianą. Wyżej wymienione obiekty znajdują się na terenie następujących sołectw: Budry Rządowe – 1 obiekt, Lipa – 2 obiekty, Jednorzec – 3 obiekty, Małowidz – 1 obiekt, Olszewka – 4 obiekty, Parciaki – 5 obiektów, Połoń – 4 obiekty oraz Ulatowo – Pogorzel – 4 obiekty. Zestawienie obiektów ujętych w gminnej ewidencji zostało zestawione w poniższej tabeli.

Tabela 6. Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Data powstania
1	Budy Rządowe	dom drewniany	Budy Rządowe 12	1 ćw. XX w.
2	Budy Rządowe	dom drewniany	Budy Rządowe 32	1 ćw. XX w.
3	Budziska	Leśniczówka	Budziska 2	Pocz. XX w.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

		„Rupin”		
4	Budziska	Ob. siedziba Nadleśnictwa	Budziska 1	Lata 20-te XX w.
5	Jednoróżec	dzwonnica	Jednoróżec	ok. 1918 r.
6	Jednoróżec	Cmentarz parafialny	Jednoróżec, ul. Odrodzenia	1889 r.
7	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Mazowiecka 2, Jednoróżec	Pocz. XX w.
8	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Mazowiecka 4, Jednoróżec	Pocz. XX w.
9	Jednoróżec	Plebania przy kościele parafialnym p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny	pl. Św. Floriana 1, Jednoróżec	1918 r.
10	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Długa 54, Jednoróżec	Pocz. XX w.
11	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Długa 8, Jednoróżec	Pocz. XX w.
12	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Długa 88, Jednoróżec	Pocz. XX w.
13	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Długa 45, Jednoróżec	Pocz. XX w.
14	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Długa 128, Jednoróżec	Pocz. XX w.
15	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Długa 127, Jednoróżec	Pocz. XX w.
16	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Kościelna 2, Jednoróżec	Pocz. XX w.
17	Jednoróżec	Dom drewniany	ul. Kościelna 6, Jednoróżec	Pocz. XX w.
18	Małowidz	dom drewniany	Małowidz 47	pocz. XX w.
19	Małowidz	dom drewniany	Małowidz 34	pocz. XX w.
20	Małowidz	dom drewniany	Małowidz 36	pocz. XX w.
21	Obórki	dom drewniany	Obórki 15	1 ćw. XX w.
22	Olszewka	kościół parafialny	Olszewka	1922 r.
23	Olszewka	dzwonnica	Olszewka	1922 r.
24	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 81	pocz. XX w.
25	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 21	1 ćw. XX w.
26	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 28	1 ćw. XX w.
27	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 39	1 ćw. XX w.
28	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 73	1 ćw. XX w.
29	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 42	1 ćw. XX w.
30	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 52	1 ćw. XX w.
31	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 48	1 ćw. XX w.
32	Olszewka	dom drewniany	Olszewka 85	1 ćw. XX w.
33	Olszewka	Budynek murowany dawnej szkoły	Olszewka 78	1 poł. XX w.

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

34	Olszewka	Cmentarz parafialny	Olszewka	1926 r.
35	Parciaki	kościół parafialny	Parciaki	poł. XIX w., 1909, 1956 r.
36	Parciaki	dzwonnica	Parciaki	pocz. XX w.
37	Parciaki	plebania drewniana	Parciaki	pocz. XX w.
38	Parciaki	dom drewniany	Parciaki 43	pocz. XX w.
39	Parciaki	dom drewniany	Parciaki 51	pocz. XX w.
40	Parciaki	dom drewniany	Parciaki 55	1 poł. XX w.
41	Parciaki	Cmentarz parafialny	Parciaki	1909 r.
42	Parciaki	Budynek stacji kolejowej	Parciaki – Stacja	1 ćw. XX w.
43	Parciaki	Budynek administracyjny z zespołu budynków kolejowych	Parciaki – Stacja 10	1 ćw. XX w.
44	Parciaki	Wieża ciśnień	Parciaki – Stacja	Po 1915 r.
45	Połoń	dom drewniany	Połoń 47	pocz. XX w.
46	Połoń	dom drewniany	Połoń 53	pocz. XX w.
47	Przejmy	leśniczówka	Przejmy 1	Lata 20-te XX w.
48	Ulatowo – Pogorzel	dom drewniany	Ulatowo – Pogorzel 88	1 poł. XX w.
49	Ulatowo – Pogorzel	dom drewniany	Ulatowo – Pogorzel 40	1 poł. XX w.
50	Żelazna Rządowa	dom drewniany	Żelazna Rządowa 19	1 poł. XX w.
51	Żelazna Rządowa	dom drewniany	Żelazna Rządowa 49	1 poł. XX w.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jednoróżec.

Poza wymienionymi wyżej obiektami ochroną poprzez umieszczenie w gminnej ewidencji zabytków objęte są następujące zabytki ruchome, które przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Zabytki ruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Adres	Obiekt, data powstania
1	Jednoróżec, pl. św. Floriana	Figura św. Floriana, 1947 r.
2	Jednoróżec, Mazowiecka 28b	Figura św. Jana Chrzciciela, 1902 r.
3	Jednoróżec, ul. Długa	Krzyż kutny, 1892 r.
4	Jednoróżec, ul. Warszawska	Kapliczka, 1902 r.
5	Lipa	Kapliczka, 1896 r.
6	Parciaki-Stacja	Figura Matki Boskiej, 1 poł. XX w.
7	Przejmy	Figura Matki Boskiej, 1890 r.
8	Olszewka	Krzyż, 1920 r.
9	Parciaki	Krzyż erekcyjny na cmentarzu parafialnym z 1865r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jednorożec.

2.4.6. Stanowiska archeologiczne

Dziedzictwo archeologiczne obejmuje zabytki nieruchome i ruchome wraz z łączącym je kontekstem, co sprawia że stosować w jego przypadku trzeba zróżnicowaną strategię ochrony. Chronione są zabytki niewidoczne, znajdujące się pod ziemią lub pod wodą, często nie w pełni rozpoznane, ponieważ dopiero przebadanie stanowiska archeologicznego daje archeologom pewność co do jego funkcji i chronologii. Ochrona dziedzictwa archeologicznego prowadzona jest zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, według której obecny poziom cywilizacyjny umożliwia wykorzystanie potencjału kulturowego, ekonomicznego i społecznego dziedzictwa archeologicznego bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na jego poznanie i obcowanie z autentycznymi, nienaruszonymi zabytkami przeszłości. Zestawienie stanowisk archeologicznych określających ślad materialnej działalności ludzkiej w przeszłości zawarte jest w poniższej tabeli.

Tabela 8. Nieruchome zabytki archeologiczne

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Określenie obiektu kulturalnego
	Budy Rządowe	37-67	3	7	osada (epoka kamienia, epoka brązu), cmentarzysko (epoka brązu)
	Budy Rządowe	37-67	2	6	osada (epoka brązu)
	Budy Rządowe	37-67	1	5	śląd osadnictwa (epoka brązu)
	Budy Rządowe	37-67	4	8	śląd osadnictwa (neolit, epoka brązu, średniowiecze)
	Jednorożec	37-67	2	2	osada (XIV-XVI w.)
	Jednorożec	37-67	1	1	skarb monet
	Jednorożec	38-66	-	17	Smolarnia (XV-XVII w.)
	Kobylaki – Czarzaste	38-66	1	15	śląd osadnictwa (XIII w.), osada (XIV? XV-XVI w.)
	Kobylaki – Wólka	38-66	4	14	osada (XVI-XVII w.)
	Kobylaki – Wólka	38-66	3	13	śląd osadnictwa (starożytność), osada (XVI-XVII w.)
	Kobylaki – Wólka	37-66	-	25	śląd osadnictwa (epoka kamienia)
	Kobylaki – Wólka	37-66	-	24	osada (XVI-XVII w.)
	Stegna	38-67	3	13	osada (średniowiecze, późne średniowiecze)
	Stegna	38-67	1	10	śląd osadnictwa (późne średniowiecze, nowożytność)
	Stegna	38-67	2	12	śląd osadnictwa (wczesne średniowiecze), osada (średniowiecze, późne)

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

					średniowiecze, nowożytność)
	Stegna	38-67	6	16	osada (późne średniowiecze, nowożytność)
	Stegna	38-67	5	15	śląd osadnictwa (średniowiecze, późne średniowiecze, nowożytność)
	Stegna	38-67	4	14	śląd osadnictwa (średniowiecze, późne średniowiecze)
	Lipa	38-66	1	12	osada (XVI-XVII w.)
	Małowidz	36-66	3	13	osada (XIV-XV w.)
	Małowidz	37-66	4	13	osada (neolit, wczesne średniowiecze, XVI-XVII w.), śląd osadnictwa (wczesna epoka brązu)
	Małowidz	36-66	2	9	osada (XIV-XV w.)
	Małowidz	37-66	6	15	osada (wczesna epoka brązu, XV-XVI w.)
	Małowidz	36-66	1	8	śląd osadnictwa (starożytność, XIV-XV w.)
	Małowidz	37-66	5	14	osada (XV-XVII w.)
	Murowanka	37-67	2	11	cmentarzysko (nieokreślona)
	Murowanka	37-67	3	12	śląd osadnictwa (epoka brązu)
	Murowanka	37-67	1	10	śląd osadnictwa (epoka brązu)
	Nakieł	37-67	1	9	śląd osadnictwa (epoka brązu)
	Obórki	38-66	-	7	osada (wczesne średniowiecze, XVI-XVII w.)
	Obórki	38-66	-	6	śląd osadnictwa (XII-XIII w.) osada (XV-XVI w.)
	Olszewka	36-66	3	3	cmentarzysko (okres wpływów rzymskich), śląd osadnictwa (XIV-XV w.)
	Olszewka	36-66	2	2	śląd osadnictwa (starożytność, średniowiecze)
	Olszewka	36-66	1	1	osada (epoka brązu, XIV- XV w.), śląd osadnictwa (wczesne średniowiecze)
	Olszewka	36-66	4	4	osada (epoka brązu)
	Olszewka	36-66	5	5	osada (XIV-XV w.)
	Połon	36-66	2	7	śląd osadnictwa (epoka brązu), osada (XIV-XV w.)

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

	Poloń	36-66	3	10	osada (XIV-XV w.)
	Poloń	36-66	4	11	osada (XIV-XV w.)
	Poloń	36-66	1	6	osada (XIV-XV w.)
	Poloń	36-66	5	14	osada (XIV-XV w.)
	Przysowy	36-66	1	12	osada (XIV-XVI w.)
	Stegna	37-67	2	4	śląd osadnictwa (starożytność)
	Stegna	37-67	1	3	osada (XV-XVI w.)
	Ulatowo – Dąbrówka	37-66	2	18	osada (XII-XIII w., XV w.)
	Ulatowo – Dąbrówka	37-66	1	1	nieokreślona (wczesna epoka brązu)
	Ulatowo – Osieczyzna	37-66	1	17	osada (XII-XIII w., XV- XVII w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	4	5	śląd osadnictwa (starożytność, epoka kamienia - epoka brązu), osada (XV-XVI w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	5	6	śląd osadnictwa (epoka kamienia - epoka brązu), osada (XV-XVII w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	7	12	osada (XV-XVII w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	2	3	osada (XVI-XVII w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	1	2	osada (XV-XVI w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	6	7	śląd osadnictwa (epoka kamienia - epoka brązu), osada (XVI-XVII w.)
	Ulatowo – Pogorzel	37-66	3	4	śląd osadnictwa (mezolit), osada (XVI-XVII w.)
	Ulatowo – Słabogóra	37-66	4	11	osada (XV-XVI w.)
	Ulatowo – Słabogóra	37-66	1	8	osada (XV-XVI w.)
	Ulatowo – Słabogóra	37-66	2	9	osada (XVI-XVII w.)
	Ulatowo – Słabogóra	37-66	3	10	osada (XVI-XVII w.)
	Ulatowo – Słabogóra	37-66	5	16	śląd osadnictwa (epoka brązu), osada (wczesna epoka brązu, XVI-XVII w.)
	Żelazna Prywatna	35-67	1	1	osada (okres hellenistyczny/LT, wczesne średniowiecze), śląd osadnictwa (średniowiecze)
	Żelazna-Prywatna	35-67	2	2	śląd osadnictwa (epoka kamienia)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jednorożec.

2.4.7. Zagrożenia dla środowiska kulturowego

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia obiektów zabytkowych może doprowadzić szereg przyczyn, pochodzenia wewnętrznego, zewnętrznego i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- wadliwa gospodarka;
- nadmierna intensywność użytkowania;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane, np. polegające na zmianie wyglądu elewacji budynków – poprzez zmianę kształtu otworów okiennych i drzwiowych, wprowadzenie termoizolacji z jednoczesnym zniszczeniem oryginalnego detalu architektonicznego);
- niewłaściwa eksploatacja (np. użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Do najważniejszych należą:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Do przyczyn ogólnych, które powodują uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych należą:

- działanie czasu;
- klęski losowe, jak np. wichury trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku itd.

2.5. Uwarunkowania wynikające z rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych

Zgodnie z art. 38a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.) dla obszaru województwa sporządza się, nie rzadziej niż raz na 20 lat, audyt krajobrazowy. Audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości.

Według stanu na początek 2017 r. województwo mazowieckie nie opracowało audytu krajobrazowego.

2.6. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrona ich zdrowia

2.6.1. Demografia

W poniższej tabeli przedstawiono główne wskaźniki demograficzne. Dane dotyczą okresu w latach 2005 – 2015. Na ich podstawie można zauważyć nieregularność współczynników w demografii gminy Jednoróżec w poszczególnych latach. Jedynym stosunkowo równomiernym wskaźnikiem jest gęstość zaludnienia oraz współczynnik feminizacji. W odniesieniu do gęstości zaludnienia zaobserwowano, że począwszy od 2005 roku, utrzymywała się prawie na identycznym poziomie. Wyjątek stanowią lata 2010 – 2012, gdzie analizowany wskaźnik uległ niewielkiemu wzrostowi. Nie przekłada się to jednak na przyrost naturalny. Na przestrzeni lat 2005 – 2015 przyrost naturalny przyjmował różne wartości. I tak, w 2015 roku osiągnął najmniejszą wartość i był na poziomie -4,7. Najkorzystniejszy pod tym względem był 2007 rok, kiedy przyrost naturalny osiągnął wartość 5,2. Liczba urodzeń żywych, na przestrzeni analizowanych lat, również nie utrzymywała stałych tendencji. Połowa analizowanych lat pokazuje większy współczynnik urodzeń żywych na 1000 ludności tj. w latach 2005, 2007, 2008, 2011 i 2013. W pozostałych latach wyższy jest współczynnik zgonów na 1000 ludności. Przez przeprowadzone badanie w latach 2005 – 2014 jednoznacznie wynika, że wskaźnik feminizacji z roku na rok spada, a w 2015 roku ponownie wzrasta. W 2005r. gminę zamieszkiwało tyle samo mężczyzn jak i kobiet. Jednakże z roku na rok współczynnik ten ulega zmianie z czego wynika, że większą część ludności gminy stanowią mężczyźni. W odniesieniu do współczynnika małżeństw na 1000 ludności można zauważyć, że utrzymuje wartości stosunkowo stałe. W większości analizowanych lat kształtuje się między wartościami 5,3 a 6,9. Największe odchylenie można zauważyć w 2005 roku kiedy wynosił 4,1 oraz w 2007 roku, gdy uzyskał wartość 8,1.

**Tabela 9. Podstawowe wskaźniki demograficzne dla gminy Jednoróżec
w latach 2005 - 2015**

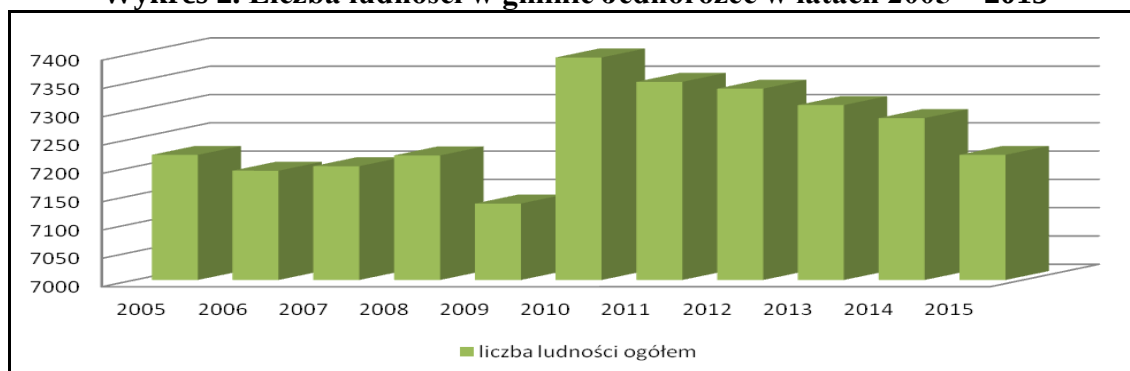
**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ludność na 1 km ²	31	31	31	31	31	32	32	32	31	31	31
współczynnik feminizacji	100	99	99	99	99	97	98	98	98	97	99
urodzenia żywe na 1000 ludności	13,2	12,1	14,7	13,2	11	9	12,1	11,9	11,2	9,3	9,9
zgony na 1000 ludności	10,74	12,46	9,46	11,28	12,76	9,03	11,92	13,36	10,79	10,95	14,6
przyrost naturalny na 1000 ludności	2,4	-0,4	5,2	1,9	-1,8	0	0,1	-1,5	0,4	-1,6	-4,7
małżeństwa na 1000 ludności	4,1	6,4	8,1	6,2	6,2	6,9	6,2	5,3	5,3	6,6	5,8

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na podstawie danych uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego na poniższym wykresie przedstawiono liczbę ludności w latach 2005 – 2015 w gminie Jednoróżec. Wynika z niego, że w 2009 roku odnotowano duże zmniejszenie wartości osób zameldowanych w gminie. Jednakże w kolejnym roku liczba ta uległa gwałtownemu wzrostowi po czym w kolejnych latach zaczęła ponownie nieznacznie maleć.

Wykres 2. Liczba ludności w gminie Jednoróżec w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgodnie z przedstawionym w poniższej tabeli przyrostem naturalnym, wskaźnik ten utrzymuje się na zmiennym poziomie. Największą wartość osiągnął w 2007 roku, kiedy wyniósł 38 osób, zaś najniższą w 2015 roku, osiągając wartość -34. Na podstawie poniższej tabeli można zaobserwować, że średnia liczba urodzeń dzieci płci męskiej wynosi 42,55, natomiast narodziny dzieci płci żeńskiej oszacowuje się na poziomie 42,18 w skali analizowanych lat. Większą różnicę można zauważyć w przypadku liczby zgonów mężczyzn w stosunku do zgonów kobiet. Średnia ilość zgonów mężczyzn na przestrzeni analizowanych lat wynosi 47,18, natomiast kobiet – 37,45. W związku z powyższym średni wskaźnik przyrostu naturalnego mężczyzn jest ujemny i wynosi -4,64, a kobiet dodatni i wynosi 4,73. W ogólnym zestawieniu średni przyrost na przestrzeni lat 2005 - 2015 wynosi 0,09, a co za tym idzie liczba urodzeń w ostatnich 11 latach nieznacznie przewyższającą liczbę zgonów w gminie.

Tabela 10. Ruch naturalny w latach 2005 – 2015

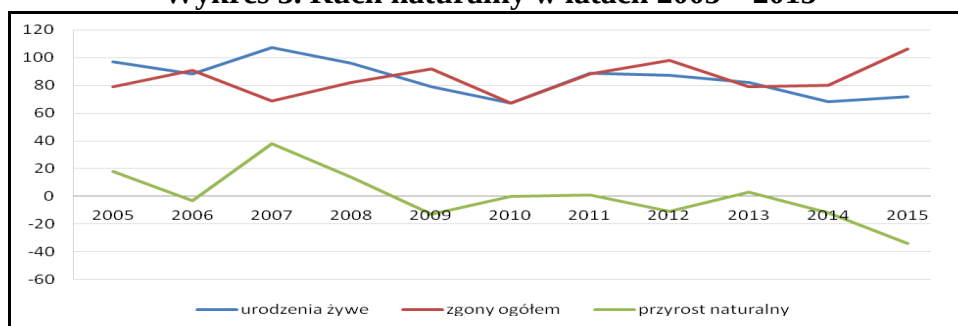
**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Ruch naturalny według płci													
Rok		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Średnia na przestrzeni lat 2005-2015
urodzenia żywe													
ogółem	osoba	97	88	107	96	79	67	89	87	82	68	72	84,73
mężczyźni	osoba	47	42	50	58	41	41	48	39	36	34	32	42,55
kobiety	osoba	50	46	57	38	38	26	41	48	46	34	40	42,18
zgony ogółem													
ogółem	osoba	79	91	69	82	92	67	88	98	79	80	106	84,64
mężczyźni	osoba	42	49	43	43	48	43	55	49	42	40	65	47,18
kobiety	osoba	37	42	26	39	44	24	33	49	37	40	41	37,45
przyrost naturalny													
ogółem	osoba	18	-3	38	14	-13	0	1	-11	3	-12	-34	0,09
mężczyźni	osoba	5	-7	7	15	-7	-2	-7	-10	-6	-6	-33	-4,64
kobiety	osoba	13	4	31	-1	-6	2	8	-1	9	-6	-1	4,73

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednakże jak wynika z poniższego wykresu w roku 2015 odnotowano bardzo duży spadek przyrostu naturalnego, a jego wskaźnik przybrał najniższą wartość ujemną. Największą wartość osiągnięto w 2007 roku, natomiast w 2011 i 2013 roku wskaźnik wzrósł niewiele powyżej zera.

Wykres 3. Ruch naturalny w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kolejną cechą, dotyczącą ludności jest podział pod względem grup wiekowych. W gminie Jednorzec przeważają osoby w wieku 15-24 lat. Fakt ten może mieć duże znaczenie z punktu widzenia potencjalnych możliwości rozwoju gminy. Najmniejszą grupą ludności stanowią osoby w wieku powyżej 85 lat.

Tabela 11. Liczba ludności według grup wiekowych w latach 2005 - 2015

Wiek	Rok										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0-4	478	457	456	460	451	423	422	407	392	379	382
5-9	517	505	474	477	455	479	442	438	438	442	416
10-14	659	634	633	596	542	523	523	510	497	482	476
15-19	616	629	619	626	620	640	626	621	578	532	487
20-24	668	672	682	691	650	611	624	638	646	664	670
25-29	457	476	506	543	596	630	598	572	587	575	565

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

30-34	407	420	413	395	416	522	542	559	560	565	576
35-39	457	440	434	429	388	437	454	471	472	505	523
40-44	511	500	469	445	454	472	457	451	448	425	421
45-49	509	499	511	514	518	524	505	487	458	464	449
50-54	383	433	458	478	480	491	489	511	513	527	513
55-59	267	272	294	327	347	387	424	437	458	464	463
60-64	242	221	209	209	216	252	262	282	311	328	356
65-69	320	290	271	259	246	217	202	193	190	203	238
70-74	320	290	271	259	246	217	202	193	190	204	178
75-79	240	261	272	262	262	253	260	256	256	224	220
80-84	126	126	131	136	142	159	178	178	182	197	176
85 i więcej	53	53	63	77	86	96	94	91	100	106	112

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Z demograficznego punktu widzenia istotne są wskaźniki salda migracji ludności. Na podstawie zestawienia przedstawionego w poniższej tabeli w latach 2005 – 2014 jednoznacznie można zauważyć, że saldo migracji jest ujemne. Jednakże należy zauważyć, że od 2012 roku zaczęło zauważalnie wzrastać. Szansą zmniejszania salda migracji może być zwiększanie liczby ludności i wskaźnika przyrostu naturalnego w przyszłych latach. Z poniższej tabeli wynika, że saldo migracji miało najmniejszą wartość w 2007 roku, kiedy to osiągnęło wartość -59. Natomiast najmniejszy współczynnik odnotowano w 2012 roku, kiedy wynosił -16. Liczba zameldowań i wymeldowań w gminie Jednorożec przyjęła największą liczbę w 2007 roku. Zameldowań najmniej było w 2005 roku, zaś wymeldowań w 2014 roku.

Tabela 12. Saldo migracji w latach 2005 - 2014

Rodzaj migracyjny/rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
zameldowania	30	50	72	35	36	33	40	55	51	43
wymeldowania	87	80	131	73	82	74	84	71	69	62
saldo migracji	-57	-30	-59	-38	-46	-41	-44	-16	-18	-19

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

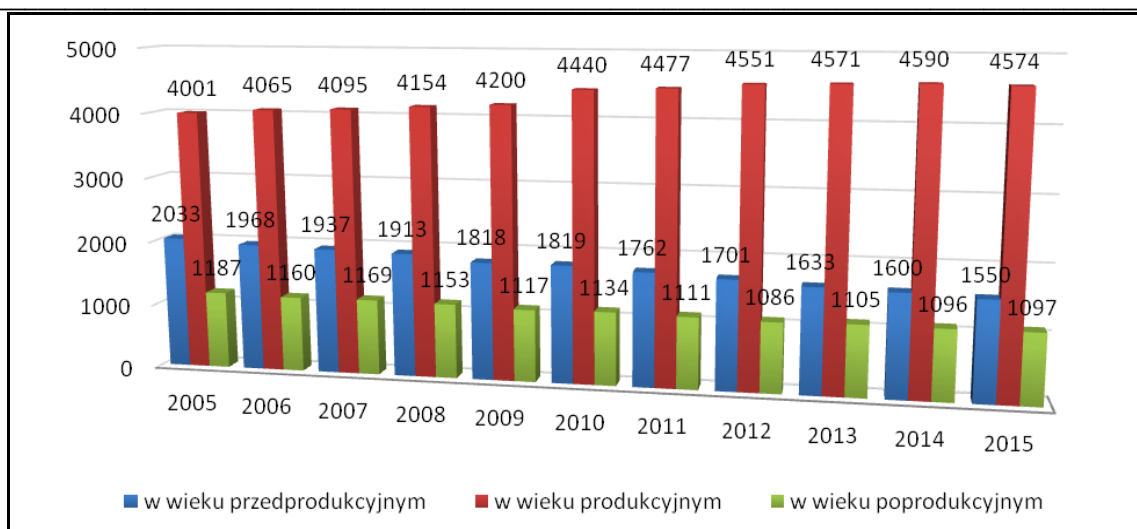
W okresie analizowanych 10 lat na terenie gminy dokonano 445 zameldowań i 813 wymeldowań. Przeciętnie w skali roku saldo migracji było ujemne i wyniosło -37 osób. Średnio w skali roku na terenie gminy osiedla się 45 osób, a opuszcza 81 osób. Znaczne zmniejszenie natężenia ruchów migracyjnych może spowodować, iż saldo migracji i przyrost naturalny będą w przyszłości wzrastać.

Analiza struktury wiekowej ludności gminy Jednorożec w aspekcie ekonomicznych grup wieku wykazuje, że przeważająca część ludności gminy jest w wieku produkcyjnym, co należy uznać jako zjawisko korzystne z punktu widzenia możliwości rozwoju działalności gospodarczej na terenie gminy. Będzie to również powodować utrzymywanie presji na rynku pracy, objawiającą się wzrostem konkurencyjności oraz podwyższaniu kwalifikacji pracowników.

Wykres 4. Liczba ludności według grup ekonomicznych wieku w latach 2005 – 2015

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2.6.2. Zatrudnienie

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego największą liczbę osób pracujących (388 osób) w gminie Jednoróżec odnotowano w 2009 roku. Najmniej zatrudnionych było w 2011 roku – 331 osób. Liczba osób pracujących kształtuje się na stosunkowo stałym poziomie. Jedynie w 2011 roku nastąpił dosyć znaczny spadek zatrudnienia. Liczbę osób pracujących przedstawiono w poniżej tabeli.

Tabela 13. Struktura zatrudnienia według płci w latach 2005 - 2015

Rok/rodzaj	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	332	375	364	366	388	385	331	361	374	381	378
mężczyźni	114	132	123	130	144	155	122	139	133	147	138
kobiety	218	243	241	236	244	230	209	222	241	234	240

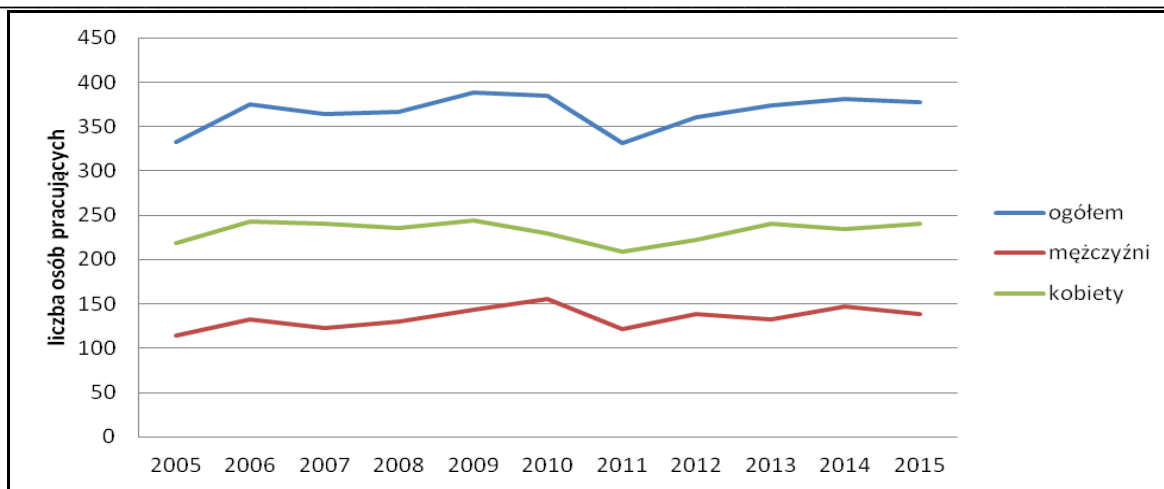
Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Patrząc na poniższy wykres można zauważyć znacznie większą liczbę kobiet pracujących w stosunku do mężczyzn. Największą różnicę odnotowano w 2007 roku, kiedy to liczba kobiet pracujących przewyższyła o 118 liczbę mężczyzn pracujących. Najmniejszą różnicę w liczbie 75 osób zaobserwowano w 2010 roku.

Wykres 5. Struktura zatrudnienia według płci w latach 2005 – 2015

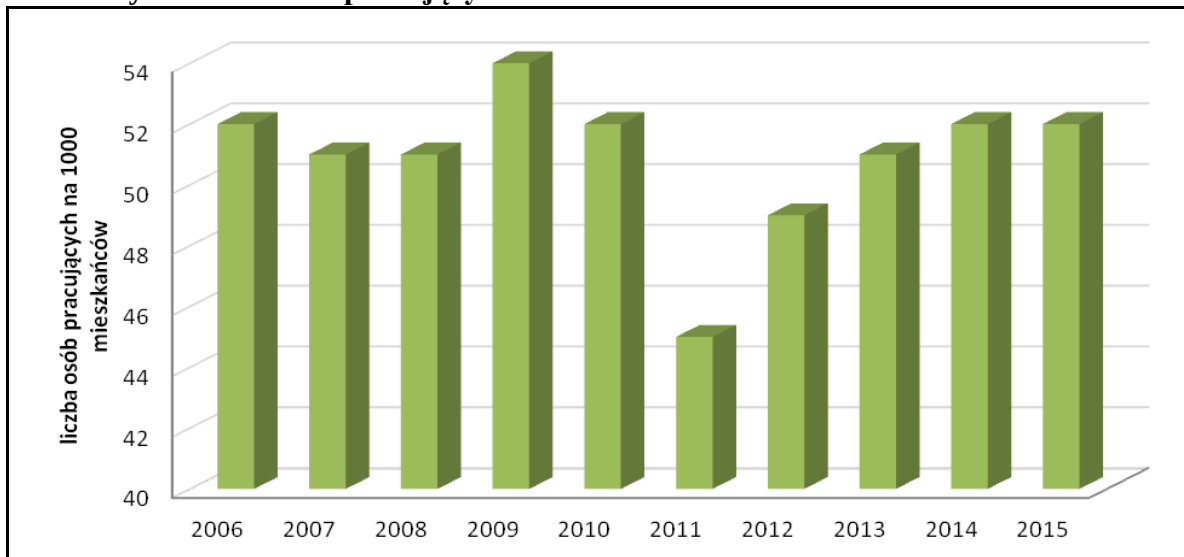
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Poniższy wykres przedstawia wskaźnik osób pracujących na 1000 mieszkańców. Największy wskaźnik w wysokości 54 odnotowano w 2009 roku. Najmniej osób zarejestrowano w 2011 roku – 45. Najbardziej niepokojący był znaczny spadek między rokiem 2010 a 2011, wtedy znacząco spadł wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców. Jednakże zjawisko to w kolejnych latach zaczęło się poprawiać i już w roku 2013 można zauważyć, że liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców przybrała podobną wartość jak w latach poprzednich.

Wykres 6. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2006 – 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2.6.3. Bezrobocie

W gminie Jednorzec liczba osób bezrobotnych nie przyjmuje uregulowanego trendu. Najwięcej osób bezrobotnych zarejestrowano w 2005 roku – 719 osób, a najmniej w 2008 roku – 426 osób.

Tabela 14. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015

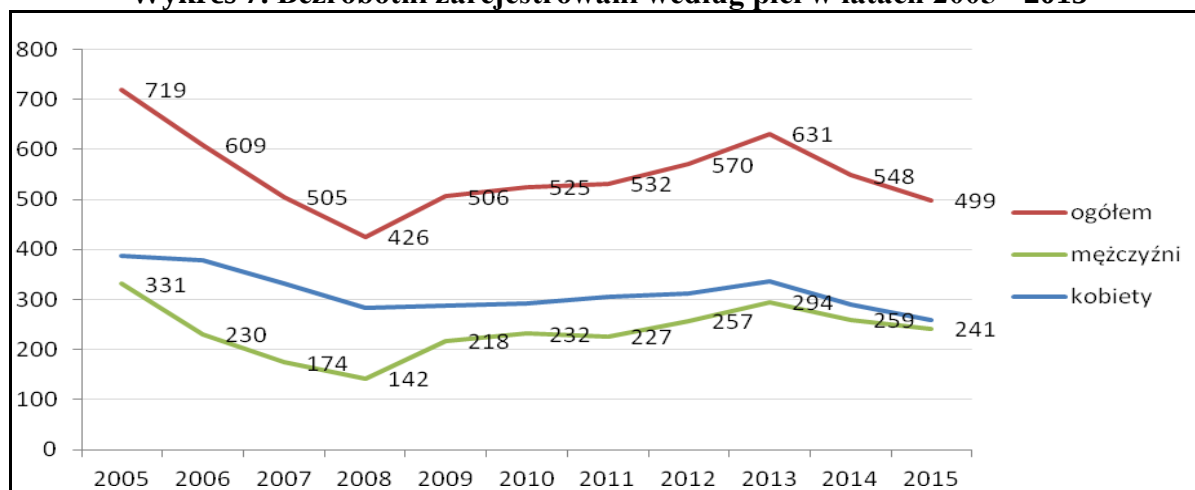
**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Bezrobotni zarejestrowani wg płci											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	719	609	505	426	506	525	532	570	631	548	499
mężczyźni	331	230	174	142	218	232	227	257	294	259	241
kobiety	388	379	331	284	288	293	305	313	337	289	258

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na poniższym wykresie można zauważyć, że bezrobocie od 2005 do 2008 roku zaczęło znacznie maleć. W kolejnych latach kształtowało się stosunkowo równomiernie. Jednakże w 2013 roku odnotowano większy wzrost liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych, poczym zaczęła ponownie maleć. Poniższy wykres obrazuje stosunek liczby bezrobotnych mężczyzn do kobiet. W analizowanym okresie przeważała liczba bezrobotnych kobiet nad liczbą bezrobotnych mężczyzn.

Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2.6.4. Działalność gospodarcza

Gmina charakteryzuje się małą liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Na dzień 31 grudnia 2015 roku na terenie gminy Jednorożec funkcjonowało 352 zarejestrowane podmioty gospodarcze. Sektor prywatny zdecydowanie przewyższa sektor publiczny. Odnotowuje się w nim 333 zarejestrowane podmioty, natomiast w publicznym zaledwie 19. W sektorze prywatnym odnotowuje się najmniejszą liczbę fundacji i spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego. Na przestrzeni analizowanych lat w przypadku sektora publicznego liczba podmiotów nie ulega dużym zmianom i wacha się w przedziale 18 – 20. Zauważalny jest natomiast znaczny wzrost podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym. Szczególną uwagę należy zwrócić na rozwój osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, gdyż między rokiem 2009 a 2015 liczba podmiotów wzrosła z 191 do 277.

Tabela 15. Podmioty gospodarcze w latach 2005 – 2015

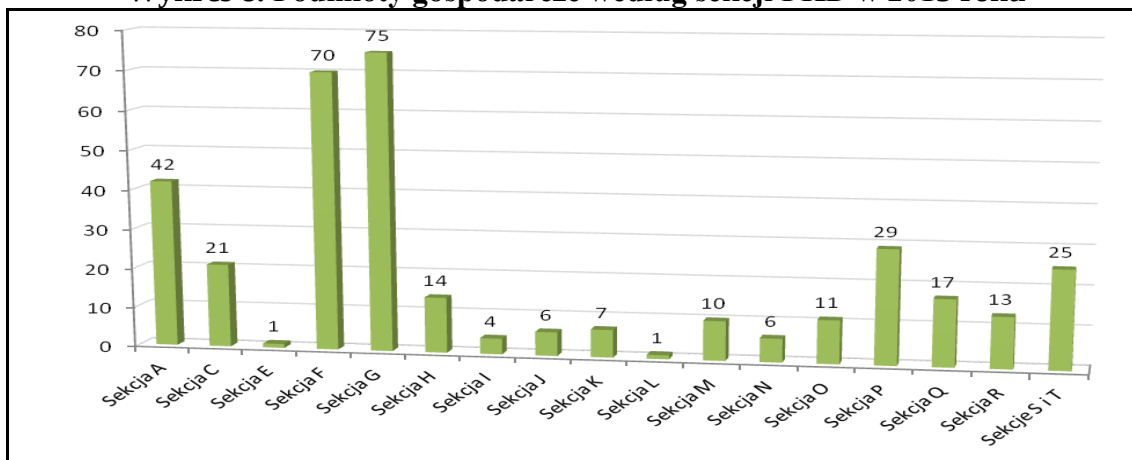
**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Podmioty wg sektorów własnościowych											
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podmioty gospodarki narodowej ogółem											
ogółem	266	262	284	298	248	282	301	308	333	342	352
Sektor publiczny											
ogółem	18	19	20	19	20	19	19	20	20	19	19
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	16	16	17	16	16	15	15	16	16	15	15
Sektor prywatny											
ogółem	248	243	264	279	228	263	282	288	313	323	333
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	211	205	223	242	191	221	241	235	260	266	277
spółki handlowe	1	1	2	2	2	3	3	4	4	4	4
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
spółdzielnie	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3
fundacje	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	16	16	19	19	19	19	20	21	21	23	23

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności w gminie Jednorzec najwięcej podmiotów w 2015 roku było w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz w sekcji F – budownictwo. Udział procentowy wskazuje, że sekcja G stanowi 21% wszystkich podmiotów, a sekcja F – 20%. Należy zwrócić uwagę również na podmioty z sekcji A – p Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w liczbie 42 podmiotów, co stanowi 12%. Kolejną sekcję P – edukacja tworzy 29 podmiotów, sekcję S i T – pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby tworzy 25, a sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe tworzy 21 podmiotów. Pozostałe sekcje nie odznaczają się dużą liczebnością.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w 2015 roku

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podmioty według sektorów własnościowych w porównaniu do wcześniejszych lat (2012-2014) nie odnotowały dużych zmian. Znaczna różnica zauważalna jest jedynie

w sektorze F – budownictwo, gdzie uległa zwiększeniu o 14 podmiotów. Zwrócić można uwagę również na podmioty w sektorze Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz S i T – pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, gdzie odnotowano wzrost o 6.

Tabela 16. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w latach 2012 – 2015

Sekcja/rok	2012	2013	2014	2015
Sekcja A	46	47	43	42
Sekcja C	18	18	20	21
Sekcja E	0	1	1	1
Sekcja F	56	61	64	70
Sekcja G	75	83	80	75
Sekcja H	13	14	13	14
Sekcja I	2	1	3	4
Sekcja J	3	4	4	6
Sekcja K	6	5	5	7
Sekcja L	0	0	0	1
Sekcja M	6	7	11	10
Sekcja N	1	2	4	6
Sekcja O	12	11	11	11
Sekcja P	29	32	21	29
Sekcja Q	11	14	14	17
Sekcja R	11	12	13	13
Sekcje S i T	19	21	25	25

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podział gospodarki narodowej według Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2007:

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe;
- Sekcja F – Budownictwo;
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle;
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;
- Sekcja P – Edukacja;
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna;
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa;
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

Dominującą rolę w gminie Jednoróżec odgrywają firmy przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 17. Firmy na terenie gminy Jednoróżec

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres przedsiębiorstwa
1.	FIRMA HANDLOWA "JAN" JAN SZULC	Ulatowo – Pogorzel, 06-323 Jednorzec
2.	Usługi Hydrauliczne Grzegorz Kaczyński	Zdrojowa 7, Stegna, 06-323 Jednorzec
3.	Tadra Sławomir Sklep Spożywczo-Przemysłowy	ul. Odrodzenia 4B, 06-323 Jednorzec
4.	USŁUGI KOMINIARSKO-BUDOWLANE IRENEUSZ ANDRZEJCZYK	ul. Jasna 28A, 06-323 Jednorzec
5.	Firma Handlowo-Usługowa Jolanta Wilga	ul. Mazowiecka 3, 06-323 Jednorzec,
6.	Chmielewska-Kolwicz Agnieszka Gabinet Weterynaryjny Simental	ul. Długa 47B, 06-323 Jednorzec
7.	IWONA POLAKIEWICZ PIEKARNIA "PAULA"	UL. Polna 1, Jednorzec
8.	Jadwiga Abramczyk -Sklep spożywczo-przemysłowy	Żelazna Prywatna 8 06-323 Jednorzec
9.	Krzysztof Więcek "HYDRO-INSTAL"	ul. Macieja Rataja 1, 06-323 Jednorzec
10.	CENTRUM HANDLOWE "MATI" Renata Michalak	ul. Wincentego Witosa 10, 06-323 Jednorzec
11.	Leszek Sędrowski - Sklep Spożywczo-Przemysłowy	Małowidz 10A, 06-323 Jednorzec
12.	"RAF-CAR" Jacek Zduniak	ul. Piastowska 35A, 06-323 Jednorzec
13.	Jurczak Stanisław Usługi Geodezyjne i Kartograficzne	Żelazna Rządowa 79, 06-323 Jednorzec
14.	Zdzisław Goś Sklep wielobranżowy	ul. Odrodzenia 15, 06-323 Jednorzec
15.	VACO KATARZYNA WILGA	ul. Mazowiecka 1 lok. 1, 06-323 Jednorzec
16.	SYLWIA MARIA PEKAŁA. ZAKŁAD USŁUGOWO-HANDLOWY	ul. Długa 36, 06-323 Jednorzec
17.	STYL Usługi Stolarskie Arkadiusz Lipka	ul. Mazowiecka 9, 06-323 Jednorzec
18.	Sklep spożywczo-przemysłowy Głabowski Janusz	ul. Odrodzenia 2, 06-323 Jednorzec
19.	SKLEP MOTORYZACYJNY MARIUSZ MIKULAK	ul. Warszawska, 06-323 Jednorzec
20.	Stanisław Komor "Sklep Przemysłowo-Spożywczy"	ul.. Odrodzenia 4A, 06-323 Jednorzec
21.	"JURAS" Usługi i Handel Stolarczyk Ireneusz	Żelazna Rządowa 65, 06-323 Jednorzec
22.	P.H.U. "PROFIL" Pawełczyk Michał	ul. Jasna 13, 06-323 Jednorzec
23.	P.P.H. "MIX" JOLANTA GĄSKA	ul. Piastowska 35, 06-323 Jednorzec
24.	Lidia Sobolewska Sklep Spożywczo-Przemysłowy	ul. Warszawska 21 Stegna, 06-323 Jednorzec
25.	FIRMA HANDLOWO-USŁUGOWA KAZIMIERZ SITO	ul. Kazimierza Wielkiego 24 Stegna, 06-323 Jednorzec
26.	Norbert Wilga Prywatne Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "Basta"	ul. Warszawska 61A, 06-323 Jednorzec
27.	Witold Berk "SKLEP WIELOBRANŻOWY"	Parciaki 53, 06-323 Jednorzec
28.	Sklep Spożywczo-Przemysłowy Witold Obrębski	Parciaki 99a, 06-323 Jednorzec
29.	FIRMA HANDLOWO USŁUGOWA TADEUSZ POPIOŁEK	Długa 153, 06-323 Jednorzec
30.	Zakład Usług Leśnych - Jan Mikołajewski	Lipa 111, 06-323 Jednorzec
31.	TERESA OPALACH SKLEP SPOŻYWCZO- PRZEMYSŁOWY	Ulatowo – Pogorzel 13, 06-323 Jednorzec
32.	Tworowski Jan-Leszek Sklep Spożywczo- Przemysłowy	Ulatowo – Pogorzel 63, 06-323 Jednorzec
33.	Karol Młynarski Ziola z Kurpi	Olszewka 45, 06-323 Jednorzec
34.	"GEONOM" Marcin Lorenc	ul. Mazowiecka 10, 06-323 Jednorzec
35.	AG-POL Jarosław Burchacki	ul. Wincentego Witosa 7, 06-323 Jednorzec
36.	GABINET WETERYNARYJNY BARTŁOMIEJ MICHAŁSKI	Żelazna Rządowa 3, 06-323 Jednorzec
37.	Stanisław Błędek P.P.H. "DREWSTAN"	Parciaki 11A, 06-323 Jednorzec
38.	ANKROM- Krajewski Stanisław	ul. Piastowska 33 06-323 Jednorzec;
39.	Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia „MEDICUS” Dariusz Kossakowski	Żelazna Rządowa, 29, 06-323 Jednorzec
40.	"Usługi Transportowe Sklep Spożywczo-Rolno- Przemysłowy Zofia Ojrzyńska"	Lipa 79; 06-323 Jednorzec
41.	Józwik Rajmund Transport Usługowy	Olszewka 81, 06-323 Jednorzec

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

2.6.5. Oświata

Na terenie gminy Jednorzec funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczne Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Jednorzecz;

- Zespół Placówek Oświatowych w Jednoróźcu Publiczna Szkoła Podstawa im. Adama Chętnika w Jednoróźcu;
- Filialna Szkoła Podstawowa w Ulatowie-Pogorzeli;
- Filialna Szkoła Podstawowa w Drażdżewie Nowym;
- Zespół Placówek Oświatowych w Jednoróźcu Przedszkole Samorządowe w Jednoróźcu;
- Publiczna Szkoła Podstawowa Żelazna Rządowa-Parciaki w Parciakach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Lipie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Olszewce.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują punkty przedszkolne:

- „Tęczowy Promyk” w Drażdżewie Nowym;
- „Śpiewające brzdące” w Lipie;
- „Leśna gromadka” w Małowidzu;
- „Kasztanowy ludek” w Olszewce;
- „Czterolistna koniczynka” w Parciakach;
- „Przyjaciele Kubusia Puchatka” w Połoni;
- „Zaczarowany ołówek” w Ulatowie-Pogorzeli;
- „Słoneczny domek” w Żelaznej Rządowej.

2.6.6. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Jednoróżec z kategorii obiektów związanych z ochroną zdrowia funkcjonują:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Jednoróźcu;
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Żelaznej-Rządowej;
- Poradnia Informacyjno-Konsultacyjna Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jednoróźcu;
- Apteka w Jednoróźcu.

2.6.7. Kultura

Na terenie gminy Jednoróżec do obiektów pełniących funkcję kulturalną można zaliczyć:

- Gminną Bibliotekę Publiczną w Jednoróźcu, w tym:
  - Filia w Olszewce,
  - Filia w Parciakach;
- Centrum Kształcenia w Jednoróźcu;
- Świetlicę Wiejską w Jednoróźcu;
- Świetlicę Wiejską w Małowidzu;
- Świetlicę Wiejską w Żelaznej;
- Świetlicę Wiejską w Olszewce;
- Dom Kultury w Jednoróźcu

Ponadto na terenie gminy Jednoróżec działają zespoły kurpiowskie związane

z tradycją regionu i dziedzictwem kulturowym, takie jak:

- „Jutrzenka” przy Publicznym Gimnazjum w Jednorożcu;
- „Młode Kurpie” przy Szkole Podstawowej w Jednorożcu;
- Zespół Folklorystyczny „Kurpianka” przy Szkole Gospodyń Wiejskich w Jednorożcu;
- Zespół Ludowy w Żelaznej-Rządowej;
- Zespół Folklorystyczny „Kalina” przy Stowarzyszeniu Koła Gospodyń Wiejskich w Jednorożcu.

2.6.8. Sport

Na terenie gminy Jednorożec znajduje się stadion sportowy oraz pięć boisk sportowych usytuowanych przy szkołach podstawowych, sala gimnastyczna w Publicznym Gimnazjum w Jednorożcu. W 2006 r. uruchomiono siłownię w budynku komunalnym w Jednorożcu. W oparciu o posiadana bazę sportową funkcjonują w gminie stowarzyszenia kultury fizycznej i jeden klub sportowy. Stowarzyszenie kultury fizycznej to Uczniowskie Kluby Sportowe działające przy szkołach, natomiast Ludowy Klub Sportowy zrzesza zawodników drużyny Mazowsze Jednorożec. Ponadto na terenie gminy od kwietnia 2007 r. działa również Klub Sportowy „Jantar Parciaki”.

2.6.9. Turystyka

Gmina Jednorożec posiada dogodne warunki do rozwoju turystyki, o których decydują:

- doliny rzeczne Orzyca i Płodownicy i ich dopływów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- szlak wodny – kajakowy rzeki Orzyc;
- różnorodność świata zwierzęcego i roślinnego, w szczególności w dolinach rzek i lasach;
- występowanie form ochrony przyrody w postaci Obszarów Natura2000 - Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 i Obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, użytku ekologicznego „Torfianka” i trzech pomników przyrody;
- duża lesistość (około 47% powierzchni gminy zajmują lasy);
- sprzyjający, łagodny klimat,
- przebieg głównych szlaków turystycznych pieszych:
  - Trasa „Kurpiowska” – prowadzi z Jednorożca przez Ulatowo – Pogorzel, Małowidz, Olszewkę i Budziska. Zachowało się tutaj wiele chat kurpiowskich z początku XX wieku. W Olszewce planowane jest utworzenie Kurpiowskiej Izby Regionalnej, zlokalizowanej w starym budynku plebanii. Trasa wiedzie dalej lasami do Budzisk, skąd wraca do Jednorożca.
  - Trasa „Powstańcza” – prowadzi z Przasnysza do Drążdżewa Nowego, stamtąd łąkami na Polską Górę nad Orzycem. Następnie do Jednorożca i Nakła, kolejno przez Budy Rządowe, Budziska i Parciaki do Dynaku i Parciak.
  - Trasa „Budownictwa Kurpiowskiego” – prowadzi z Przasnysza w kierunku na Szlę, gdzie skręca do miejscowości Przejmy i stamtąd prowadzi przez Obórki i Lipę do Jednorożca.

- Trasa „Śladem Zaścianków” – prowadzi z Jednorożca przez Małowidz, Ulatowo – Słabogórę do Kobylaków–Czarzastych i do Kobylaków–Konopek. Następnie przez Kobylaki – Wólkę do Ulatowa – Słabogóry i przez Małowidz i Ulatowo – Pogorzel do Jednorożca.

Gmina Jednorożec położona jest w rejonie, gdzie preferowanymi formami turystyki są:

- turystyka wypoczynkowa, zwłaszcza agroturystyka – jej rozwojowi sprzyja występowanie zwartych kompleksów leśnych, otwartych terenów wiejskich oraz położenie w regionie o stosunkowo najmniej zanieczyszczonym powietrzu w całym województwie mazowieckim;
- turystyka przyrodnicza i kwalifikowana – przez obszar gminy przebiega szlak kajakowy rzeki Orzyc, a występujące tu kompleksy leśne (głównie bory świeże i suche) sprzyjają uprawianiu turystyki pieszej i rowerowej.

W gminie Jednorożec znajduje się 5 obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa mazowieckiego: kościół (nr rej. A-486) i dzwonnica przy kościele parafialnym w miejscowości Parciaki, cmentarz wojenny z 1914-1918 r. (nr rej. A-568), cmentarz wojenny z 1915 r. w miejscowości Budy Rządowe (nr rej. A-569), cmentarz wojenny z I wojny światowej w miejscowości Parciaki (nr rej. A-573). Zabytkowy kościół oraz inne obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa mazowieckiego, sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej – kulturoznawczej.

Ponadto na terenie gminy Jednorożec funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne w Jednorożcu i Olszewce.

2.6.10. Budżet gminy

Budżet gminy jest istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej. Jest głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców gminy. W niniejszej analizie poddano dwa istotne czynniki, takie jak:

- tempo wzrostu dochodów w latach 2008 – 2015;
- struktura dochodów w 2015 roku.

Tabela 18. Dochody gminy w latach 2008 – 2015

Rok	Dochody w zł	Zmiana w stosunku do roku poprzedniego w %	Liczba mieszkańców w os.	Dochód gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
2008	21 743 990,38	-	7 193	3 022,93
2009	22 591 405,05	3,90	7 179	3 146,87
2010	28 573 042,12	26,48	7 423	3 849,26
2011	28 529 344,02	-3,08	7 382	3 864,72
2012	27 648 634,86	-3,09	7 333	3 770,44
2013	26 604 445,46	-3,77	7 320	3 634,49
2014	32 877 374,08	23,58	7 305	4 500,69
2015	32 999 451,61	0,37	7 356	4 486,06

Źródło: GUS i dane z Urzędu Gminy Jednorożec.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 dochody gminy Jednorzec wzrosły o 11 255 461,23 zł. Spadek nastąpił w 2011, 2012 i 2013 w stosunku do roku ubiegłego. Wzrost nastąpił w 2009, 2010, 2014 i 2015 roku w stosunku do roku ubiegłego. Największy wzrost odnotowano w 2010 roku – o 26,48%, zaś najmniejszy w 2015 roku – tylko o 0,37%. Największy spadek miał miejsce w 2013 roku – o 3,77%, zaś najmniejszy w 2011 roku – o 3,08%. Największy dochód gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w 2014 roku – 4 500,69 zł, zaś najmniejszy w 2008 roku – 3 022,93 zł.

W uchwalonym budżecie gminy Jednorzec na rok 2015 struktura dochodów prezentowała się następująco:

- subwencje w kwocie 14 709 351,00 zł, które stanowiły 44,57% wszystkich dochodów;
- dotacje w kwocie 12 231 981,00 zł, które stanowiły 37,07% wszystkich dochodów;
- dochody własne w kwocie 4 827 924,00 zł, które stanowiły 14,63% wszystkich dochodów;
- wpłaty mieszkańców na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w kwocie 4 500,00 zł, które stanowiły 0,01% wszystkich dochodów.

Tabela 19. Wydatki gminy w latach 2008 – 2015

Rok	Wydatki w zł	Zmiana w stosunku do roku poprzedniego w %	Liczba mieszkańców w os.	Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
2008	23 609 620,43	-	7 193	3 282,31
2009	22 787 745,04	-4,81	7 179	3 174,22
2010	32 601 106,22	43,06	7 423	4 391,90
2011	27 913 693,41	-14,38	7 382	3 781,32
2012	28 436 196,87	1,87	7 333	3 877,84
2013	26 352 651,78	-3,25	7 320	3 600,09
2014	34 358 023,95	30,77	7 305	4 703,36
2015	31 689 361,99	-7,76	7 356	4 307,96

Źródło: GUS i dane z Urzędu Gminy Jednorzec.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 wydatki gminy Jednorzec wzrósł o 8 079 741,56 zł. Spadek wydatków nastąpił w roku 2009, 2011, 2013 i 2015 w stosunku do roku ubiegłego. Wzrost wydatków nastąpił w roku 2010, 2012 i 2014 w stosunku do roku ubiegłego. Największy wzrost wydatków odnotowano w 2010 roku – o 43,06%, zaś najmniejszy w 2012 roku – tylko o 1,87%. Największy spadek wydatków miał miejsce w 2011 roku – o 14,38%, zaś najmniejszy w 2009 roku – o 4,81%. Największe wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w 2014 roku – 4 703,36 zł, zaś najmniejsze w 2009 roku – 3 174,22 zł.

Tabela 20. Struktura wydatków gminy Jednorzec

L.p.	Wyszczególnienie	Wydatki w zł
1.	Rolnictwo i łowiectwo	387 821,00
2.	Przetwórstwo przemysłowe	3 018,16

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

3.	Transport i łączność	734 341,23
4.	Gospodarka mieszkaniowa	188 831,00
5.	Działalność usługowa	128 000,00
6.	Administracja publiczna	1 866 616,51
7.	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 212,00
8.	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	837 084,00
9.	Obsługa długu publicznego	380 000,00
10.	Różne rozliczenia	117 500,00
11.	Oświata i wychowanie	14 775 635,09
12.	Ochrona zdrowia	83 500,00
13.	Pomoc społeczna	5 278 923,00
14.	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	31 317,00
15.	Edukacyjna opieka wychowawcza	142 863,00
16.	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 712 177,87
17.	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 270 604,54
18.	Kultura fizyczna	3 749 917,59

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Jednorożec.

Analiza strukturalna wydatków gminy Jednorożec ukazuje trzy główne źródła wydatków. Pierwszą z nich jest oświata i wychowanie, która według budżetu na 2015 rok pochłonęła 14 775 635,09 zł. Na taką kwotę złożyło się utrzymanie szkół podstawowych i gimnazjów. Kolejną ważną pozycją wydatków była pomoc społeczna, na którą złożyły się ubezpieczenia zdrowotne osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej, wypłata dodatków mieszkaniowych, posiłki dla potrzebujących i wypłata świadczeń rodzinnych. W 2015 roku gmina przeznaczyła na ten cel 5 278 923,00 zł. Trzecią ważną pozycją wydatków była kultura fizyczna, na którą przeznaczono 3 749 917,59 zł.

2.7. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Na terenie województwa mazowieckiego, w tym gminy Jednorożec mogą wystąpić potencjalne zagrożenia:

- pochodzenia naturalnego:
  - powódzie spowodowane wylewami rzek i kanałów oraz wynikłe z wystąpienia nawałnych opadów atmosferycznych i roztopów;
  - obejmujące dużą powierzchnię pożary traw, zarośli i lasów spowodowane czynnikami naturalnymi;
  - zakażenia biologiczne ludzi i zwierząt gospodarskich występujące, jako konsekwencja epidemii;
  - wichury, śnieżyce gradobicia;
- związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka:
  - skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP) emitowanymi do atmosfery, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleby w wyniku:

- awarii urządzeń, instalacji przemysłowych i zbiorników w zakładach produkujących, wykorzystujących w procesie produkcji lub magazynujących te środki,
- wypadków w czasie transportu tych środków,
- wielkich pożarów występujących na dużym obszarze lub obejmujące wiele obiektów, a powstałe w wyniku zapłonu lub wybuchu przemysłowych substancji chemicznych, awarii sieci przemysłowych, maszyn i urządzeń, zaprószenia ognia lub podpalenia;
- wypadki komunikacyjne mogące mieć charakter katastrof np.: drogowe z udziałem wielu pojazdów, a także lotnicze;
- katastrofy budowlane mogące powstać w wyniku błędów budowlanych, awarii instalacji komunalnych, wad konstrukcyjnych;
- zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego spowodowane zamachami terrorystycznymi i inną działalnością zorganizowanych grup przestępczych, masowymi wystąpieniami lub protestami społecznymi na różnym tle;
- związane z występowaniem konfliktów zbrojnych;
- sytuacje kryzysowe będące skutkami wtórnymi katastrof np.: głód, epidemie, klęska ekologiczna.
- zagrożenia powietrza atmosferycznego:
  - emisja zanieczyszczeń z domowych instalacji grzewczych (ogrzewanie oparte o węgiel i drewno),
  - spalanie w paleniskach domowych i lokalnych kotłowniach materiałów takich jak opakowania z powłoką aluminiową, butelki PET,
  - emisja komunikacyjna (narażone są zwłaszcza tereny zabudowy znajdujące się w sąsiedztwie ważniejszych szlaków komunikacyjnych),
  - emisja przemysłowa;
  - zagrożenie hałasem:
- pola elektromagnetyczne:
  - stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej,
  - medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne,
  - urządzenia przemysłowe,
  - urządzenia gospodarstwa domowego,
  - systemy przesyłowe energii elektrycznej,
- poważne awarie przemysłowe:
  - transport gazu,
  - transport substancji niebezpiecznych transportem drogowym,
  - niewłaściwie postępowanie z odpadami zawierającymi substancje niebezpieczne.

2.8. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

2.8.1. Analiza ekonomiczna

Rozwój przestrzenny Jednoróżca koncentruje się w największych miejscowościach

gminy, do których należą Jednorożec, Stegna, Ulatowo – Pogorzel, Parciaki, Olszewka i Lipa.

Gmina charakteryzuje się małą liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Na dzień 31 grudnia 2015 roku na terenie gminy Jednorożec funkcjonowało 352 zarejestrowane podmioty gospodarcze. Sektor prywatny zdecydowanie przewyższa sektor publiczny. Odnotowuje się w nim 333 zarejestrowane podmioty, natomiast w publicznym zaledwie 19. W sektorze prywatnym odnotowuje się najmniejszą liczbę fundacji i spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego. Na przestrzeni analizowanych lat w przypadku sektora publicznego liczba podmiotów nie ulega dużym zmianom i waha się w przedziale 18 – 20. Zauważalny jest natomiast znaczny wzrost podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym. Szczególną uwagę należy zwrócić na rozwój osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, gdyż między rokiem 2009 a 2015 liczba podmiotów wzrosła z 191 do 277.

Tabela 21. Podmioty gospodarcze w latach 2005 – 2015

Podmioty wg sektorów własnościowych											
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Podmioty gospodarki narodowej ogółem											
ogółem	266	262	284	298	248	282	301	308	333	342	352
Sektor publiczny											
ogółem	18	19	20	19	20	19	19	20	20	19	19
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	16	16	17	16	16	15	15	16	16	15	15
Sektor prywatny											
ogółem	248	243	264	279	228	263	282	288	313	323	333
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	211	205	223	242	191	221	241	235	260	266	277
spółki handlowe	1	1	2	2	2	3	3	4	4	4	4
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
spółdzielnie	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3
fundacje	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	16	16	19	19	19	19	20	21	21	23	23

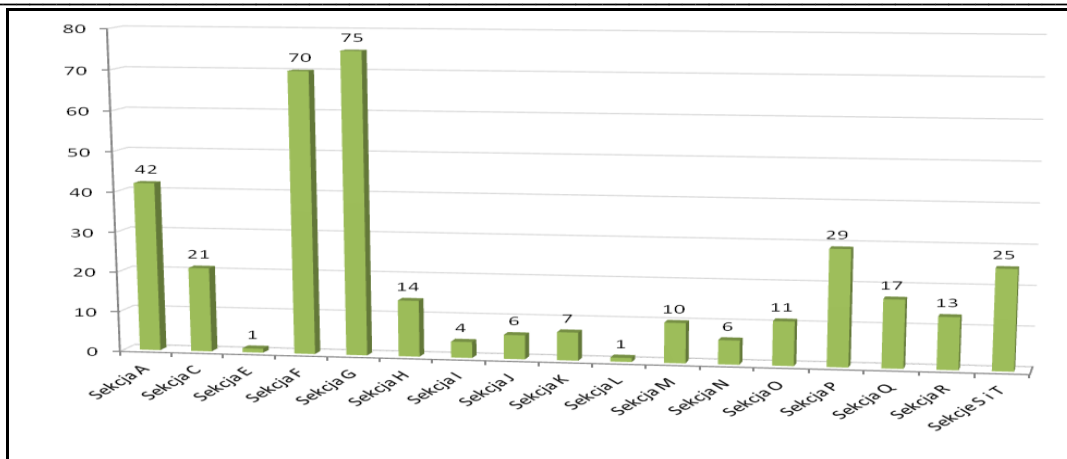
Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności w gminie Jednorożec najwięcej podmiotów w 2015 roku było w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz w sekcji F – budownictwo. Udział procentowy wskazuje, że sekcja G stanowi 21% wszystkich podmiotów, a sekcja F – 20%. Należy zwrócić uwagę również na podmioty z sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w liczbie 42 podmiotów, co stanowi 12%. Kolejną sekcję P – edukacja tworzy 29 podmiotów, sekcję S i T – pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby tworzy 25, a sekcję C - Przetwórstwo przemysłowe tworzy 21 podmiotów. Pozostałe sekcje nie odznaczają się dużą liczebnością.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w 2015 roku

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podmioty według sektorów własnościowych w porównaniu do wcześniejszych lat (2012-2014) nie odnotowały dużych zmian. Znaczna różnica zauważalna jest jedynie w sektorze F – budownictwo, gdzie uległa zwiększeniu o 14 podmiotów. Zwrócić można uwagę również na podmioty w sektorze Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz S i T - pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, gdzie odnotowano wzrost o 6.

Tabela 22. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w latach 2012 – 2015

	2012	2013	2014	2015
Sekcja A	46	47	43	42
Sekcja C	18	18	20	21
Sekcja E	0	1	1	1
Sekcja F	56	61	64	70
Sekcja G	75	83	80	75
Sekcja H	13	14	13	14
Sekcja I	2	1	3	4
Sekcja J	3	4	4	6
Sekcja K	6	5	5	7
Sekcja L	0	0	0	1
Sekcja M	6	7	11	10
Sekcja N	1	2	4	6
Sekcja O	12	11	11	11
Sekcja P	29	32	21	29
Sekcja Q	11	14	14	17
Sekcja R	11	12	13	13
Sekcje S i T	19	21	25	25

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podział gospodarki narodowej według Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2007:

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe;

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

- Sekcja F – Budownictwo;
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle;
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;
- Sekcja P – Edukacja;
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna;
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa;
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

Dominującą rolę w gminie Jednoróżec odgrywają firmy przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 23. Firmy na terenie gminy Jednoróżec

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Adres przedsiębiorstwa
1.	FIRMA HANDLOWA "JAN" JAN SZULC	Ulatowo – Pogorzel, 06-323 Jednoróżec
2.	Usługi Hydrauliczne Grzegorz Kaczyński	Zdrojowa 7 , Stegna, 06-323 Jednoróżec
3.	Tadra Sławomir Sklep Spożywczo-Przemysłowy	ul. Odrodzenia 4B, 06-323 Jednoróżec
4.	USŁUGI KOMINIARSKO-BUDOWLANE IRENEUSZ ANDRZEJCZYK	ul. Jasna 28A, 06-323 Jednoróżec
5.	Firma Handlowo-Usługowa Jolanta Wilga	ul. Mazowiecka 3, 06-323 Jednoróżec,
6.	Chmielewska-Kolwicz Agnieszka Gabinet Weterynaryjny Simental	ul. Długa 47B, 06-323 Jednoróżec
7.	IWONA POLAKIEWICZ PIEKARNIA "PAULA"	UL. Polna 1 , Jednoróżec
8.	Jadwiga Abramczyk -Sklep spożywczo- przemysłowy	Żelazna Prywatna 8 06-323 Jednoróżec
9.	Krzysztof Więcek "HYDRO-INSTAL"	ul. Macieja Rataja 1 , 06-323 Jednoróżec
10.	CENTRUM HANDLOWE "MATI" Renata Michalak	ul. Wincentego Witosa 10, 06-323 Jednoróżec
11.	Leszek Sędrowski - Sklep Spożywczo-Przemysłowy	Małowidz 10A , 06-323 Jednoróżec
12.	"RAF-CAR" Jacek Zduniak	ul. Piastowska 35A, 06-323 Jednoróżec
13.	Jurczak Stanisław Usługi Geodezyjne i Kartograficzne	Żelazna Rządowa 79, 06-323 Jednoróżec
14.	Zdzisław Goś Sklep wielobranżowy	ul. Odrodzenia 15, 06-323 Jednoróżec
15.	VACO KATARZYNA WILGA	ul. Mazowiecka 1 lok. 1, 06-323 Jednoróżec
16.	SYLWIA MARIA PEKAŁA. ZAKŁAD USŁUGOWO-HANDLOWY	ul. Długa 36, 06-323 Jednoróżec
17.	STYL Usługi Stolarskie Arkadiusz Lipka	ul. Mazowiecka 9 , 06-323 Jednoróżec
18.	Sklep spożywczo-przemysłowy Głabowski Janusz	ul. Odrodzenia 2, 06-323 Jednoróżec
19.	SKLEP MOTORYZACYJNY MARIUSZ MIKULAK	ul. Warszawska , 06-323 Jednoróżec
20.	Stanisław Komor "Sklep Przemysłowo-Spożywczy"	ul.. Odrodzenia 4A , 06-323 Jednoróżec
21.	"JURAS" Usługi i Handel Stolarszyk Ireneusz	Żelazna Rządowa 65, 06-323 Jednoróżec
22.	P.H.U. "PROFIL" Pawełczyk Michał	ul. Jasna 13 , 06-323 Jednoróżec
23.	P.P.H. "MIX" JOLANTA GAŚKA	ul. Piastowska 35, 06-323 Jednoróżec
24.	Lidia Sobolewska Sklep Spożywczo-Przemysłowy	ul. Warszawska 21 Stegna ,06-323 Jednoróżec
25.	FIRMA HANDLOWO-USŁUGOWA KAZIMIERZ SITO	ul. Kazimierza Wielkiego 24 Stegna, 06-323 Jednoróżec
26.	Norbert Wilga Prywatne Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe "Basta"	ul. Warszawska 61A, 06-323 Jednoróżec
27.	Witold Berk "SKLEP WIELOBRANŻOWY"	Parciaki 53, 06-323 Jednoróżec
28.	Sklep Spożywczo-Przemysłowy Witold Obrębski	Parciaki 99a, 06-323 Jednoróżec
29.	FIRMA HANDLOWO-USŁUGOWA TADEUSZ	Długa 153, 06-323 Jednoróżec

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

	POPIOLEK	
30.	Zakład Usług Leśnych - Jan Mikołajewski	Lipa 111, 06-323 Jednorożec
31.	TERESA OPALACH SKLEP SPOŻYWCZO-PRZEMYSŁOWY	Ulatowo – Pogorzel 13, 06-323 Jednorożec
32.	Tworowski Jan-Leszek Sklep Spożywczo-Przemysłowy	Ulatowo – Pogorzel 63, 06-323 Jednorożec
33.	Karol Młynarski Ziola z Kurpi	Olszewka 45, 06-323 Jednorożec
34.	"GEONOM" Marcin Lorenc	ul. Mazowiecka 10, 06-323 Jednorożec
35.	AG-POL Jarosław Burchacki	ul. Wincentego Witosa 7, 06-323 Jednorożec
36.	GABINET WETERYNARYJNY BARTŁOMIEJ MICHAŁSKI	Żelazna Rządowa 3, 06-323 Jednorożec
37.	Stanisław Błędek P.P.H. "DREWSTAN"	Parciaki 11A, 06-323 Jednorożec
38.	ANKROM- Krajewski Stanisław	ul. Piastowska 33 06-323 Jednorożec;
39.	Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia „MEDICUS” Dariusz Kossakowski	Żelazna Rządowa, 29, 06-323 Jednorożec
40.	"Usługi Transportowe Sklep Spożywczo-Rolno-Przemysłowy Zofia Ojrzyńska"	Lipa 79; 06-323 Jednorożec
41.	Józwik Rajmund Transport Usługowy	Olszewka 81, 06-323 Jednorożec

Źródło: Opracowano na podstawie Danych Urzędu Gminy Jednorożec

Rozwój lokalny - finansowanie

W procesie strategicznego zarządzania gminą finanse odgrywają podstawową rolę. Możliwości finansowe gminy w ścisłym powiązaniu z jakością zarządzania stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w kierunku jak najbardziej pożądanym, akceptowanym społecznie i ekonomicznie, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią.

Między rozwojem lokalnym a finansami gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania. Gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Budżet gminy jest istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej. Jest głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działanie te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców gminy. W niniejszej analizie poddano dwa istotne czynniki, takie jak:

- tempo wzrostu dochodów w latach 2008 – 2015;
- struktura dochodów w 2015 roku.

Tabela 24. Dochody gminy w latach 2008 – 2015

Rok	Dochody w zł	Zmiana w stosunku do roku poprzedniego w %	Liczba mieszkańców w os.	Dochód gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
2008	21 743 990,38	-	7 193	3 022,93
2009	22 591 405,05	3,90	7 179	3 146,87
2010	28 573 042,12	26,48	7 423	3 849,26
2011	28 529 344,02	-3,08	7 382	3 864,72
2012	27 648 634,86	-3,09	7 333	3 770,44
2013	26 604 445,46	-3,77	7 320	3 634,49
2014	32 877 374,08	23,58	7 305	4 500,69

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

2015	32 999 451,61	0,37	7 356	4 486,06

Źródło: GUS i dane z Urzędu Gminy Jednorożec.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 dochody gminy Jednorożec wzrosły o 11 255 461,23 zł. Spadek nastąpił w 2011, 2012 i 2013 w stosunku do roku ubiegłego. Wzrost nastąpił w 2009, 2010, 2014 i 2015 roku w stosunku do roku ubiegłego. Największy wzrost odnotowano w 2010 roku – o 26,48%, zaś najmniejszy w 2015 roku – tylko o 0,37%. Największy spadek miał miejsce w 2013 roku – o 3,77%, zaś najmniejszy w 2011 roku – o 3,08%. Największy dochód gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w 2014 roku – 4 500,69 zł, zaś najmniejszy w 2008 roku – 3 022,93 zł.

W uchwalonym budżecie gminy Jednorożec na rok 2015 struktura dochodów prezentowała się następująco:

- subwencje w kwocie 14 709 351,00 zł, które stanowiły 44,57% wszystkich dochodów;
  - dotacje w kwocie 12 231 981,00 zł, które stanowiły 37,07% wszystkich dochodów;
  - dochody własne w kwocie 4 827 924,00 zł, które stanowiły 14,63% wszystkich dochodów;
- wpłaty mieszkańców na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w kwocie 4 500,00 zł, które stanowiły 0,01% wszystkich dochodów.

Tabela 25. Wydatki gminy w latach 2008 – 2015

Rok	Wydatki w zł	Zmiana w stosunku do roku poprzedniego w %	Liczba mieszkańców w os.	Wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
2008	23 609 620,43	-	7 193	3 282,31
2009	22 787 745,04	-4,81	7 179	3 174,22
2010	32 601 106,22	43,06	7 423	4 391,90
2011	27 913 693,41	-14,38	7 382	3 781,32
2012	28 436 196,87	1,87	7 333	3 877,84
2013	26 352 651,78	-3,25	7 320	3 600,09
2014	34 358 023,95	30,77	7 305	4 703,36
2015	31 689 361,99	-7,76	7 356	4 307,96

Źródło: GUS i dane z Urzędu Gminy Jednorożec.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 wydatki gminy Jednorożec wzrosły o 8 079 741,56 zł. Spadek wydatków nastąpił w roku 2009, 2011, 2013 i 2015 w stosunku do roku ubiegłego. Wzrost wydatków nastąpił w roku 2010, 2012 i 2014 w stosunku do roku ubiegłego. Największy wzrost wydatków odnotowano w 2010 roku – o 43,06%, zaś najmniejszy w 2012 roku – tylko o 1,87%. Największy spadek wydatków miał miejsce w 2011 roku – o 14,38%, zaś najmniejszy w 2009 roku – o 4,81%. Największe wydatki gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w 2014 roku – 4 703,36 zł, zaś najmniejsze w 2009 roku – 3 174,22 zł.

Gospodarowanie przestrzenią

Szczególnie istotną rolę na rozwój gminy odgrywa polityka przestrzenna. Na szczeblu

gminnym instrumentem, dzięki któremu możliwe jest efektywne wykorzystanie przestrzeni i zarządzanie nią, są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Gmina Jednoróżec posiada opracowany jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządzony na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i podjęty uchwałą nr XXXVIII/188/2010 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 5 marca 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec dla zespołu wsi Jednoróżec - Stegna i części wsi Ulatowo - Pogorzel. Granica obszaru obejmuje grunty położone na terenie zespołu wsi Jednoróżec – Stegna i części wsi Ulatowo – Pogorzel.

Obszar objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec wynosi 2 277 ha, co w stosunku do całkowitej powierzchni gminy wynosi 9,8%.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec dla zespołu wsi Jednoróżec - Stegna i części wsi Ulatowo – Pogorzel zmienił łączne 160 ha powierzchni gruntów rolnych na cele nierolnicze.

Ponadto głównym narzędziem w gminie Jednoróżec są decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy realizowanych w gminie Jednoróżec na terenach nie objętych planem miejscowym.

Tabela 26. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i decyzje inwestycji celu publicznego w latach 2007 – 2015

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	8	7	10	1	2	11	8	7	6
decyzje o warunkach zabudowy	66	59	51	31	26	26	31	32	36

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Tabela 27. Wydane decyzje o warunkach zabudowy według rodzaju zabudowy

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
decyzje o warunkach zabudowy ogółem	66	59	51	31	26	26	31	32	36
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	-	-	0	0	0	0	0	0	0
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	27	39	43	29	15	18	18	26	28
decyzje dotyczące zabudowy usługowej	-	-	3	2	0	0	0	0	3
decyzje dotyczące innej zabudowy	-	-	5	0	11	8	13	6	5

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Najmniej inwestycji celu publicznego realizowanych na podstawie wydanej decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego było w 2010 r. Natomiast gmina Jednoróżec w 2012 r. wydała aż 11 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W przypadku decyzji o warunkach zabudowy w gminie Jednoróżec zauważalny jest bardzo duży spadek. Najwięcej wydanych decyzji tj. 66, zarejestrowano w 2007 r. Po tym roku liczba ta, z każdym rokiem malała za wyjątkiem znikomego wzrostu o 1 decyzję w 2014 roku. Najmniejszą liczbę decyzji wydanych przez gminę odnotowano w 2011 r. i w 2012 r.

Korzyścią dla ładu przestrzennego Gminy Jednoróżec byłoby przystąpienie do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Rozwój zabudowy w gminie opiera się o wydawane decyzje, które powinny być jedynie uzupełnieniem miejscowego planu zagospodarowania, a nie go zastępować. Duża liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy, przy znikomej ilości miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest zagrożeniem ładu przestrzennego, a w konsekwencji - zagospodarowania gminy. W przypadku Gminy Jednoróżec, gdzie obowiązuje jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego rolę decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego należy ocenić jednak pozytywnie. Nie zagrażając w tak dużym zakresie ładowi przestrzennemu, decyzje te wiążą się z polepszaniem warunków prowadzenia działalności gospodarczej (zwiększeniem poziomu infrastruktury technicznej) i nawet duża ich liczba pozytywnie wpływa na rozwój lokalny i regionalny w gminie. Przy uwzględnieniu wszystkich uwarunkowań związanych z możliwościami finansowymi gminy i długim czasem uchwalania planu miejscowego - mimo wszystko w pełni zasadne wydaje się określenie, że duża liczba wydawanych decyzji jako barierą w rozwoju gminy.

Do mocnych stron gminy Jednoróżec zakwalifikowano, takie elementy jak:

- wartościowy potencjał ludzki – mieszkańcy, zaangażowani w sprawy gminy i jej rozwoju;
- dobrze prosperujący system oświaty na szczeblu podstawowym i gimnazjalnym;
- występowanie obszarów o wysokim potencjale pod zabudowę;
- liczne inwestycje budowlano-modernizacyjne na terenie gminy;
- spora ilość terenów przeznaczonych pod działalność usługową i produkcyjną w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Do słabych stron gminy Jednoróżec zaliczono:

- niedostateczną ilość planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy – tylko jeden.

2.8.2. Analiza środowiskowa

Ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości w związku z ochroną środowiska jest niezależne od posiadania tytułu prawnego do nieruchomości, i podobnie jak inne ograniczenia, dotyczy także najsilniejszego prawa do nieruchomości jakim jest własność. Należy w tym miejscu podkreślić, iż ograniczenia związane z ochroną środowiska potrafią w bardzo dotkliwy sposób ograniczyć korzystanie z nieruchomości, a w niektórych sytuacjach praktycznie uniemożliwić korzystanie z niej.

Grunty rolne i leśne

W granicach gminy Jednoróżec rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą przede wszystkim łąki i pastwiska trwałe (zajmują ok. 26% całkowitej powierzchni gminy). Grunty orne dominują w części wysoczyzny morenowej, w zachodniej części gminy. Zajmują one ok. 21% jej powierzchni.

W gminie Jednoróżec występują kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych od 5. (kompleks żytni dobry) do 9. (zbożowo-pastewny słaby) oraz kompleksy użytków zielonych 2z. (średnie) i 3z (słabe i bardzo słabe). Gleby kompleksów 1-4 nie występują na terenie gminy Jednoróżec.

W strukturze kompleksów rolniczej przydatności gleb przeważają gleby kompleksów 6 i 7 (żytnie słabe). Zajmują one łącznie ok. 25% powierzchni gminy. Dominują one w centralnej części gminy, na zachód od miejscowości Jednoróżec. Ponadto występują w południowo-zachodniej (okolice miejscowości Lipa, Obórki), zachodniej (okolice miejscowości Kobylaki – Wólka i Kobylaki – Konopki) i północno-zachodniej części (na południowy-zachód od miejscowości Połoń). Niewielki odsetek stanowią w części północno-wschodniej (okolice Olszewki i Kawałów).

Na znacznej części gminy Jednoróżec występują także gleby użytków zielonych 2z – średnie, które dominują w dolinach rzek: Orzyc w centralnej części gminy, dopływów rzeki Płodownicy w części północno-wschodniej oraz dopływów z Lip (południowo-wschodnia część gminy) i dopływu z Kobylaków w części zachodniej. Stanowią one ok. 17,7% powierzchni gminy.

Kolejno występują w znacznie mniejszym zakresie kompleksy użytków zielonych 3z słabe i bardzo słabe – ok. 7%. Dominują one w dolinach rzek. Niewielki odsetek stanowią gleby kompleksów: 9 (zbożowo pastewne mocne – ok. 0,7%), 5 (żytni dobry – ok. 0,26%) i 8 (zbożowo-pastewny mocny – ok. 0,21%).

W strukturze użytków rolnych przeważają gleby o bardzo niskiej wartości użytkowej V-VI klasy gruntów ornych. Są to gleby o składzie mechanicznym piasków luźnych i słabogliniastych, bez struktury lub słabo strukturalne bardzo łatwe do uprawy mechanicznej. Zaledwie 3,6% powierzchni gruntów ornych zajmują gleby IIIB-IV klasy bonitacyjnej. Niewielki obszar gruntów klasy IIIB występuje w miejscowości Lipa Obórki, gleby klasy IVA występują w miejscowościach: Lipa, Lipa Obórki, Żelazna Prywatna, zaś gleby klasy IVb w miejscowościach: Jednoróżec, Kobylaki – Czarzaste, Kobylaki – Korysze, Kobylaki – Wólka, Lipa, Lipa Obórki, Olszewka, Stegna, Ulatowo – Dąbrówka, Ulatowo – Pogorzelski, Ulatowo – Słabogóra i Żelazna Prywatna.

Lasy w gminie Jednoróżec zajmują 10 991 ha, z czego lasy publiczne (ok. 75% ogólnej powierzchni lasów) i lasy prywatne (ok. 25%). Największy kompleks zajmują w południowo-wschodniej i zachodniej części gminy.

Lesistość w gminie Jednoróżec wynosi 47%, co jest wskaźnikiem zdecydowanie większym niż średnia lesistość w kraju (29,4%) i średnia lesistość województwa mazowieckiego (23,0%) oraz średnia lesistość powiatu przasnyskiego (30,5%).

Należy zastosować ochronę gruntów rolnych polegającą na: ograniczeniu przeznaczenia ich na cele nierolnicze i nieleśne; zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej i ruchów masowych ziemi; rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze; zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych; ograniczeniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi. Natomiast ochrona gruntów leśnych powinna opierać się na: ograniczeniu przeznaczenia ich na cele nieleśne lub nierolnicze; zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności

nieleśnej i ruchów masowych ziemi; przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej; poprawianiu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych w skutek działalności nieleśnej; poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności; ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

W Polsce lasy są chronione i nie można tam nic budować, oprócz budynków, budowli i urządzeń wymienionych w przepisach odrębnych. Zgodnie z Ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.) „w lasach ochronnych mogą być wznoszone budynki i budowle służące gospodarce leśnej, obronności lub bezpieczeństwu państwa, oznakowaniu nawigacyjnemu, geodezyjnemu, ochronie zdrowia oraz urządzenia służące turystyce”.

Zgodnie z ww. Ustawą przeznaczenie na cele nieleśne gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa lub upoważnionej przez niego osoby. Zgoda na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne następuje tylko w procedurze sporządzania miejscowego planu.

Ochrona gruntów rolnych realizowana jest na dwóch poziomach. Pierwszy poziom odbywa się z zastosowaniem procedury planistycznej, czyli przeznaczenia gruntów na cele nierolnicze i nieleśne poprzez uchwalenie (lub zmianę) miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Drugi poziom stanowi wydanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntu rolnego z produkcji rolniczej.

Według ustawodawcy, na cele nierolnicze i nieleśne można przeznaczyć przede wszystkim grunty oznaczone w ewidencji gruntów jako nieużytki, a w razie ich braku - inne grunty o najniższej przydatności rolniczej. Przepis ten wskazuje ogólne przesłanki, jakimi powinien kierować się organ administracji publicznej, przeznaczając określone grunty na cele nierolnicze i nieleśne. Stanowi on swoiste wytyczne dotyczące ochrony gruntów rolnych i leśnych, w tym odnośnie do ograniczania skutków ujemnego oddziaływania na grunty.

Przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych klasy I – III – wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. W związku z wejściem nowelizacji Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I – III nie wymagają uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, wówczas gdy spełnią łącznie poniższe warunki:

- co najmniej połowa powierzchni każdej zwartej części gruntu zawiera się w obszarze zwartej zabudowy;
- położone są w odległości nie większej niż 50 m od granicy najbliższej działki budowlanej;
- położone są w odległości nie większej niż 50 metrów od drogi publicznej;
- ich powierzchnia nie przekracza 0,5 ha, bez względu na to, czy stanowią jedną całość, czy stanowią kilka odrębnych części.

Wprowadzona nowelizacja Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 2015 roku zmniejsza ochronę gruntów rolnych najbardziej wartościowych rolniczo, ale w praktyce łącznie spełnienie ww. warunków jest trudne do zrealizowania, a warunki zostały tak skonstruowane, aby uzupełniać istniejącą już zabudowę.

Przytaczana Ustawa ma na celu ograniczenie do minimum działalności człowieka na

terenach leśnych i rolnych wysokich klas bonitacyjnych i tym samym wprowadza duże ograniczenia w ich zabudowie.

Formy ochrony przyrody

W granicach obszaru gminy Jednorzec znajdują się:

- obszary Natura 2000:
  - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005, obejmujący swym zasięgiem północno-wschodni fragment obszaru gminy Jednorzec o powierzchni ok. 1000 ha (granicę obszaru Natura 2000 stanowi tu droga gminna Żelazna-Prusółka-Chorzele – Żelazna-Rycica-Baranowo, przebiegająca przez miejscowość Żelazna Rządowa);
  - Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, we wschodniej części gminy, o powierzchni ok. 2 030 ha (granica przebiega od miejscowości Budy Rządowe w kierunku wschodnim i biegnie wzdłuż oddziałów leśnych: 226, 225, 224, 223, 222, 221, 211, aż do miejscowości Parciaki-Stacja i kolejno wzdłuż drogi powiatowej nr 2514W, następnie obejmuje oddziały leśne: 153, 152, 151, 150, 146 i 144 i kieruje się na południe - drogą leśną biegnie do granicy gminy i dalej wzdłuż południowo-wschodniej granicy gminy aż poza jej obręb i następnie drogą powiatową nr 3226W aż do miejscowości Budy Rządowe);
- użytek ekologiczny „Torfianka”;
- 3 szt. pomników przyrody;
- obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, która obowiązuje dla całego kraju.

W odniesieniu do obszarów Natura 2000 Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 oraz obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, w kontekście problematyki zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy Jednorzec, istotne są przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.).

Dla obszaru Natura 2000 – Obszaru Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 został przyjęty Plan Zadań Ochronnych (PZO) – Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2014 poz. 3721) oraz jego zmiany z 23 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2014 poz. 11946) i z 8 lipca 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2016, poz. 6137).

Dla obszaru Natura 2000 – Obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052 został przyjęty Plan Zadań Ochronnych (PZO) – Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 października 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2014 poz. 3721).

Użytek ekologiczny „Torfianka” został ustanowiony Uchwałą nr XIX/89/2008 Rady Gminy Jednorzec z dnia 30 września 2008 roku w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfianka” (z późn. zmianą: Uchwała nr XXX/151/09 Rady Gminy Jednorzec z dnia 23 czerwca 2009 r. Jest to dawne wyrobisko potorfowe położone w obrębie ewidencyjnym Parciaki (nieruchomość oznaczona w ewidencji gruntów i budynków nr

2056/102), na terenie Nadleśnictwa Parciaki, Leśnictwo Olszewka (adres leśny 07-35-1-02-102g-00). Zajmuje powierzchnię 1,0075 ha. Obszar ten ma duże znaczenie dla zachowania bioróżnorodności biologicznej otaczających go terenów. Użytek ekologiczny Torfianka został ustanowiony w celu ochrony roślin: storczyka szerokolistnego i zwierząt: wydry (*Lutra lutra*), bobra europejskiego (*Castor fiber*), żółtki większej (ważka) (*Leucorrhinia pectoralis*), czapli siwej (*Ardea cinerea*) i brodzca piskliwego (*Actitis hypoleucos*).

Na terenie gminy znajdują się trzy pomniki przyrody ustanowione na mocy Rozporządzenia Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego. W stosunku do pomników przyrody obowiązują przepisy w/w Rozporządzenia.

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i zachowania we właściwym stanie gatunków roślin, grzybów i zwierząt wraz z ich siedliskami, a w konsekwencji także zachowanie różnorodności genetycznej i biologicznej. Ochroną gatunkową obejmowane są w szczególności gatunki rzadkie, zagrożone wyginięciem, cenne dla nauki, a także odgrywające istotną rolę w ekosystemach. Głównym celem tych działań jest zachowanie tych gatunków na naturalnie zajmowanych stanowiskach. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

Obszary predysponowane do ruchów masowych

Na obszarze gminy Jednorożec nie występują tereny kwalifikowane jako rejony predysponowane do występowania ruchów masowych. Obszar gminy Jednorożec położony jest w obrębie równiny sandrowej na wschodzie oraz wysoczyzny morenowej na zachodzie. Obie formy charakteryzują się równinnym (płaskim) ukształtowaniem terenu. Urozmaicenia rzeźby terenu stanowią doliny rzeki Orzyca w centralnej części gminy i Płodownica na północnym-wschodzie. Są one płytko wcięte w teren i nie powodują znacznego urozmaicenia ukształtowania powierzchni terenu. Spadki terenowe są niewielkie i kształtują się przeważnie w przedziale 0-2%, sporadycznie w strefie wysoczyznowej spadki przekraczają wartości 5%.

Jedynie w obrębie wałów wydmowych, lokalnie występujących w południowo-zachodniej części gminy, spotyka się większe deniwelacje terenu (maksymalnie kilka metrów). Dodatkowo wały wydmore porośnięte są roślinnością (w tym leśną) co zapewnia ich stabilizację morfologiczną. W związku z powyższym wały wydmore nie stanowią obszarów zagrożonych zjawiskiem wystąpienia ruchów masowych.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Bezpośrednie ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenów zalewowych wyznacza art. 88l. ust.1 Ustawy Prawo Wodne, który brzmi następująco: „na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych;
- sadzenia drzew i krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk;

- zmiany ukształtowania terenu, składania materiałów oraz wykonywania innych robót związanych z regulacją lub utrzymaniem wód oraz brzegu morskiego, budową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie oraz czynności związanych z wyznaczaniem szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego.

Zgodnie z art. 40 Ustawy Prawo Wodne na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zakazuje się lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania.

Ustawodawca zagwarantował respektowanie bezpośrednich zakazów na etapie planowania przestrzennego przez wprowadzenie nakazu uwzględniania ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym w koncepcji zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Do mocnych stron gminy Jednorożec w zakresie uwarunkowań środowiskowych zakwalifikowano, takie elementy jak:

- atrakcyjne warunki krajobrazowo-przyrodnicze sprzyjające rozwojowi różnych form turystyki;
- możliwość zagospodarowania zasobów naturalnych i przestrzeni na cele rekreacyjno-wypoczynkowe;
- duży stopień lesistości terenu oraz powierzchni obszarów zielonych na terenie gminy;
- czystość ekologiczna gminy Jednorożec.

Należy jednak zauważyć, że elementami przyrodniczymi ograniczającymi lokalizację nowej zabudowy są:

- powierzchniowe i obiektowe formy ochrony przyrody;
- tereny istniejących lasów i terenów przeznaczone na zalesienia, z wyjątkiem realizacji obiektów związanych z gospodarką leśną;
- wody powierzchniowe;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
- korytarze ekologiczne doliny rzeki Orzyc i Ulatówki.

2.8.3. Analiza społeczna

Pracujący

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego największą liczbę osób pracujących (388 osób) w gminie Jednorożec odnotowano w 2009 roku. Najmniej zatrudnionych było w 2011 roku – 331 osób. Liczba osób pracujących kształtuje się na stosunkowo stałym poziomie. Jedynie w 2011 roku nastąpił dosyć znaczny spadek zatrudnienia. Liczbę osób pracujących przedstawiono w poniżej tabeli.

Tabela 28. Pracujący według płci w latach 2005 – 2015

Rok/rodzaj	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	332	375	364	366	388	385	331	361	374	381	378

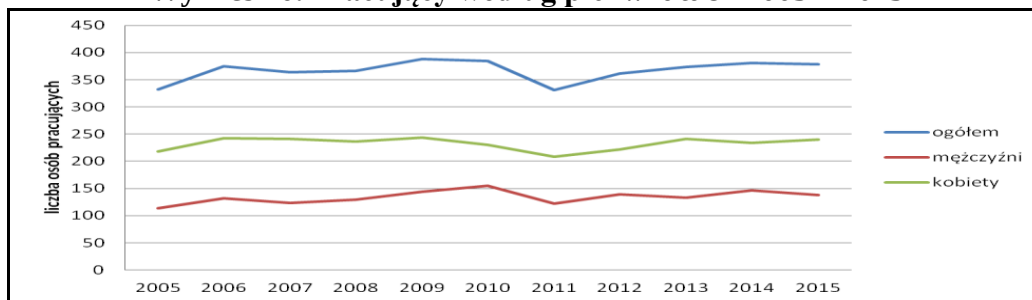
**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

mężczyźni	114	132	123	130	144	155	122	139	133	147	138
kobiety	218	243	241	236	244	230	209	222	241	234	240

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Patrząc na poniższy wykres można zauważyć znacznie większą liczbę kobiet pracujących w stosunku do mężczyzn. Największą różnicę odnotowano w 2007 roku, kiedy to liczba kobiet pracujących przewyższyła o 118 liczbę mężczyzn pracujących. Najmniejszą różnicę w liczbie 75 osób zaobserwowano w 2010 roku.

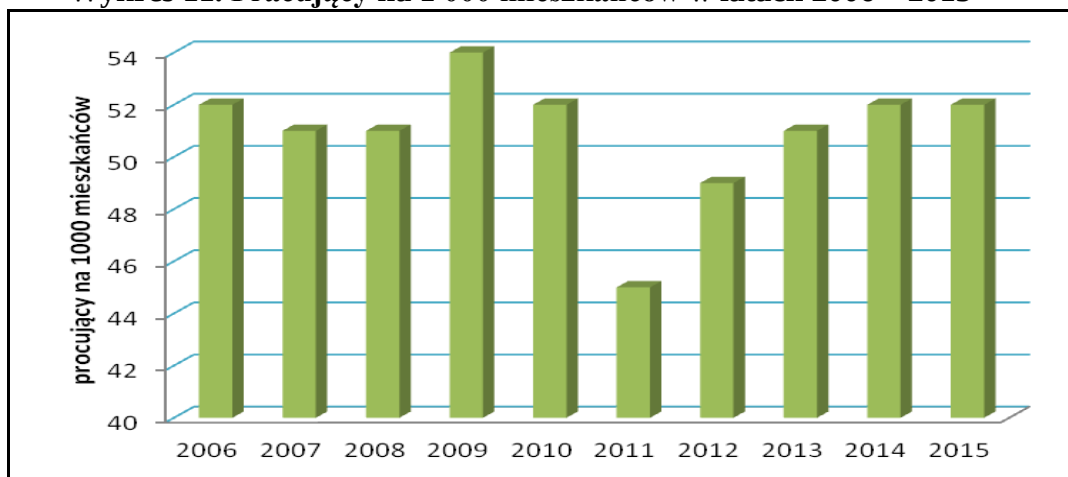
Wykres 10. Pracujący według płci w latach 2005 – 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Poniższy wykres przedstawia wskaźnik osób pracujących na 1000 mieszkańców. Największy wskaźnik w wysokości 54 odnotowano w 2009 roku. Najmniej osób zarejestrowano w 2011 roku – 45. Najbardziej niepokojący był znaczny spadek między rokiem 2010 a 2011, wtedy znacząco spadł wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców. Jednakże zjawisko to w kolejnych latach zaczęło się poprawiać i już w roku 2013 można zauważyć, że liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców przybrała podobną wartość jak w latach poprzednich.

Wykres 11. Pracujący na 1 000 mieszkańców w latach 2006 – 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Bezrobocie

W gminie Jednoróżec liczba osób bezrobotnych nie przyjmuje uregulowanego trendu. Najwięcej osób bezrobotnych zarejestrowano w 2005 roku – 719 osób, a najmniej w 2008 roku – 426 osób.

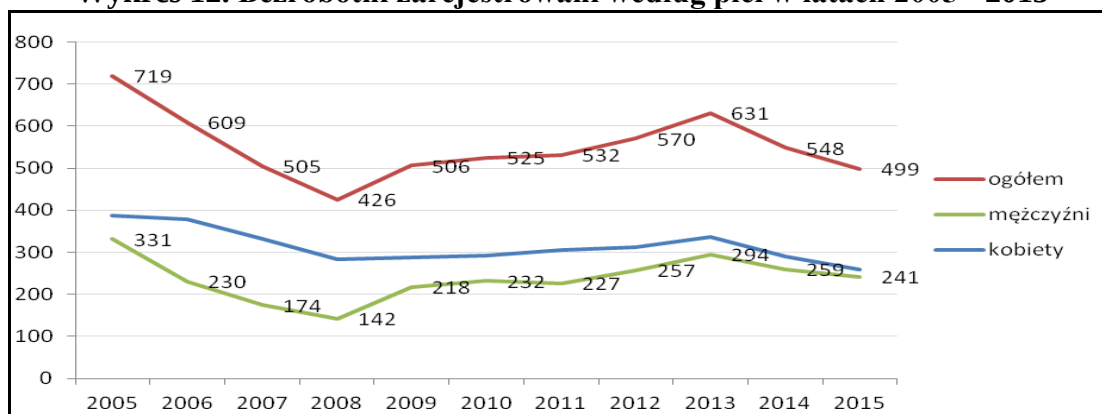
Tabela 29. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015

Bezrobotni zarejestrowani wg płci											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	719	609	505	426	506	525	532	570	631	548	499
mężczyźni	331	230	174	142	218	232	227	257	294	259	241
kobiety	388	379	331	284	288	293	305	313	337	289	258

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na poniższym wykresie można zauważyć, że bezrobocie od 2005 do 2008 roku zaczęło znacznie maleć. W kolejnych latach kształtowało się stosunkowo równomiernie. Jednakże w 2013 roku odnotowano większy wzrost liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych, po czym zaczęła ponownie maleć. Poniższy wykres obrazuje stosunek liczby bezrobotnych mężczyzn do kobiet. W analizowanym okresie przeważała liczba bezrobotnych kobiet nad liczbą bezrobotnych mężczyzn.

Wykres 12. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Edukacja

Na terenie gminy Jednoróżec funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczne Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w JednoróŜcu;
- Zespół Placówek Oświatowych w JednoróŜcu Publiczna Szkoła Podstawa im. Adama Chętnika w JednoróŜcu;
- Filialna Szkoła Podstawa w Ulatowie-Pogorzeli;
- Filialna Szkoła Podstawa w DrąŜdźwie Nowym;
- Zespół Placówek Oświatowych w JednoróŜcu Przedszkole Samorządowe w JednoróŜcu;
- Publiczna Szkoła Podstawa Źelazna Rządowa-Parciaki w Parciakach;
- Publiczna Szkoła Podstawa w Lipie;
- Publiczna Szkoła Podstawa w Olszewce.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują punkty przedszkolne:

- Tęczowy Promyk” w DrąŜdźwie Nowym;
- „Śpiewające brzdące” w Lipie;
- „Leśna gromadka” w Małowidzu;
- „Kasztanowy ludek” w Olszewce;

- „Czterolistna koniczynka” w Parciakach;
- „Przyjaciele Kubusia Puchatka” w Połoni;
- „Zaczarowany ołówek” w Ulatowie-Pogorzeli;
- „Słoneczny domek” w Żelaznej Rządowej.

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Jednoróżec z kategorii obiektów związanych z ochroną zdrowia funkcjonują:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w JednoróŜcu;
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Żelaznej-Rządowej;
- Poradnia Informacyjno-Konsultacyjna Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w JednoróŜcu;
- Apteka w JednoróŜcu.

Kultura

Na terenie gminy Jednoróżec do obiektów pełniących funkcję kulturalną można zaliczyć:

- Gminną Bibliotekę Publiczną w JednoróŜcu, w tym:
  - Filia w Olszewce,
  - Filia w Parciakach;
- Dom Kultury w JednoróŜcu;
- Centrum Kształcenia w JednoróŜcu;
- Świetlicę Wiejską w JednoróŜcu;
- Świetlicę Wiejską w Małowidzu;
- Świetlicę Wiejską w Żelaznej;
- Świetlicę Wiejską w Olszewce.

Ponadto na terenie gminy Jednoróżec działają zespoły kurpiowskie związane z tradycją regionu i dziedzictwem kulturowym, takie jak:

- „Jutrzenka” przy Publicznym Gimnazjum w JednoróŜcu;
- „Młode Kurpie” przy Szkole Podstawowej w JednoróŜcu;
- Zespół Folklorystyczny „Kurpianka” przy Szkole Gospodyń Wiejskich w JednoróŜcu;
- Zespół Ludowy w Żelaznej-Rządowej;
- Zespół Folklorystyczny „Kalina” przy Stowarzyszeniu Koła Gospodyń Wiejskich w JednoróŜcu.

Sport

Na terenie gminy Jednoróżec znajduje się stadion sportowy oraz pięć boisk sportowych usytuowanych przy szkołach podstawowych, sala gimnastyczna w Publicznym Gimnazjum w JednoróŜcu. W 2006 r. uruchomiono siłownię w budynku komunalnym w JednoróŜcu. W oparciu o posiadana bazę sportową funkcjonują w gminie stowarzyszenia kultury fizycznej i jeden klub sportowy. Stowarzyszenie kultury fizycznej to Uczniowskie Kluby Sportowe działające przy szkołach, natomiast Ludowy Klub Sportowy zrzesza zawodników drużyny Mazowsze Jednoróżec. Ponadto na terenie gminy od kwietnia 2007 r. działa również Klub Sportowy „Jantar Parciaki”.

Infrastruktura techniczna

Głównym miernikiem kwestii uzbrojenia terenu jest procentowy wskaźnik osób korzystających z poszczególnych instalacji techniczno-sanitarnych. Według danych GUS (stan na 31.12.2015 r.) wskaźnik korzystających z instalacji % ogółu ludności prezentuje się następująco:

- korzystający z wodociągu – 93,2%;
- korzystający z kanalizacji – 31,5%;
- korzystający z gazu – 0,1%.

Do mocnych stron gminy Jednoróżec w zakresie uwarunkowań społecznych i infrastrukturalnych zakwalifikowano, takie elementy jak:

- wartościowy potencjał ludzki – mieszkańcy, zaangażowani w sprawy gminy i jej rozwoju;
- dobrze prosperujący system oświaty na szczeblu podstawowym i gimnazjalnym;
- własna oczyszczalnia ścieków;
- własne ośrodki zdrowia;
- dobry stan infrastruktury sportowej w gminie;
- bogata oferta kulturalno-rozrywkowa.

Do słabych stron gminy Jednoróżec w zakresie uwarunkowań społecznych i infrastrukturalnych zakwalifikowano, takie elementy jak:

- niski stopień skanalizowania gminy;
- brak dużych zakładów pracy;
- niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii do lokalnej produkcji ciepła i energii elektrycznej (mikro – i małych OZE).

2.8.4. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego

Prognozy demograficzne

Perspektywiczny przyrost zasobów mieszkaniowych na terenie gminy powinien zapewnić zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych wynikających z rozwoju demograficznego. Na przestrzeni lat 2005 – 2015 liczba ludności w Gminie Jednoróżec spadła o 0,12% (9 osoby). Wskazany trend spadku liczby ludności według prognoz społecznych ma zostać jednak odwrócony. Wzrost ten uzasadnić można migracją zewnętrzną (poszukiwanie miejsca zamieszkania poza miastem – gmina Jednoróżec może być zapleczem mieszkalnym większych ośrodków takich jak Ostrołęka i Przasnysz), wzrostem zamożności społeczeństwa, polityką prorodzinną Państwa, wysokim stopniem zwodociągowania gminy, atrakcyjnymi walorami krajobrazowymi oddalonymi od miejskiego zgiełku, czystością ekologiczną gminy, bogatą ofertą kulturalno – rozrywkową, dodatnim bilansem budżetu gminy mającym wpływ na jakość życia mieszkańców, bliskość nowopowstającej strefy gospodarczej w Chorzeli, dostateczną ilością terenów przeznaczonych pod działalność usługową i produkcyjną w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, zakładanie rodzin przez roczniki „bumu” demograficznego lat 80-tych i niższymi cenami nieruchomości

w porównaniu z ośrodkami miejskimi.

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki, na potrzeby przeprowadzanej symulacji przyjęto średni przyrost ludności w gminie Jednorzec na następne 30 lat – 40 mieszkańców rocznie. W związku z powyższym przewidywana liczba mieszkańców w roku 2046 zwiększy się o 1 200 osób.

Migracje

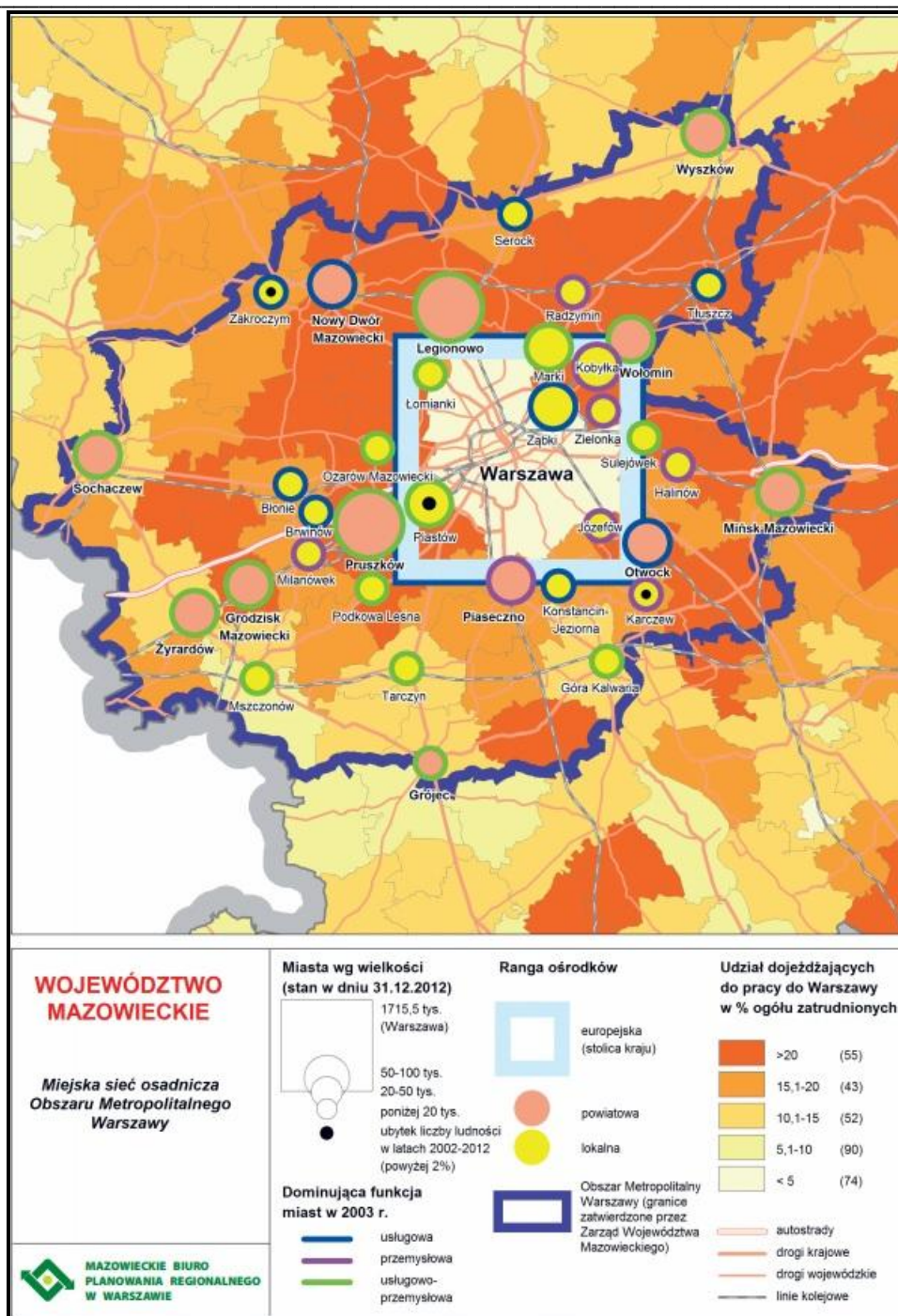
W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego z 2014 roku przyjęto następującą hierarchię sieci osadniczej:

- Warszawa – stolica Polski, metropolia o znaczeniu europejskim;
- ośrodki regionalne – Płock i Radom,
- ośrodki subregionalne – Ciechanów, Ostrołęka i Siedlce,
- ośrodki powiatowe – Żuromin, Sierpc, Płońsk, Gostynin, Sochaczew, Nowy Dwór Mazowiecki, Żyrardów, Grodzisk Mazowiecki, Pruszków, Legionowo, Wyszaków, Wołomin, Mińsk Mazowiecki, Otwock, Piaseczno, Maków Mazowiecki, Pułtusk, Mława, Ostrów Mazowiecka, Przasnysz, Węgrów, Sokołów Podlaski, Grójec, Białobrzegi, Przysucha, Szydłowiec, Lipsko, Zwoleń, Kozienice, Garwolin, Łosice;
- ośrodki lokalne: Biezuń, Gąbin, Wyszogród, Drobin, Raciąż, Głinojeck, Chorzele, Myszyniec, Różan, Nasielsk, Brok, Łochów, Kosów Lacki, Kałuszyn, Mordy, Żelechów, Łaskarzew, Piława, Warka, Wyśmierzyce, Mogielnica, Nowe Miasto nad Pilicą, Skaryszew, Iłża, Pionki, Zakroczym, Błonie, Brwinów, Milanówek, Mszczonów, Podkowa Leśna, Tarczyn, Ożarów Mazowiecki, Góra Kalwaria, Konstancin – Jeziorna, Góra Kalwaria, Karczew, Halinów, Sulejówek, Zielonka, Kobyłka, Marki, Zabki, Radzymin, Łomianki, Piastów, Józefów;
- pozostałe ośrodki wiejskie, w tym ośrodki gminne.

Rycina 4. Miejska sieć osadnicza obszaru metropolitalnego Warszawy

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego z 2014 roku.

W związku z położeniem gminy Jednorożec poza ośrodkiem Metropolii Warszawą (de facto również ośrodkiem wojewódzkim) i ośrodkami subregionalnymi oraz regionalnymi ruchami migracyjnymi jest niewielki. Na terenie gminy Jednorożec napływ ludności jest znikomy. Wielu mieszkańców wyjeżdża do większych miast na stałe w poszukiwaniu pracy i dalszego kształcenia. Efektem migracji ludności do bardziej rozwiniętych gmin i miast jest spadek liczby mieszkańców i tym samym ujemne saldo migracji. Jest to obecnie jedna z głównych przyczyn nasilania procesów depopulacyjnych. Projektowanie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową ma na celu wzmocnienie potencjału mieszkaniowego i przeciwdziałanie emigracji.

2.8.5. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę

Zabudowa mieszkaniowa

Perspektywiczny przyrost zasobów mieszkaniowych na terenie gminy powinien zapewnić zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych wynikających z rozwoju demograficznego. Na przestrzeni lat 2005 – 2015 liczba ludności w Gminie Jednoróżec spadła o 0,12% (9 osób). Wskazany trend spadku liczby ludności według prognoz społecznych ma zostać jednak odwrócony. Wzrost ten uzasadnić można migracją zewnętrzną (poszukiwanie miejsca zamieszkania poza miastem – gmina Jednoróżec może być zapleczem mieszkalnym większych ośrodków takich jak Ostrołęka i Przasnysz), wzrostem zamożności społeczeństwa, polityką prorodziną Państwa, wysokim stopniem zwodociągowania gminy, atrakcyjnymi walorami krajobrazowymi oddalonymi od miejskiego zgiełku, czystością ekologiczną gminy, bogatą ofertą kulturalno – rozrywkową, dodatnim bilansem budżetu gminy mającym wpływ na jakość życia mieszkańców, bliskość nowopowstającej strefy gospodarczej w Chorzeliach, dostateczną ilością terenów przeznaczonych pod działalność usługową i produkcyjną w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, zakładaniem rodzin przez roczniki „bumu” demograficznego lat 80-tych i niższymi cenami nieruchomości w porównaniu z ośrodkami miejskimi.

Biorąc pod uwagę powyższe czynniki, na potrzeby przeprowadzanej symulacji przyjęto średni przyrost ludności w gminie Jednoróżec na następne 30 lat – 40 mieszkańców rocznie. W związku z powyższym przewidywana liczba mieszkańców w roku 2046 zwiększy się o 1 200 osób.

Ze względu na brak definicji legalnej pojęcia powierzchni użytkowej zabudowy, przyjęto, że jest to teren, jaki zajmuje dana inwestycja, czyli działka gruntu, działki gruntu, lub części działki gruntu – które tworzą jednorodną całość, na których zrealizowana jest całość inwestycji.

Do wyrażenia maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową w ilości powierzchni użytkowej zabudowy przyjęto, że statystycznie 3 osoby przypadają na każde gospodarstwo domowe zajmujące teren inwestycji o średniej powierzchni – 1 850 m², co daje zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową równą 74 ha (1200 osób : 3 osoby = 400 gospodarstw domowych, 400 x 1850 m² = 74 ha).

Zabudowa usługowa, w tym usług publicznych

Analiza struktury wiekowej ludności gminy Jednoróżec w aspekcie ekonomicznych grup wiekowych wykazuje, że przeważająca część ludności gminy jest w wieku produkcyjnym. Najmniejszą grupę ekonomiczną w latach 2005 - 2015 stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym. Zjawisko tego typu należy uznać, jako korzystne z punktu widzenia możliwości rozwoju działalności gospodarczej na terenie gminy.

W gminie Jednoróżec zabudowa usługowa stanowi uzupełnienie struktur mieszkalnych. Są to przede wszystkim usługi związane z codziennym życiem mieszkańców, które w sposób naturalny odpowiadają na pojawiające się potrzeby ludzi.

Z powyższego przyjąć należy, że zapotrzebowanie na zabudowę usługową, w tym usług publicznych będzie sukcesywnie wzrastać i będzie odpowiadać 10 m² powierzchni użytkowej zabudowy na każde 100 m² powierzchni użytkowej nowej zabudowy mieszkaniowej. W związku z powyższym będzie wynosić 8 ha powierzchni użytkowej

zabudowy.

Zabudowa zagrodowa

W granicach gminy Jednorzec rolniczą przestrzeń produkcyjną tworzą łąki, pastwiska trwałe oraz grunty orne, które zajmują łącznie około 47% jej powierzchni.

W gminie Jednorzec występują kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych od 5. (kompleks żytni dobry) do 9. (zbożowo-pastewny słaby) oraz kompleksy użytków zielonych 2z (średnie) i 3z (słabe i bardzo słabe). Grunty o relatywnie najlepszych warunkach dla rolnictwa występują w okolicach miejscowości Lipa, Lipa Obórki, Żelazna Prywatna, Jednorzec, Kobylaki – Czarzaste, Kobylaki – Korysze, Kobylaki – Wólka, Olszewka, Stegna, Ulatowo – Dąbrówka, Ulatowo – Pogorzelski, Ulatowo – Słabogóra. Pomimo generalnie przeciętnych warunków agroekologicznych, rolnictwo stanowi jedną z głównych dziedzin produkcji.

Do wyrażenia maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę zagrodową w ilości powierzchni użytkowej zabudowy posłużono się danymi pozyskanymi z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r., a mianowicie średnią wielkością gospodarstwa rolnego w gminie – 14 ha oraz liczbą gospodarstw w gminie – 835. Największą powierzchnię na terenie gminy Jednorzec zajmują gospodarstwa liczące powyżej 5 ha. Znajduje to odzwierciedlenie w stosunkowo dużej ilości gospodarstw tej grupy. Najmniejszą powierzchnię zajmują gospodarstwa do 1 ha włącznie.

Prognozuje się, że ze fakt, że rolnictwo stanowiące jedną z głównych dziedzin produkcji utrzyma się na zbliżonym poziomie (założono taką samą średnią powierzchnię gospodarstwa rolnego, ze względu na korzystne warunki prowadzenia działalności rolniczej nieznacznie wzrośnie liczba gospodarstw – o 24 gospodarstwa). Na potrzeby bilansu założono średnią wielkość gospodarstwa rolnego w gminie – 14 ha i liczbę gospodarstw w gminie – 859, co daje nam 77,15 ha zapotrzebowania na nową zabudowę zagrodową [$14 \text{ ha} \times 859 = 12\,026 \text{ ha}$, $12\,026 \text{ ha} - (835 \times 14,31 \text{ ha}) = 77,15 \text{ ha}$].

Zabudowa produkcyjna, składowa, magazynowa i usługowa

Ze względu na stale wzrastającą liczbę podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, zgłaszane w Urzędzie zapotrzebowanie na nowe tereny umożliwiające realizację zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej zapotrzebowanie na wskazaną zabudowę jest duże. Około 132 ha powierzchni użytkowej terenów zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej zostało już wyznaczonych w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Są to tereny jeszcze niezabudowane i związane są z kierunkami rozwoju oraz zapotrzebowaniem na nową zabudowę oraz położone są w jednostkach osadniczych.

Tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin

Na terenie gminy Jednorzec nie występują tereny aktualnej powierzchniowej eksploatacji kopalin, zapotrzebowanie na te tereny związane jest z rozwojem tej gałęzi gospodarki na lokalnym i ponadlokalnym rynku. Są to tereny związane z zabudową produkcyjną, składową, magazynową i usługową. Założono, że tereny powierzchniowej eksploatacji będą stanowić około 15% terenów zabudowy produkcyjnej, składowej,

magazynowej i usługowej.

Ważąc na powyższe zapotrzebowanie na tereny powierzchniowej eksploatacji kopalni wynosi 19,80 ha. [15% x 132 ha = 19,80 ha].

2.8.6. Chłonność położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej

Zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych przez jednostkę osadniczą rozumie się wyodrębniony przestrzennie obszar zabudowy mieszkaniowej wraz z obiektami infrastruktury technicznej zamieszkaną przez ludzi. Przy obliczeniu chłonności wzięto pod uwagę tereny położone w terenach istniejącej zabudowy, które są wolne od zabudowy i nie są jeszcze zabudowane/zagospodarowane.

Tabela 30. Chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej.

Nazwy miejscowości/jednostek osadniczych o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej	FUNKCJE ZABUDOWY			Łączna chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej w ha
	tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej (łączna powierzchnia użytkowa zabudowy w ha)	tereny istniejącej zabudowy usługowej, w tym usług publicznych (łączna powierzchnia użytkowa zabudowy w ha)	tereny istniejącej zabudowy aktywizacji gospodarczej – zabudowa produkcyjna, gospodarcza i usługowa (łączna powierzchnia użytkowa zabudowy w ha)	
DRĄŻDŻEWO NOWE	0,98	0,06	0,00	1,04
LIPA	0,72	0,22	0,00	0,94
OBÓRKI	0,27	0,00	0,00	0,27
KOBYLAKI CZARZASTE	0,16	0,00	0,00	0,16
KOBYLAKI KORYSZE	0,30	0,00	0,00	0,30
KOBYLAKI KONOPKI	0,34	0,22	0,00	0,56
KOBYLAKI WÓŁKA	0,10	0,00	0,00	0,10
NAKIEL	0,08	0,39	0,00	0,47
BUDY RZĄDOWE	0,86	0,00	0,00	0,86
BUDZISKA	0,34	0,00	0,00	0,34
PARCIAKI STACJA	0,00	0,00	3,04	3,04
DYNAK	0,17	0,00	0,00	0,17
PARCIAKI	1,42	0,14	0,00	1,56
KOCENKI	0,56	0,00	0,27	0,83
ŻELAZNA PRYWATNA	0,66	0,20	0,00	0,86
ŻELAZNA RZĄDOWA	0,20	0,00	0,00	0,20
ŻELAZNA RZĄDOWA GUTOCHA	0,00	0,00	2,02	2,02
OLSZEWKA	3,90	0,05	0,40	4,35
ULATOWO POGORZEL (CZEŚĆ POŁOŻONA POZA OBSZAREM OBOWIĄZUJĄCEGO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO)	2,48	0,75	0,00	3,23
ULATOWO ŚLABOGÓRA	0,92	0,00	0,00	0,92
MAŁOWIDZ	0,44	0,98	0,00	1,42

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

POŁOŃ	0,78	0,11	0,06	0,95
JEDNOROŻEC	5,54	1,75	0,40	7,69
STEGNA	1,90	0,76	0,38	3,04
ULATOWO DĄBRÓWKA	0,00	0,00	0,00	0,00
PRZEJMY	0,83	0,00	0,00	0,83
Razem	23,95	5,63	6,57	36,15

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego z 2014 roku.

Ponadto założono, że wśród terenów istniejącej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej:

- 50% stanowić będzie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna;
- 45% stanowić będzie zabudowa zagrodowa;
- 5% stanowić będzie zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna.

Mając powyższe na uwadze i uwzględniając dane zamieszczone w powyższej tabeli:

- chłonność terenów istniejącej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej wynosi 23,95 ha, w tym:
  - chłonność terenów istniejącej zabudowy mieszkaniowej – 13,18 ha,
  - chłonność terenów istniejącej zabudowy zagrodowej – 10,77 ha;
- chłonność istniejącej zabudowy usługowej, w tym usług publicznych wynosi 2,40 ha;
- chłonność istniejącej zabudowy terenów aktywizacji gospodarczej – zabudowa, produkcyjna, gospodarcza i usługowa wynosi 6,57 ha.

2.8.7. Chłonność obszarów przeznaczonych pod zabudowę w planach miejscowych położonych poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej

Gmina Jednorzec posiada opracowany jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządzony na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i podjęty uchwałą nr XXXVIII/188/2010 Rady Gminy Jednorzec z dnia 5 marca 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Jednorzec dla zespołu wsi Jednorzec - Stegna i części wsi Ulatowo - Pogorzel. Granica obszaru obejmuje grunty położone na terenie zespołu wsi Jednorzec – Stegna i części wsi Ulatowo – Pogorzel.

W obowiązującym planie miejscowym, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej, znajduje się część wsi Ulatowo – Pogorzel. Są to tereny przeznaczone pod zabudowę tj. zabudowę mieszkaniową jednorodziną. Chłonność tych obszarów wynosi 1,86 ha.

2.8.8. Porównanie maksymalnego zapotrzebowania w skali gminy na nową zabudowę z chłonnością

Tabela 31. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę z rezerwami terenu.

Nazwa terenu	Funkcja zabudowy	Chłonność (pow. użytkowa zabudowy w ha)	Kierunek zagospodarowania przestrzennego	Funkcja projektowanej zabudowy	Zapotrzebowanie (pow. użytkowa zabudowy w ha) powiększone o 30%
Istniejąca zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa	Zabudowa mieszkaniowa	15,04	tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej	Zabudowa mieszkaniowa	96,20
	Zabudowa zagrodowa	10,77		Zabudowa zagrodowa	100,30
Razem		25,81	Razem		196,50
Istniejąca zabudowa usługowa, w tym usług publicznych	Zabudowa usługowa, w tym usług publicznych	2,40	tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej	Zabudowa usługowa, w tym usług publicznych	10,40
Razem		2,40	Razem		10,40
Istniejąca zabudowa aktywizacji gospodarczej tj. zabudowa produkcyjna, gospodarcza i usługowa	zabudowa aktywizacji gospodarczej tj. zabudowa produkcyjna, gospodarcza i usługowa	6,57	tereny rozwoju zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej	zabudowa produkcyjna, składowa, magazynowa i usługowa	171,60
	tereny powierzchniowej eksploatacji kopalń	0,00	tereny powierzchniowej eksploatacji kopalń	powierzchniowa eksploatacja kopalń	25,74
Razem		6,57	Razem		197,34
Łącznie chłonność		34,78	Łącznie zapotrzebowanie		404,24

* w związku z niepewnością procesów rozwojowych

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z powyższego zestawienia tabelarycznego założone maksymalne zapotrzebowanie w skali gminy na nową zabudowę jest większe niż suma terenów przewidzianych pod zabudowę w planach miejscowych oraz możliwych do zabudowy w jednostkach osadniczych. Różnica pomiędzy zapotrzebowaniem a chłonnością wynosi:

- zapotrzebowanie na nową zabudowę dla zabudowy mieszkaniowej jest większe o 81,16 ha od chłonności dla zabudowy mieszkaniowej;
- zapotrzebowanie na nową zabudowę dla zabudowy zagrodowej jest większe o 89,53 ha od chłonności dla zabudowy zagrodowej;
- zapotrzebowanie na nową zabudowę dla zabudowy usługowej, w tym usług publicznych jest większe o 8 ha od chłonności dla zabudowy usługowej, w tym usług publicznych;
- zapotrzebowanie na nową zabudowę dla zabudowy aktywizacji gospodarczej tj. zabudowy produkcyjnej, gospodarczej i usługowej jest większe o 165,03 ha od chłonności dla zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej;
- zapotrzebowanie na nową zabudowę dla terenów powierzchniowej eksploatacji kopalń jest większe o 25,74 ha od chłonności dla zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej;
- łącznie zapotrzebowanie na nową zabudowę jest większe o 369,46 ha od łącznej chłonności.

Ważąc na powyższe zasadne było wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę, przy czym trzeba zaznaczyć, że ilość ta nie przewyższa różnicy pomiędzy maksymalnym zapotrzebowaniem na nową zabudowę, a chłonnością.

2.8.9. *Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy*

Realizacja zadań przewidzianych w Studium wymaga zaangażowania znacznych środków finansowych, co może stanowić największą barierę dla samorządów i mieszkańców gminy. Funkcjonujący w Polsce system finansowania, stanowiący wielopoziomowe i zróżnicowane narzędzie finansowania, ma na celu ułatwić i wpłynąć na realizację wyznaczonych celów rozwojowych. System ten obejmuje finansowanie w formie bezzwrotnej (dotacje) oraz zwrotnej (pożyczki). W jego zakres wchodzi również projekty dotyczące realizacji sieci komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej i społecznej, które mają przyczynić się do osiągania najważniejszych, krajowych i unijnych celów rozwojowych. Wśród celów dotyczących analizowanego zakresu można wyróżnić m.in. ustanowienie i rozwijanie sieci transeuropejskich (TEN) w dziedzinie transportu, energetyki i telekomunikacji, wzrost spójności i konkurencyjności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, wspieranie inteligentnego i zrównoważonego rozwoju.

Przedsięwzięcia infrastrukturalne inicjowane przez samorząd mogą być zatem zasilane zarówno z zasobów finansowych budżetu gminy, które są jednak ograniczone jak i ze źródeł zewnętrznych od prywatnych inwestorów czy publicznych instytucji finansowych. Do najważniejszych z wymienionych źródeł należą:

Źródła wewnętrzne

Dochody własne JST – dochodem własnym gminy jest każdy dochód niebędący subwencją ogólną lub dotacją z budżetu państwa.

Dotacje celowe – pochodzące z budżetu państwa w celu dofinansowanie zadań własnych JST, które mogą dotyczyć m.in.:

- inwestycji w szkoły i placówki oświatowe (do 50% planowanych wydatków na urzeczywistnienie podjętego zadania, jeżeli przepisy odrębne nie stanowią inaczej),
- inicjatyw związanych ze wspieraniem oświaty na obszarach wiejskich
- przedsięwzięć objętych mecenatem państwa w dziedzinie kultury

Źródła zewnętrzne

Źródła finansowania regionalnego:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – narzędzie wdrażania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Zajmuje się m.in. współfinansowaniem ze środków państwowych projektów, które uzyskały lub przewidziane są do dofinansowania ze środków unijnych.

Źródła finansowania krajowego :

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – wraz z wojewódzkimi funduszami tworzy system finansowania ochrony środowiska przyrodniczego i gospodarki wodnej w kraju;
- Fundusz Dopłat to rządowy program wspomagania budownictwa socjalnego. Adresatami programu są podmioty podejmujące zadania z zakresu budowy zasobów

lokali socjalnych, mieszkań chronionych oraz noclegowni i domów dla bezdomnych. Wsparcia finansowego w ramach programu udziela Bank Gospodarstwa Krajowego na wniosek gminy, związku międzygminnego lub powiatu;

- Fundusz Leśny to fundusz celowy Lasów Państwowych stanowiący pomoc w wyrównywaniu deficytów finansowych w nadleśnictwach, prosperujących w niekorzystnych warunkach przyrodniczo–ekonomicznych dla realizowania celów gospodarki leśnej. Fundusz zasila także wspólne działania jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych dotyczących np. prowadzenia badań, tworzenie niezbędnej infrastruktury.

Źródła finansowania unijnego:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - jego istotą jest minimalizacja różnic w rozwoju regionów UE oraz wzmacnianie jedności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Unii jako wspólnoty. Poprzez fundusz można zyskać wsparcie w m.in. realizacji inwestycji produkcyjnych i infrastrukturalnych oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
- Europejski Fundusz Społeczny - stworzony do walki z bezrobociem (np. poprzez kształcenie) w krajach należących do UE. Z jego kapitału współfinansowane są inicjatywy mające na celu pomoc regionom i grupom społecznym, zwłaszcza dla osób zagrożonych ubóstwem oraz młodych stawiających pierwsze kroki na rynku pracy;
- Z EFRR oraz EFS obecnie finansowane są programy regionalne w tym dla województwa mazowieckiego na lata 2014-2020 szczególnie istotne przy finansowaniu inwestycji infrastrukturalnych;
- Europejski Fundusz Spójności – ustalony w celu redukcji różnic gospodarczych i społecznych oraz promowania zrównoważonego rozwoju szczególnie przez inwestycje w zakresie infrastruktury transportowej i ochrony środowiska;
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – oprócz przekształceń struktury rolnej danego państwa stanowi pomoc w rozwoju obszarów wiejskich;
- Fundusz „Łącząc Europę” - powstały w miejscu programu TEN-T. Wspiera rozwój trzech sektorów: sieci transportowej, energetycznej oraz telekomunikacyjnej.

Ograniczenia w swobodzie inwestowania infrastruktury z zasobów własnych, wzrastająca konkurencja wśród jednostek samorządowych, intensywne procesy demograficzne, wzrastające wymagania użytkowników, nieustanny postęp technologiczny wymuszają na władzach poszukiwanie alternatywnych sposobów urzeczywistniania potrzebnych inwestycji.

Przy poszukiwaniu możliwości realizacji celów infrastrukturalnych niezbędne jest także rozpoznanie w możliwościach zaangażowania obszaru prywatnego. Wśród najczęściej stosowanych form współpracy międzysektorowej wyróżniamy:

- partnerstwo publiczno-prywatne – rodzaj kooperacji podmiotu publicznego z prywatnym przy przedsięwzięciach mających na celu realizację zadań publicznych poprzez wykreowanie, niezbędnego do realizacji zamierzeń zaplecza finansowego, organizacyjnego i technicznego. Za zaangażowanie własnych środków prywatnemu partnerowi zapewnia się możliwość korzystania z inwestycji. Poprzez PPP obie strony

zyskują korzyści zarówno w obszarze celów społecznych, jak i komercyjnych danego przedsięwzięcia;

- **project finance** – instytucja lub zespół instytucji finansowych oraz inwestorzy kapitałowi zapewniają środki na pokrycie nakładów związanych z urzeczywistnianiem przedsięwzięcia pod warunkiem, że zainwestowany kapitał zostanie zwrócony z nadwyżek płynących z eksploatacji inwestycji.
- **leasing, najem, dzierżawa** – polega na użyczeniu jednej stronie dobra do odpłatnego korzystania. Gmina w tym przypadku może obrać rolę korzystającego (leasingobiorcy) lub wyznaczyć do tego podległą jednostkę. Leasing oznacza zobowiązanie leasingodawcy do nabycia rzeczy od zbywającego w warunkach zamieszczonych w umowie i oddanie jej korzystającemu (np. gminie) do użytkowania przez dany czas, natomiast korzystający zgadza się spłacić finansującemu wynagrodzenie pieniężne równe minimum cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia dobra przez finansującego;
- **fundusz venture capital** – JST mogą z niego korzystać gdy stworzą spółkę o charakterze użyteczności publicznej. Jest to więc finansowanie z zewnątrz z zamiarem osiągnięcia długo i krótkoterminowych zysków z przyrostu wartości kapitału. Istota inwestycji venture capital dotyczy zasilania kapitałem przedsiębiorstwa we wczesnej fazie jego rozwoju poprzez objęcie jego akcji lub udziałów. Inwestor finansujący z tytułu finansowania w ramach venture capital (fundusz venture capital) zostaje współwłaścicielem spółki.

2.9. Stan prawny gruntów

Na terenie gminy Jednorożec pod względem struktury własności można wyróżnić grunty prywatne i grunty Skarbu Państwa.

Grunty prywatne stanowią około 62% wszystkich gruntów w gminie, w skład, których wchodzi:

- grunty osób fizycznych;
- grunty spółdzielni;
- wspólnoty gruntowe;
- grunty kościołów i związków międzywyznaniowych;
- inne (grunty powiatu, województwa przekazane w użytkowanie wieczyste).

Grunty Skarbu Państwa stanowią około 38% wszystkich gruntów w gminie. Do gruntów tych zaliczono:

- grunty Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste;
- grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste;
- grunty gminy.

2.10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

2.10.1. Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Jednorożec znajdują się następujące obszary Natura 2000:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005;
- Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052.

Obszar Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005

Został zaklasyfikowany 11.2004 r. jako Obszar Specjalnej Ochrony na podstawie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21.07.2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura. 2000 (Dz. U. z dnia 21 października 2004 r.).

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 zajmuje łącznie powierzchnię 34 386,66 ha i obejmuje tereny w obrębie dwóch województw:

- mazowieckiego – powiat ostrołęcki (gminy: Baranowo, Czarnia, Kadzidło, Lelis, Olszewo-Borki), miasto Ostrołęka oraz powiat przasnyski (gminy Jednorożec i Chorzele);
- warmińsko-mazurskiego – powiat szczycieński (gmina Wielbark).

Pod względem regionalizacji fizycznogeograficznej OSOP Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 położony jest na terenie makroregionów: Nizina Północnomazowiecka oraz Pojezierze Mazurskie. Większość obszaru znajduje się w granicach mezoregionu Równina Kurpiowska [w tym fragment znajdujący się w granicach gminy]. Równina ta zbudowana jest głównie z piasków, które na działach międzydolinnych tworzą wydmy, dochodzące do kilkunastu m wysokości względnej, natomiast wzdłuż biegu obu rzek ciągną się podmokłe terasy zalewowe zajęte przez łąki. Niewielka, północna część obszaru znajduje się w granicach mezoregionu Równina Mazurska [teren poza obszarem objętym gminy Jednorożec], która zbudowana jest z rozległych sandrów nakrywających zasięg fazy leszczyńskiej zlodowacenia północnopolskiego.

Warunki hydrologiczne OSOP Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 związane są przede wszystkim z rzekami Omulew i Płodownica [rzeka Płodownica przepływa fragmentarycznie wzdłuż północno-wschodniej granicy gminy]. Omulew jest prawostronnym dopływem Narwi. Ogólna długość Omulwi to 113,7 km. Powierzchnia zlewni Omulwi wynosi 2 053,0 km². Omulew jest jedną z nielicznych w regionie rzek o charakterze naturalnym, dzikim, o dużych walorach krajobrazowych. Płodownica jest głównym dopływem rzeki Omulew, jej długość wynosi 39,6 km. Koryto Płodownicy jest na całej długości uregulowane. Rzeka przepływa przez rozległe zmeliorowane łąki. Istnieje kilka połączeń rowami melioracyjnymi z sąsiednimi dorzeczami.

Omawiany obszar Natura 2000 ma dwa morfotypy rzeźby terenu: płasko-równinny, który obejmuje rozległe doliny biegnące z północnego zachodu na południowy wschód [zalicza się do nich fragment znajdujący się w granicach gminy] oraz pagórkowaty w pasach terenu rozdzielających te doliny. Powyższe pasy utworzone są z wydmy o kształtach parabolicznych wałów i pagórków, których wysokości względne dochodzą do kilkunastu m.

Obszary o rzeźbie pagórkowatej zajmują przeważnie drzewostany sosnowe, rzadziej ubogie pola i pastwiska. Tereny płasko-równinne to rozległe, częściowo zmeliorowane łąki i pastwiska na podłożu torfowym oraz w mniejszym stopniu drzewostany olszowe i świerkowo-sosnowe. Podłoże geologiczne tworzą w większości piaski wodnolodowcowe i utwory współczesne w postaci torfów, utworów bagiennych, mad oraz piasków rzecznych. Dominującą jednostką geomorfologiczną jest równina sandrowa związana z odpływem wód glacialnych sprzed czoła lodowca w czasie zlodowacenia bałtyckiego oraz środkowopolskiego. Powierzchnia sandru wyniesiona jest około 95-140 m n.p.m., prawie płaska ze średnimi spadkami do 2% i łagodnie nachylona z północnego zachodu na południowy wschód. W powierzchnię pola sandrowego lekko wcinają się nieregularne, często podmokłe obniżenia dawnego odpływu wód lodowcowych, stanowiące współczesne dna dolin rzecznych zróżnicowane pod względem szerokości.

W ostoi OSOP Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 stwierdzono 26 lęgowych gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Ponadto wykazano występowanie szeregu gatunków Ptaków Migrujących niewymienionych w Załączniku I. Jako przedmioty ochrony uznanych zostało 19 gatunków (spośród nich 12 to gatunki z Zał. I Dyrektywy Ptasiej). W granicach ostoi występuje kilka gatunków silnie zagrożonych wyginięciem (kraska, wodniczka i cietrzew). Obszar ma kluczowe znaczenie dla ochrony kulika wielkiego, będąc jedną z największych krajowych ostoi gatunku. Przedmiotami ochrony są gatunki zajmujące różnorodne siedliska. Na terenach łąk i turzycowisk są to: kropiatka, kulik wielki, rycyk, krwawodziób, dubelt, kszyc, błotniak łąkowy, wodniczka i cietrzew. W urozmaiconym krajobrazie kulturowym powszechnie występują: bocian biały, lerka, świergotek polny, dudek oraz ginąca kraska. Z kolei ze stawami rybnymi związane są: wąsatka i pliszka cytrynowa. Na terenach leśnych (ubogie bory sosnowe na piaszczystych glebach) powszechnie występuje lelek.

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052

Obszar Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052 został zaklasyfikowany 03.2011 r. jako Obszar Mający Znaczenie dla Wspólnoty (OZW) na mocy Decyzji Komisji Europejskiej.

Obszar Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052 zajmuje łącznie powierzchnię 2,214 ha i obejmuje tereny w obrębie województwa mazowieckiego. Zdecydowana większość obszaru znajduje się w granicach gminy Jednorzec, w powiecie przasnyskim - ok. 2,030 ha (92% ogólnej powierzchni). Pozostała część leży w granicach gminy Baranowo, w powiecie ostrołęckim.

Pod względem regionalizacji fizycznogeograficznej OZW Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052 położony jest na terenie makroregionu Nizina Północnomazowieckia, w mezoregionie Równina Kurpiowska.

Obszar jest położony na terenie lasów państwowych Nadleśnictwa Parciaki, w obrębie południowej części sandru mazurskiego. Jest to obszar utworzony przez piaski fluwioglacjalne, przynajmniej częściowo zwydmione, a deniwelacje przekraczają miejscami 22 m. Obszar podlega typowej gospodarce leśnej, ze zrębami zupełnymi. Dominują bory świeże (jako typ siedliskowy lasu i jako zbiorowisko roślinne). Wiek drzewostanu, prawie całkowicie zdominowanego przez sosnę, jest zróżnicowany i obejmuje wszystkie klasy

wiekowe.

Typy siedlisk przyrodniczych występujących w obrębie analizowanego obszaru Natura 2000 to sosnowy bór chrobotkowy i sasanka otwarta.

91T0 Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*) obejmuje na terenie analizowanego obszaru Natura 2000 dwa zróżnicowane typy fitosocjologiczne. Pierwszy z nich to *Cladonio-Pinetum*. Występuje głównie na szczytach wydm i na górnych częściach ich zboczy. Na piaskach eolicznych niezwydmionych część powierzchni obecnych borów *Cladonio-Pinetum* ma przeważnie charakter porolny. Drzewostan jest zasadniczo jednogatunkowy, sosnowy (*Pinus sylvestris*) i jednowarstwowy o niskiej bonitacji. Pojedynczo występuje brzoza (*Betula pendula*). Dominują drzewostany 60-80 letnie, choć reprezentowane są wszystkie klasy wieku. Warstwa krzewów jest bardzo słabo rozwinięta, z udziałem jałowca *Juniperus communis*, brzozy *Betula pendula* i sosny *Pinus sylvestris*. Warstwa runa jest bardzo słabo rozwinięta, budowana przez kilka gatunków, z których jedynie wrzos *Calluna vulgaris* tworzy czasem większe kępy. Ponadto spotyka się pojedynczo borówkę brusznicę *Vaccinium vitis-idaea*, śmiałka pogiętego *Deschampsia flexuosa* kostrzewę owczą *Festuca ovina* i kilka innych gatunków. Warstwa mchów i porostów jest bardzo dobrze rozwinięta. Drugim typem zbiorowiska zaliczonym do tego typu siedliska przyrodniczego jest chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*. Bliższa identyfikacja fitosocjologiczna tego układu roślinnego jest utrudniona. Możliwe jest przyjęcie, iż analizowane płaty stanowią krańcową postać *Peucedano-Pinetum pulsatilletosum* w wariacie chrobotkowym, choć możliwe jest również przyjęcie iż jest to wariant chrobotkowy *Peucedano-Pinetum typicum*. Omawiane płaty stanowią najsuchszą postać dojrzałych borów sosnowych. Skład gatunkowy drzewostanu i warstwy krzewów jest zasadniczo taki sam jak w *Cladonio-Pinetum*, natomiast znacznie bogatsza jest warstwa runa. Warstwa mszysto-porostowa budowana jest głównie przez mchy, a porosty stanowią nie więcej niż 30-40 % pokrycia.

Sasanka otwarta *Pulsatilla patens* jest byliną o słabo rozgałęziającym się korzeniu głównym, z którego wyrastają zdrewniałe części skróconych pędów zakończone przyziemnymi pąkami odnawiającymi. Z pąków tych w okresie od marca do początku maja wyrastają wyprostowane pędy kwiatowe wysokości od 7 do 20 cm (owocujące do 40 m). Trzy siedzące liście łodygowe zrastają się tworząc okólek. Blaszki liści łodygowych są podzielone na liczne i wąskie łatki. Kwiaty sasanki otwartej są pojedyncze, dość duże (3-6 cm). Ich kształt początkowo jest dzwonkowaty, później szeroko otwarty. Kwiat składa się z 6 fioletowoniebieskich (rzadziej białych) działek znacznie dłuższych od słupków i pręcików. Owoce liczne, jednonasienne niełupki opatrzone aparatem lotnym powstałym z wydłużonej i owłosionej szyjki słupka. Cała łodyga, liście łodygowe oraz zewnętrzna strona działek okwiatu pokryte są gęsto srebrzystymi włoskami. Liście odziomkowe sasanki otwartej zebrane po 5-12 tworzą przyziemną rozetę. Ogonki liściowe długie (8-12 cm) u nasady pochwowato rozszerzone. Blaszki liściowe w zarysie okrągławe, dłoniasto trójścienne o klinowatych 2-3 dzielnych odcinkach i równowąskolancetowatych łatkach - bardzo zmienne. Sasanka otwarta jest byliną, hemikryptofitem. Słabo rozgałęziony korzeń główny oraz wyrastające u jego nasady pędy zakończone przyziemnymi pąkami odnawiającymi są organami zimującymi. Z pąków tych rozwijają się najpierw kwiaty (marzec- maj); a dopiero pod koniec okresu kwitnienia wyrastają liście odziomkowe tworzące rozetę. Liście rozetowe

utrzymują się aż do jesieni, jednak nie odrywają się od pędu i pozostają połączone z rośliną jeszcze przez kilka-kilkanaście miesięcy. Głęboki system korzeniowy oraz znaczna ilość pąków śpiących wytwarzanych poniżej poziomu gleby sprawia, że sasanka otwarta jest rośliną odporną na uszkodzenia nadziemnych części pędu powodowane np. przez zwierzęta lub pożary.

2.10.2. Użytek ekologiczny Torfianka

Został ustanowiony Uchwałą nr XIX/89/2008 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 30 września 2008 roku w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfianka” (z późn. zmianą: Uchwała nr XXX/151/09 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 23 czerwca 2009 r. Jest to dawne wyrobisko potorfowe położone w obrębie ewidencyjnym Parciaki (nieruchomość oznaczona w ewidencji gruntów i budynków nr 2056/102), na terenie Nadleśnictwa Parciaki, Leśnictwo Olszewka (adres leśny 07-35-1-02-102g-00). Zajmuje powierzchnię 1,0075 ha. Obszar ten ma duże znaczenie dla zachowania bioróżnorodności biologicznej otaczających go terenów. Użytek ekologiczny Torfianka został ustanowiony w celu ochrony roślin: storczyka szerokolistnego i zwierząt: wydry (*Lutra lutra*), bobra europejskiego (*Castor fiber*), żalotki większej (ważka) (*Leucorrhinia pectoralis*), czapli siwej (*Ardea cinerea*) i brodzca piskliwego (*Actitis hypoleucos*).

2.10.3. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody w gminie Jednoróżec zostały ustanowione na mocy Rozporządzenia Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego. Ich charakterystyka została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 32. Pomniki przyrody na terenie gminy Jednoróżec

L.p.	Rodzaj	Położenie	Charakterystyka		
			Obwód [cm]	Wysokość [m]	Stan zdrowotny
1.	Modrzew europejski <i>Larix decidua</i>	Nadleśnictwo Parciaki, Leśnictwo Budziska oddział 195 b	240	20	dobry
2.	Sosna pospolita <i>Pinus silvestris</i>	Nadleśnictwo Parciaki, Leśnictwo Olszewka, oddział 100c	292	30	dobry
3	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nadleśnictwo Parciaki, Leśnictwo Olszewka, oddział 100c	405	25	dostateczny (wierzchołkowe części konarów uschnięte, niewielka ilość aparatu asymilacyjnego)

Źródło: Rozporządzenie Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego oraz dane Nadleśnictwa Parciaki.

2.10.4. Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Jedną z form ochrony przyrody jest ścisła oraz częściowa ochrona gatunkowa, obejmująca okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów. Ochrona gatunkowa jest obligatoryjna dla całego kraju, w tym dla terenów gminy Jednoróżec.

Na obszarze gminy Jednoróżec najbardziej wartościowe dla flory i fauny są tereny

objęte formą ochrony w postaci obszarów Natura 2000, tzn. Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 oraz Obszar Mający Znaczenie dla Wspólnoty „Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe” PLH140052. Ponadto stosunkowo najbardziej cenne przyrodniczo są siedliska leśne, oraz łąkowo-pastwiskowe w dolinie Orzyca.

2.10.5. Ochrona gruntów rolnych wysokich klas bonitacyjnych

W stosunku do gruntów rolnych klasy bonitacyjnej I-III obowiązują przepisy dotyczące ochrony zasobów glebowych przez zmianą sposobu użytkowania, w myśl Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 909 z późn. zm.). Stosownie do przepisów w/w/ ustawy zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nieleśne dokonuje się w procedurze sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.10.6. Ochrona gruntów leśnych

Ochrona zasobów leśnych powinna polegać przede wszystkim na przeciwdziałaniu przeznaczania gruntów leśnych na cele nieleśne. Przed wycinką chronić należy zwłaszcza lasy ponadlokalnego systemu przyrodniczego gminy i regionu oraz lasy porastające wały wydymowe. Ponadto wskazane jest racjonalne kształtowanie terenów zieleni wysokiej poprzez zalesianie niektórych gruntów, mało przydatnych dla rolnictwa lub osadnictwa (grunty najniższych klas bonitacyjnych i nieużytki), w nawiązaniu do istniejących systemów zieleni, dostosowując nasadzenia do typu siedlisk naturalnych.

Podobnie jak w przypadku gruntów rolnych klasy I-III, zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne dokonuje się w drodze sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.11. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Na obszarze gminy Jednorożec nie występują tereny kwalifikowane jako rejony predysponowane do występowania ruchów masowych. Obszar gminy Jednorożec położony jest w obrębie równiny sandrowej na wschodzie oraz wysoczyzny morenowej na zachodzie. Obie formy charakteryzują się równinnym (płaskim) ukształtowaniem terenu. Urozmaicenia rzeźby terenu stanowią doliny rzeki Orzyca w centralnej części gminy i Płodownica na północnym-wschodzie. Są one płytko wcięte w teren i nie powodują znacznego urozmaicenia ukształtowania powierzchni terenu. Spadki terenowe są niewielkie i kształtują się przeważnie w przedziale 0-2%, sporadycznie w strefie wysoczyznowej spadki przekraczają wartości 5%.

Jedynie w obrębie wałów wydymowych, lokalnie występujących w południowo-zachodniej części gminy, spotyka się większe deniwelacje terenu (maksymalnie kilka metrów). Dodatkowo wały wydymowe porośnięte są roślinnością (w tym leśną) co zapewnia ich stabilizację morfologiczną. W związku z powyższym wały wydymowe nie stanowią obszarów zagrożonych zjawiskiem wystąpienia ruchów masowych.

2.12. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

2.12.1. Udokumentowane złoża kopalin

Według systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na obszarze gminy Jednoróżec występuje 5 udokumentowanych złóż kopalin:

- Złoże Jednoróżec KN13580;
- Złoże Jednoróżec 1 KN14538;
- Złoże Jednoróżec II KN17609;
- Złoże Kobylaki KN15388;
- Złoże Małowidz KN16989.

Złoże Jednoróżec KN13580 to złoże kruszywa naturalnego – mieszanek żwirów piaskowych. Zajmuje obszar gospodarki rolnej klasy > IV (V i VI) o powierzchni 1,99 ha. Stan zasobów bilansowych (poza filarami C1) na 31.12.2014 r. wynosił 689,93 tys. ton. Przewidziany kierunek rekultywacji – rolniczo-leśny. Dla złoża Jednoróżec nie wyznaczono obszaru ani terenu górniczego.

Złoże Jednoróżec 1 KN14538 to złoże kruszywa naturalnego – mieszanek żwirów piaskowych. Obejmuje obszar gospodarki rolnej klasy > IV (V i VI) tj. dz. 226 i 225 w obrębie Jednoróżec. Zajmuje powierzchnię 2,68 ha. Rekultywacja powinna przebiegać w kierunku rolnym. Dla złoża Jednoróżec 1 wyznaczono obszar i teren górniczy. Uzyskano koncesję na wydobywanie kruszywa decyzją Marszałka Województwa Mazowieckiego nr 108/12/PŚ.G znak: PŚ-II.7422.14.2012.PS z dnia 16.05.2012 r. Koncesja obowiązuje do 31.05.2022 r.

Złoże Jednoróżec II KN17609 to złoże kruszywa naturalnego – piasków budowlanych. Obejmuje obszar gospodarki rolnej klasy > IV (V i VI), o powierzchni 1,99 ha. Rekultywacja powinna przebiegać w kierunku rolniczo-wodnym. Dla złoża Jednoróżec II nie wyznaczono obszaru ani terenu górniczego.

Złoże Kobylaki KN15388 to złoże kruszywa naturalnego – mieszanek żwirów piaskowych. Obejmuje obszar gospodarki rolnej klasy > IV (V i VI), tj. dz. 30,31 Kobylaki – Wólka. Zajmuje powierzchnię 5,21 ha. Rekultywacja powinna przebiegać w kierunku rolniczym. Stan zasobów bilansowych (poza filarami C1) na 31.12.2014 r. wynosił 1 318,22 tys. ton. Dla złoża Kobylaki nie wyznaczono obszaru ani terenu górniczego.

Złoże Małowidz KN16989 to złoże kruszywa naturalnego – piasków budowlanych. Obejmuje obszar gospodarki rolnej klasy > IV (V i VI), tj. dz. 414, 415, 416, 417 w obrębie Małowidz. Zajmuje powierzchnię 5,043 ha. Stan zasobów bilansowych (poza filarami C1) na 7.04.2016 r. wynosił 1 416,91 tys. ton. Dla złoża Małowidz nie wyznaczono obszaru ani terenu górniczego.

2.12.2. Zasoby wód podziemnych

Obszar gminy Jednoróżec położony jest w środkowym fragmencie Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 50 (GW230050). Wyróżnia się tu dwa piętra wodonośne: czwartorzędowe i paleogeńsko-neogeńskie, przy czym użytkowe poziomy wodonośne

związane są głównie z piętrzem czwartorzędowym.

W piętrze czwartorzędowym JCWP nr 50 wyróżnia się trzy poziomy wodonośne:

- pierwszy poziom wód podziemnych – odznacza się dobrym rozpoznaniem warunków hydrogeologicznych; w wielu rejonach jest powszechnie ujmowany studniami wierconymi i stanowi główne źródło zaopatrzenia w wodę; w centralnej części JCWPd nr 50 poziom ten występuje na głębokości od kilku do 25 m, a w kierunku południowym głębokość ta zwiększa się i wynosi 10-50 m; miąższość kompleksu złożonego z piasków o różnej granulacji i ze żwirów waha się od kilki do 40 m, średnio osiągając ok. 20 m; zwierciadło wód podziemnych ma tu zwykle charakter napięty; zasilanie poziomu odbywa się przez infiltrację wód opadowych w strefach wododziałowych;
- drugi poziom wodonośny – zbudowany jest piasków drobnoziarnistych; jego głębokość występowania jest zróżnicowana i waha się od 10 do 80 m p.p.t.; miąższość warstwy wodonośnej wynosi od kilku do 50 m; zwierciadło wód podziemnych jest napięte i stabilizuje się na rzędnych 110-170 m n.p.m.; poziom zasilany jest poprzez przesączanie się wód przez rozdzielającą warstwę glin, a także okna hydrogeologiczne;
- trzeci poziom czwartorzędowy – występuje fragmentarycznie i tylko w północno-wschodniej i południowo – wschodniej części omawianej JCWPd; warstwa wodonośna występuje w przedziale głębokości od 110 do 150 m p.p.t. oraz charakteryzuje się niewielką miąższością, zaledwie ok kilku do ok. 20 m; poziom zasilany jest przez przesączanie się wód przez utwory trudnoprzepuszczalne, bądź w przypadku braku warstwy izolującej, bezpośrednio z wyżej ległego poziomu wodonośnego.

Z kolei w piętrze paleogeńsko-neogeńskim JCWP nr 50 wyróżniono jeden poziom wodonośny, stanowiący łącznie utwory mioceny i oligoceny, których strop jest bardzo urozmaicony. Północno-zachodnia część JCWPd nr 50 występuje na rzędnej 112,5 m n.p.m. (utwory wieku oligoceny), a dalej na południe strop osiąga wysokość 27 m n.p.m. (utwory wieku mioceny). Miąższość warstwy wodonośnej w utworach paleogeńsko-neogeńskich wynosi 10-50 m. Zwierciadło napięte stabilizuje się na rzędnej 105-180 m n.p.m.

Na terenie gminy Jednoróżec wody podziemne występują w utworach czwartorzędowych. Wody podziemne występują w pierwszym poziomie wodonośnym podzielonym na dwie strefy. Są to wody gruntowe zalegające w utworach o dużej przepuszczalności i dobrych warunkach infiltracyjnych. Strefa ta obejmuje zbiornik wód w utworach budujących dna dolin i obniżen, obszar równiny sandrowej i przeważająca część wysoczyzny morenowej. Głębokość występowania tej warstwy wodonośnej waha się w różnych miejscach od 1-4 m ppt. Wody tego poziomu nie bardzo nadają się do zaopatrzenia mieszkańców. Strefa druga wód gruntowych występuje tam, gdzie na powierzchni lub tuż pod powierzchnią znajdują się gliny i ły. Te wody nie mają stałego poziomu. Głębsze poziomy wodonośne stwierdzono 20-30 m i głębiej pod powierzchnią terenu. Łącznie w utworach czwartorzędowych występują dwa poziomy wodonośne wód podziemnych (poza gruntowymi). Studnie wiercone na terenie gminy czerpią wodę z głębszych poziomów wodonośnych. Wydajność tego poziomu wodonośnego sięga 50 m³/h.

Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Jednorzec są ujęcia zlokalizowane na terenie miejscowości: Małowidz, Jednorzec, Budziska, Żelazna Prywatna i Lipa.

Gmina Jednorzec położona jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 „Subniecka Warszawska”. Jest to zbiornik pochodzenia trzeciorzędowego (Tr) o łącznej powierzchni 51 000 km², szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 250 tys. m³/dobę oraz średniej głębokości ujęć 160 m. GZWP nr 215 „Subniecka Warszawska” nie posiada opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej, w związku z czym jego rozpoznanie jest słabe. Dla GZWP nr 215 nie wyznaczono obszaru ochronnego.

2.12.3. Udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla

W granicach obszaru studium nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

2.13. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.

Na terenie gminy Jednorzec teren górniczy wyznaczono dla następującego udokumentowanego złoża kopaliny:

- **Złoże Jednorzec 1 KN14538:**
  - eksploatacja kruszywa naturalnego,
  - powierzchnia obszaru górniczego wynosi 28 225 m²,
  - powierzchnia terenu górniczego wynosi 28 225 m²,
  - koncesja obowiązuje do dnia 31.05.2022 r.,
  - rodzaj wydobywanego złoża – kruszywo naturalne.

2.14. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami

2.14.1. Komunikacja drogowa

Gmina Jednorzec położona jest około 116 km od Warszawy – siedziby stolicy Polski i władz województwa, 42 km od Ostrołęki – delegatury urzędu wojewódzkiego i 27 km od Przasnysza – siedziby powiatu.

Połączenia komunikacyjne z wyżej wymienionymi miejscowościami stanowią:

- z Warszawą:
  - droga powiatowa nr 2514W na odcinku Jednorzec – Przasnysz,
  - droga krajowa nr 57 na odcinku Przasnysz – Kleszewo,
  - droga krajowa nr 61 na odcinku Kleszewo – Warszawa;
- z Ostrołęką:
  - drogi powiatowe na odcinku Jednorzec – Krasnosielc – Szwendrowy Most,
  - droga krajowa nr 53 na odcinku Szwendrowy Most – Ostrołęka;
- z Przasnyszem:

– droga powiatowa nr 2514W na odcinku Jednoróżec – Przasnysz.

W gminie Jednoróżec ogólna długość dróg wynosi 257,04 km. Układ komunikacyjny drogowy gminy Jednoróżec stanowią:

- drogi powiatowe;
- drogi gminne;
- pozostałe drogi niebędące drogami publicznymi, w tym drogi dojazdowe do terenów rolnych.

Do kategorii dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy Jednoróżec zaliczono drogi o następujących numerach:

- 2514W relacji Myszyniec – Żelazna Rządowa – Parciaki – Parciaki Stacja – Budziska – Jednoróżec – Przasnysz – Bartniki o długości 23,25 km;
- 3212W relacji Małowidz – Olszewka – Parciaki o długości 9,83 km;
- 3223W relacji Skierowizna – Jednoróżec o długości 2,33 km;
- 3213W relacji Przasnysz – Kobyłaki – Brzeski Kołaki o długości 3,5 km;
- 3226W relacji Budziska – Budy Rządowe – Nakieł – do drogi Przasnysz – Baranowo o długości 5,15 km;
- 3234W relacji Stara Wieś – Chorzele – Krasnosielc o długości 15,48 km;
- 3236W relacji Jednoróżec – Kuchny – Płoniawy Bramura o długości 9,07 km;
- 3237W relacji Lipa – Karwacz o długości 3,87 km;
- 3239W relacji Baranowo – Rycica – Ramiona – Dynak – Parciaki o długości 3,80 km.

Łączna długość dróg powiatowych na terenie gminy Jednoróżec wynosi 73,18 km. Gęstość dróg powiatowych w gminie Jednoróżec wynosi 0,34 km/km². Drogi powiatowe mają nawierzchnię bitumiczną i gruntową.

Do kategorii dróg gminnych przebiegających przez teren gminy Jednoróżec zaliczono drogi o następujących numerach:

- 320302W relacji Żelaza – Pruskołęka – Chorzele o długości 3,60 km;
- 320303W relacji Olszewka – Raszujka o długości 2,20 km;
- 320305W relacji Ulatowo – Pogorzel – Ulatowo – Słabogóra – Małowidz – Ulatowo – Dąbrówka o długości 6,30 km;
- 320307W relacji Lipa – Obórki – Szla o długości 3,20 km;
- 320312W relacji Stegna – Drążdzewo Nowe o długości 3,10 km;
- 3203013W relacji Połoń – droga powiatowa o długości 1,80 km;
- 320314W relacji Parciaki – Gontarka o długości 3,70 km;
- 320315W relacji Żelazna – Rycica – Baranowo o długości 3,20 km;
- 320316W relacji Żelazna Rządowa – Rzodkiewnica o długości 3,80 km;
- 320318W relacji Olszewka – Poścień o długości 2,30 km;
- 320319W relacji Kobyłaki – Korysze – Kobyłaki – Wólka o długości 7,50 km.

Łączna długość dróg gminnych wynosi 40,70 km. Gęstość dróg gminnych wynosi 0,18 km/km². Drogi gminne mają nawierzchnię gruntową, bitumiczną i żwirową.

2.14.2. Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy Jednoróżec przebiega linia kolejowa nr 35 relacji Szczytno –

Ostrołęka. Obecnie linia nie jest eksploatowana, w związku z czym nie ma znaczenia dla układu komunikacyjnego i transportowego gminy.

2.14.3. Komunikacja autobusowa

Na terenie gminy Jednoróżec funkcjonuje transport publiczny autobusowy. Obsługą mieszkańców w zakresie komunikacji autobusowej zajmują się przedsiębiorstwa państwowe i prywatne. Połączenia realizowane są m.in. do Warszawy, Ostrołęki, Przasnysza czy Olsztyna.

Ponadto transport publiczny zorganizowany jest dla uczniów szkół, który zapewnia dowóz do szkół i powrót do domu.

2.14.4. Komunikacja turystyczna piesza

Przebieg głównych szlaków turystycznych pieszych:

- Trasa „Kurpiowska” – prowadzi z Jednoróżca przez Ulatowo – Pogorzel, Małowidz, Olszewkę i Budziska. Zachowało się tutaj wiele chat kurpiowskich z początku XX wieku. W Olszewce planowane jest utworzenie Kurpiowskiej Izby Regionalnej, zlokalizowanej w starym budynku plebanii. Trasa wiedzie dalej lasami do Budzisk, skąd wraca do Jednoróżca;
- Trasa „Powstańcza” – prowadzi z Przasnysza do Drążdżewa Nowego, stamtąd łąkami na Polską Górę nad Orzycem. Następnie do Jednoróżca i Nakła, kolejno przez Budy Rządowe, Budziska i Parciaki do Dynaku i Parciak;
- Trasa „Budownictwa Kurpiowskiego” – prowadzi z Przasnysza w kierunku na Szlę, gdzie skręca do miejscowości Przejmy i stamtąd prowadzi przez Obórki i Lipę do Jednoróżca;
- Trasa „Śladem Zaścianków” – prowadzi z Jednoróżca przez Małowidz, Ulatowo – Słabogórę do Kobylaków–Czarzastych i do Kobylaków–Konopek. Następnie przez Kobylaki – Wólkę do Ulatowa – Słabogóry i przez Małowidz i Ulatowo – Pogorzel do Jednoróżca.

2.14.5. Obsługa techniczna transportu

Na terenie gminy Jednoróżec obsługę techniczną dla transportu stanowią:

- stacja benzynowa w Jednoróżcu;
- stacja tankowania gazu w Jednoróżcu i Drążdżewie Nowym;
- zakłady naprawy samochodów stanowiące własność prywatną.

2.14.6. Zaopatrzenie w wodę

W gminie Jednoróżec 92,9% mieszkań wyposażonych jest w instalacje wodociągową. Długość czynnej sieci rozdzielczej w 2015 r. wynosiła 139,6 km i korzystało z niej 6 727 mieszkańców. W 2015 r. zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wyniosło 42,2m³. Według danych GUS z 2015 roku długość sieci rozdzielczej wodociągowej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni wyniosła 60,1 km.

Woda użytkowa na terenie gminy pobierana jest z pięciu ujęć zlokalizowanych na terenie miejscowości:

- Małowidz – studnia o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych 57,0 m³/h;

- Jednoróżec – o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości 90,0 m³/h;
- Żelazna Prywatna – o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości 60,0 m³/h;
- Lipa – o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości 49,0 m³/h;
- Budziska.

Wszystkie ujęcia posiadają pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęć. Ujęcie wody znajduje się także w Budziskach, eksploatowane przez Nadleśnictwo Parciaki, na potrzeby zakładowego osiedla mieszkaniowego oraz do celów produkcyjnych (produkcja materiału sadzeniowego).

Długość sieci oraz ilość przyłączy wodociągowych w gminie na przestrzeni lat 2008 – 2015 kształtowała się następująco:

Tabela 33. Długość sieci wodociągowej w latach 2008 – 2015

Rok	Długość sieci wodociągowej w km	Ilość przyłączy wodociągowych w sztukach
2008	133,1	1 721
2009	133,3	1 736
2010	133,3	1 768
2011	135,7	1 791
2012	138,6	1 801
2013	138,6	1 801
2014	139,2	1 815
2015	139,6	1 826

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 nastąpił przyrost długości sieci wodociągowej o 6,5 km. Największy przyrost zaobserwowano w 2012 roku – o 2,9 km w stosunku do 2011 roku.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 nastąpił przyrost ilości przyłączy wodociągowych o 105 sztuk. Największy przyrost zaobserwowano w 2010 roku – o 32 sztuki w stosunku do 2009 roku.

Na stan sanitarny wody pitnej wpływa jakość wód podziemnych. Ocena jakości wód podziemnych odbywa się na podstawie sieci pomiarowej, liczącej ponad 1000 punktów na terenie całego kraju (w tym studnie wiercone, piezometry), spełniających kryteria wymagane przez Ramową Dyrektywę Wodną. W obrębie gminy Jednoróżec nie występują punkty sieci pomiarowej. Najbliższy zlokalizowany jest w sąsiedniej gminie Chorzele (nr 425), gdzie wody podziemne poziomu czwartorzędowego odznaczają się III klasą jakości, tzn. klasę wód zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka.

Obszar gminy Jednoróżec zlokalizowany jest w zasięgu Jednolitej Części Wód Podziemnych JCWPd nr 50 (kod GW230050), która oceniona została jako posiadająca stan

doby pod względem ilościowym oraz jakościowym (ocena za 2010 r. i 2012 r.).

Wody podziemne w rejonie gminy Jednoróżec narażone są na przedostawanie się zanieczyszczeń, ze względu na brak dostatecznej izolacji poziomów wodonośnych utworami słabo przepuszczalnymi.

Gmina Jednoróżec położona jest w zasięgu GZWP nr 215 „Subniecka Warszawska”. Zbiornik nie posiada opracowanej dokumentacji hydrogeologicznej, w związku z czym jego rozpoznanie jest słabe. Dla GZWP nr 215 nie wyznaczono też obszaru ochronnego. GZWP nr 215 nie posiada obecnie znaczenia użytkowego w obrębie obszaru gminy Jednoróżec.

2.14.7. Odprowadzanie ścieków

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie Jednoróżec w 2015 r. wynosiła 24,4 km. W 2015 roku odprowadzono 84,0 dam³ ścieków. Z sieci korzystało 2.276 mieszkańców gminy, co stanowi 30% ogółu ludności. Według danych GUS z 2015 roku długość sieci rozdzielczej kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni wyniosła 10,5 km.

W 2006 r. została wybudowana oczyszczalnia ścieków w Jednoróźcu. Jest to oczyszczalnia biologiczna, o przepustowości 360 m³/dobę, obsługująca 3 228 mieszkańców (42,5%). W 2015 r. odprowadzono ogółem 84,0 dam³ ścieków. Oczyszczalnia ścieków stanowi układ technologiczny, w skład którego weszły następujące obiekty i urządzenia:

- oczyszczanie mechaniczne – budynek oczyszczania mechanicznego, a w nim pompownia ścieków surowych – część sucha zaworowa, sito spiralne zintegrowane z piaskownikiem poziomym, komora rozdziału;
- biologiczne oczyszczanie ścieków – komora beztlenowa, reaktor biologiczny;
- gospodarka osadowa – budynek odwadniania osadu z prasą do odwadniania osadów i z instalacją do higienizacji osadu wapnem.

Wraz z oczyszczalnią wybudowany został kolektor sanitarny o długości 3 km.

Tabela 34. Długość sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2008 – 2015

Rok	Długość sieci kanalizacji sanitarnej w km	Ilość przyłączy kanalizacyjnych w sztukach
2008	3,4	134
2009	9,7	321
2010	9,7	284
2011	16,8	550
2012	24,3	615
2013	24,3	615
2014	24,4	617
2015	24,4	622

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 nastąpił przyrost długości sieci kanalizacji sanitarnej o 21 km. W tym okresie gmina postawiła na dynamiczny rozwój tej części infrastruktury technicznej. Największy przyrost zaobserwowano w 2012 roku – o 7,5 km w stosunku do

2011 roku.

Na przestrzeni lat 2008 – 2015 nastąpił przyrost ilości przyłączy kanalizacyjnych o 488 sztuki. Największy przyrost zaobserwowano w 2011 roku – o 266 sztuki w stosunku do 2010 roku. W analizowanym okresie odnotowano również spadek ilości przyłączy kanalizacyjnych. Spadek dotyczy lat 2009 – 2010. Wówczas ilości przyłączy sieci kanalizacyjnych spadła o 37 sztuk.

2.14.8. Elektroenergetyka

Na terenie gminy Jednoróżec nie występują elektroenergetyczne linie przesyłowe 110 i 220 kV. Zasilanie gminy Jednoróżec w energię elektryczną odbywa się ze stacji Jednoróżec 15/15kV i liniami średniego napięcia. Obciążenie linii 15 kV Przasnysz-Jednoróżec dochodzi w szczycie do 120 A (ok. 3 MW). Energia elektryczna rozprowadzana jest do odbiorców poprzez sieć linii napowietrznych i kablowych oraz sieć odbiorczą abonencką niskiego napięcia.

Długość sieci elektroenergetycznej średniego napięcia wynosi 118 km, zaś sieci elektroenergetycznej niskiego napięcia 140 km.

2.14.9. Gazownictwo

Obecnie na terenie gminy Jednoróżec nie występuje zbiorczy zorganizowany system zaopatrzenia w gaz. Mieszkańcy korzystają z gazu ze źródeł indywidualnych (gazu gromadzonego w butlach).

2.14.10. Ciepłownictwo

Na terenie gminy Jednoróżec, charakteryzującej się dość rozproszoną zabudową, nie istnieje centralny system ciepłowniczy i nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. W związku z tym ogrzewanie budynków odbywa się za pomocą indywidualnych kotłowni spalających węgiel, drewno i olej opałowy. Powszechne stosowanie węgla wynika z jego atrakcyjnej ceny w stosunku do innych paliw dostępnych na rynku, natomiast ogrzewanie drewnem wynika z wysokiego potencjału i dostępności tego surowca na terenie gminy. Ogrzewanie pomieszczeń gazem, olejem lub innym ekologicznym paliwem, pomimo iż posiada korzystniejszy wpływ na środowisko i jakość życia mieszkańców, w dalszym ciągu jest znacznie bardziej kosztowne niż eksploataowanie kotłowni opalanej węglem i drewnem. Kotłownie lokalne obsługują natomiast budynki wielorodzinne i budynki użyteczności publicznej. W budynkach użyteczności publicznej kotły węglowe zostały w prawie wszystkich przypadkach zastąpione kotłami ekologicznymi opalanymi olejem opałowym. Kotły ekologiczne charakteryzują się wyższą sprawnością i w mniejszym stopniu oddziałują na środowisko, emitując znacznie mniej zanieczyszczeń niż kotły opalane węglem. Własne kotłownie olejowe posiadają przede wszystkim obiekty użyteczności publicznej takie jak: Urząd Gminy, szkoły podstawowe z terenu gminy, Gimnazjum w Jednoróźnie, Przedszkole Samorządowe oraz Ośrodki Zdrowia w Jednoróźnie i Żelaznej Rządowej.

2.14.11. Telekomunikacja

Na terenie gminy Jednoróżec znajduje się sieć telekomunikacyjna. Sieć telekomunikacyjna składa się z łączy telekomunikacyjnych i radiowych. Centrala sieci

telekomunikacyjnej zlokalizowana jest w miejscowości Jednoróżec.

W granicach gminy Jednoróżec znajdują się stacje bazowe telefonii komórkowej (GSM). Są one co prawda źródłem niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego, jednak nie stanowią zagrożenia dla zdrowia i życia ludności. Stacje bazowe telefonii komórkowej muszą odpowiadać wymaganiom norm technicznych, co wymusza rygorystyczne zasady dotyczące sposobów mocowania anten stacji bazowych, tak aby były oddalone od miejsc dostępnych dla ludności.

2.14.12. Gospodarka odpadami

Podstawą funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi na terenie województwa mazowieckiego, w tym na terenie gminy Jednoróżec, jest Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego – aktualnie obowiązuje „Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2022” przyjęty uchwałą nr 209/16 Sejmiku Województwa Mazowieckiego oraz uchwałą nr 210/16 w sprawie wykonania Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2022.

Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego określa m.in.:

- regiony gospodarki odpadami komunalnymi;
- regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w poszczególnych regionach gospodarki odpadami
- instalacje przewidziane do zastępczej obsługi tych regionów, do czasu uruchomienia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, w przypadku gdy znajdująca się w nich instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn;

Na południe od miejscowości Jednoróżec znajduje się teren po składowisku odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (06-323 Jednoróżec). Zostało ono zamknięte decyzją Starosty Przasnyskiego nr ROŚ.7644-I-46/1/2010 z dnia 27.12.2010 r. Obiekt nie został jeszcze zrekultywowany. Badania monitoringowe będą na składowisku prowadzone co najmniej do 2040 r.

Na terenie gminy w 2004 r. uruchomiono proces selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Selektywnie zbierane są odpady szkła (białe, kolorowe), tworzyw sztucznych, papieru i zużytych baterii. W 2014 r. zebrano 708,90 ton odpadów komunalnych z terenu gminy, ogółem na mieszkańca przypada 97 kg.

Na terenie gminy Jednoróżec obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku – aktualnie obowiązujący Regulamin przyjęto uchwałą Nr XXX/194/2013 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 29 stycznia 2013 r.

Podmiotem odpowiedzialnym za zorganizowanie odbioru i nadzorującym wywóz odpadów komunalnych jest gmina.

2.15. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych wynikające przede wszystkim z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego uchwalonego Uchwałą Nr 180/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 lipca 2014 roku (Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego z dnia 15 lipca 2014 roku, poz.

6868). Do inwestycji tych zaliczono takie zadania jak:

- planowana rozbudowa i przebudowa linii kolejowej nr 35 relacji Ostrołęka – Szczytno;
- ochrona obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 tj. obszaru specjalnej ochrony ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 i specjalnego obszaru ochrony siedlisk Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052;
- ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, w tym zadania służące ochronie przeciwpowodziowej;
- budowa zbiornika wodnego o powierzchni powyżej 20 ha na rzece Orzyc w miejscowości Jednoróżec;
- ochrona gruntów leśnych przed zmianą funkcji na nieleśną;
- ochrona użytków zielonych bardzo dobrych i dobrych;
- zadania z zakresu występowania udokumentowanych złóż kopalin;
- ochrona wartości kulturowych o znaczeniu krajowym, w tym kurpiowskiego regionu etnograficznego;
- ochrona układu ruralistycznego w miejscowości Jednoróżec proponowanego do objęcia ochroną prawną.

2.16. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

Zgodnie z ustawą Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.) przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat;
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat;
- obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne;
- pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

Dla terenów gminy Jednoróżec nie sporządzono dotychczas map zagrożenia powodziowego (MZP) oraz map ryzyka powodziowego (MRP), wykonano natomiast opracowanie „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej” – etap II rzeka Orzyc. Studia ochrony przeciwpowodziowej, sporządzone przez właściwego dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, zachowują ważność do dnia sporządzenia mapy zagrożenia powodziowego.

W „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej” – etap II rzeka Orzyc, wyznaczone zostały przestrzenne zasięgi zalewów wód o prawdopodobieństwie pojawienia się:

- raz na 100 lat ($p=1\%$);
- raz na 20 lat ($p=5\%$);
- raz na 200 lat ($p=0,5\%$) – dla terenów wymagających szczególnej ochrony.

W związku z powyższym, w nawiązaniu do przepisów ustawy Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.) na obszarze gminy Jednoróżec występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Orzyc, którego zasięg wyznacza obszar zalewów wód o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat ($p=1\%$), określony w studium ochrony przeciwpowodziowej.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią w obszarze gminy Jednoróżec obowiązują:

- zakazy i ograniczenia wytypowane w „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej”;
- sposoby gospodarowania wskazane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- regulacje w stosunku do zasad zagospodarowania zawarte w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (t. j. Dz. U. 2015 poz. 469 z późn. zm.).

Szczegółowe wytyczne, zakazy i ograniczenia dla obszarów szczególnego zagrożenia wskazano w części dotyczącej kierunków zagospodarowania przestrzennego niniejszego studium.

3. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

3.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego

3.1.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej

Ważnym czynnikiem decydującym o kierunkach zmian w strukturze przestrzennej gminy jest środowisko przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe oraz komunikacja i infrastruktura techniczna. Są to elementy warunkujące dalszy rozwój przestrzenny gminy, który w znacznej mierze opiera się także na uwarunkowaniach społecznych i ekonomicznych przedmiotowego obszaru.

Głównym celem określenia kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenu jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców, poprzez rozwój społeczny (np. zapewnienie prawidłowego funkcjonowania usług publicznych), gospodarczy (np. wprowadzanie nowych funkcji, rozwój przedsiębiorczości i wzrost efektywności rolnictwa), rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, studium wyznacza kierunki zagospodarowania przestrzennego uwzględniając przy tym uwarunkowania przedmiotowego obszaru. Dokument określa lokalne zasady zagospodarowania przestrzeni gminy, jednak granice obszarów funkcjonalnych ściśle nie przesądzają o faktycznej zmianie przeznaczenia tych terenów i o ich zainwestowaniu. Dokładne określenie granic oraz funkcji zagospodarowania poszczególnych terenów powinny

być określone na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego gminy oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu właściwej polityki przestrzennej. Ponadto zawiera nieobowiązkowe postulaty i sugestie, które warto wziąć pod uwagę w kształtowaniu ładu przestrzennego.

Podstawą formułowania celów polityki przestrzennej są zidentyfikowane problemy w kategorii założeń polityki przestrzennej, szans i mocnych stron, zagrożeń i słabych stron. W wyznaczonych celach dąży się do stopniowej likwidacji zagrożeń i wykorzystania szans jakimi gmina dysponuje. Hierarchia celów odnosi się do całego obszaru gminy, z podziałem na wyróżnione działy polityki przestrzennej.

Najważniejsze założenia polityki przestrzennej w gminie to zrównoważony rozwój przy minimalizacji zagrożeń środowiska przyrodniczego. Nadrzędnym celem rozwoju przestrzennego gminy jest ochrona wartości przyrodniczych, dążenie do przywrócenia równowagi ekologicznej i kształtowanie optymalnej struktury użytkowania i ładu przestrzennego gminy.

W wyniku przeprowadzonej analizy uwarunkowań wyodrębniono podstawowe kierunki polityki przestrzennej:

- ochrona istniejących zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz poprawa jego stanu;
- rozwój gospodarczy poprzez wskazanie potencjalnych terenów inwestycyjnych;
- dalszy rozwój usług z zakresu obsługi ludności;
- rozwój rolnictwa ekologicznego i leśnictwa;
- zwiększenie atrakcyjności turystyczno – wypoczynkowej gminy i upowszechnianie jej walorów przyrodniczo – krajobrazowych;
- dalsza rozbudowa i budowa nowej infrastruktury technicznej, w szczególności w zakresie systemu gospodarki wodno – ściekowej;
- wzmocnienie funkcji wsi Jednorożec jako siedziby gminy, pełniąca rolę administracyjną, usługowo – gospodarczą i mieszkaniową.

Głównym celem zagospodarowania przestrzennego gminy jest tworzenie warunków przestrzennych podnoszących konkurencyjność, atrakcyjność gminy, zapewniających poprawę warunków życia jej mieszkańców, przy zachowaniu równowagi między aktywnością ekonomiczną, gospodarczą, społeczną a środowiskiem przyrodniczym i kulturowym. Cel ten zakłada się osiągnąć m.in. przez ukształtowanie systemu ekologicznego gminy, dotrzymanie standardów jakości środowiska, właściwe ukształtowanie sieci osadniczej i dobrą dostępność komunikacyjną.

Wzmocnienie potencjału gminy zamierza się uzyskać przez właściwe ukształtowanie sieci osadniczej. Głównym ośrodkiem usługowym i zarządzania o najwyższej aktywności społecznej i gospodarczej stymulującym rozwój całej gminy pozostanie nadal miejscowość Jednorożec. Koncentrują się tu zadania inwestycyjne z zakresu administracji i usług: oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu, mieszkalnictwa, przemysłu, gospodarki komunalnej, obsługi rolnictwa, infrastruktury społecznej i technicznej o zasięgu gminnym i lokalnym. Dalszy rozwój i niezawodność systemów infrastruktury technicznej przyczyni się do podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności gminy dla inwestorów z zewnątrz.

3.1.2. Zasady zagospodarowania przestrzennego

Zasady zagospodarowania przestrzennego dotyczą sfery osadnictwa, rolnictwa, produkcyjnej, turystyczno – wypoczynkowej i przyrodniczej. Dla poszczególnych sfer określono następujące zasady działania:

- w sferze osadnictwa:
  - kanalizacja terenów o zwartej zabudowie,
  - kontynuacja i uzupełnienia istniejącej zabudowy – obejmuje tereny zainwestowane wraz z rezerwami przestrzennymi, które umożliwiają dalszy rozwój zabudowy poprzez kontynuację dotychczasowej struktury urbanistycznej,
  - rewitalizacja zabudowy mieszkaniowej tego wymagającej,
  - przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy,
  - wieś Jednorożec jako wielofunkcyjny ośrodek koncentracji usług z zakresu administracji, obsługi mieszkańców w zakresie usług;
- w sferze rolnictwa:
  - prowadzenie zabiegów przeciwozyjnych na gruntach ornych (zapobieganie przed erozją wodną i wietrzną) przede wszystkim przez wprowadzanie zadrzewień śródpolnych,
  - wprowadzanie zalesień na gruntach ornych klas V i VI oraz nieużytkach (piaski lotne, nieczynne wyrobiska i wysypiska), które docelowo powiększać powinny istniejący system ciągów ekologicznych np. w postaci zadrzewień śródpolnych,
  - na gruntach o wysokiej przydatności rolniczej prowadzenie intensywnej gospodarki rolnej;
- w sferze produkcyjnej:
  - rozwój aktywizacji gospodarczej poprzez lokowanie obiektów produkcyjnych, usługowych i gospodarczych przede wszystkim na terenach wskazanych na rysunku studium;
- w sferze turystyczno – rekreacyjnej:
  - rozwój agroturystyki,
  - rozwój turystyki krajoznawczej ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Doliny rzeki Orzyc i Ulatówki i lasów zlokalizowanych na terenie gminy,
  - rozwój turystyki aktywnej związanej z rzekami Orzyc i Ulatówka;
- w sferze przyrodniczej:
  - respektowania przepisów odnoszących się do sposobu użytkowania istniejących terenów i obiektów chronionych,
  - eliminacja istniejących źródeł zagrożeń czystości wód powierzchniowych i podziemnych,
  - wprowadzenie zakazu likwidacji rowów melioracyjnych, bieżącej konserwacji, wprowadzenia na nich dolesień,
  - pielęgnacja istniejących elementów zieleni oraz wprowadzenie nowych rodzimych elementów zieleni zwłaszcza zadrzewień i zakrzewień śródpolnych (pasy i szpalery drzew oraz krzewów),
  - przeprowadzenie inwentaryzacji terenu gminy w celu lokalizacji oraz ochrony nowych użytków ekologicznych oraz szczególnie cennych zespołów roślinnych.

3.1.3. Strefy funkcjonalne polityki przestrzennej gminy

Rozwój gminy opierać się będzie na podstawie określonych obszarów funkcjonalnych, które zostały określone na podstawie analizy uwarunkowań fizjograficznych i przyrodniczych oraz na podstawie wyróżniających cech gospodarczych, kulturowych, infrastrukturalnych, itp. W analizie tej wzięto pod uwagę również dotychczasowy sposób użytkowania terenów. Studium stanowi podstawę do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a integralną częścią opracowania jest rysunek studium (załącznik graficzny). Warto podkreślić, że wyznaczone granice obszarów funkcjonalnych mają charakter orientacyjny i nie stanowią ustaleń planistyczno-proceduralnych. Określają jedynie kierunki rozwoju przestrzennego gminy, kształtowania polityki przestrzennej gminy.

Zróżnicowanie funkcjonalno-przestrzenne obszaru gminy pozwala na wyodrębnienie następujących stref polityki przestrzennej:

- Strefa osadnicza;
- Strefa aktywizacji gospodarczej;
- Strefa rolnicza;
- Strefa terenów zieleni;
- Strefa wód powierzchniowych.

W strefie osadniczej wyodrębniono następujące tereny funkcjonalne:

- istniejącą zabudowę mieszkaniową, zagrodową i usługową wskazaną do kontynuacji i uzupełnień zabudowy;
- istniejącą zabudowę usługową, w tym usług publicznych wskazaną do kontynuacji i uzupełnień zabudowy;
- tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej.

Do strefy aktywizacji gospodarczej zaliczono:

- istniejące tereny zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej wskazane do kontynuacji i uzupełnień zabudowy;
- tereny powierzchniowej eksploatacji kopaliny;
- tereny rozwoju zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej;

W strefie rolniczej znalazły się tereny rolnicze i w tym kompleksy gleb o najwyższej przydatności rolniczej.

W strefie terenów zieleni wyodrębniono:

- tereny lasów;
- tereny wskazane do zalesienia;
- tereny cmentarzy;
- tereny projektowanej zieleni urządzonej.

Do strefy wód powierzchniowych zaliczono:

- tereny wód powierzchniowych stojących;
- tereny projektowanego zbiornika retencyjnego;
- tereny wód powierzchniowych płynących.

3.1.4. Kierunki zmian wynikające z audytu krajobrazowego

Zgodnie z art. 38a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj.

Dz. U. z 2016 r. poz. 778) dla obszaru województwa sporządza się, nie rzadziej niż raz na 20 lat, audyt krajobrazowy. Audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości.

Według stanu na początek 2017 roku województwo mazowieckie nie opracowało audytu krajobrazowego.

3.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy

3.2.1. Ogólne wytyczne dla poszczególnych rodzajów zabudowy

Dla terenów istniejącej zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i usługowej wskazanej do kontynuacji i uzupełnień zabudowy, dla terenów istniejącej zabudowy usługowej, w tym usług publicznych wskazane do kontynuacji i uzupełnień zabudowy oraz dla terenów rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej ustala się następujące zasady:

- funkcje wiodące – zabudowa mieszkaniowa, zabudowa usługowa, w tym usług publicznych, zabudowa zagrodowa;
- udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej: 20% - 80%;
- udział powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki: 10% - 60%;
- wysokość zabudowy – do 15,0 m,
- wysokość zabudowy związanej z produkcją rolniczą - do 25,0 m,
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej związanej z podstawową funkcją terenu;
- dopuszcza się realizację inwestycji celu publicznego zgodnie z przepisami prawa;
- dopuszcza się wprowadzenie funkcji agroturystycznej w gospodarstwach rolnych;
- dopuszcza się rozbudowę istniejących siedlisk.

Dla terenów istniejącej zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej oraz terenów rozwoju zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej wyznaczone na rysunku studium) ustala się następujące zasady:

- udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej: 10% - 40%;
- udział powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki: 45% - 85%;
- wysokość zabudowy – do 15,0 m,
- wysokość zabudowy związanej z technologią produkcji – do 50,0 m,
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej związanej z podstawową funkcją terenu;
- dopuszcza się realizację inwestycji celu publicznego zgodnie z przepisami prawa;
- zaleca się wprowadzenie na granicach terenów zieleni niskiej i wysokiej, która będzie ograniczała potencjalne szkodliwe oddziaływanie projektowanych inwestycji;
- w/w rodzaje zabudowy mogą występować łącznie lub rozdzielnie;

Dla terenów rolniczych (z dopuszczeniem zabudowy zagrodowej za wyjątkiem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią) oraz kompleksów gleb o najwyższej przydatności rolniczej (z dopuszczeniem zabudowy zagrodowej za wyjątkiem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią) ustala się następujące zasady:

- dopuszcza się realizację nowej zabudowy siedliskowej na zasadach określonych dla zabudowy zagrodowej;
- udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej: 30% - 80%;
- udział powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki: 10% - 60%;
- wysokość zabudowy – do 12,0 m,
- wysokość zabudowy związanej z produkcją rolniczą - do 25,0 m,
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej związanej z podstawową funkcją terenu;
- dopuszcza się realizację inwestycji celu publicznego zgodnie z przepisami prawa;
- dopuszcza się wprowadzenie funkcji agroturystycznej w gospodarstwach rolnych;
- dopuszcza się realizację infrastruktury technicznej związanej z nowoprojektowaną zabudową siedliskową;
- lokalizacja hodowli wielkotowarowej i uciążliwości produkcji rolniczej zgodnie z przepisami prawa;
- w przypadku występowania lasu na roli obowiązują zasady zagospodarowania jak dla terenów lasów;
- zakaz zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Dla terenów lasów (z dopuszczeniem realizacji zabudowy związanej z gospodarką leśną za wyjątkiem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią) i terenów wskazanych do zalesienia (z dopuszczeniem realizacji zabudowy związanej z gospodarką leśną za wyjątkiem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią) ustala się następujące zasady:

- zasady zagospodarowania zgodnie z planami urządzania lasu i operaty urządzeniowe lasu (dotyczy lasów Skarbu Państwa);
- dopuszcza się realizację zabudowy związanej z gospodarką leśną;
- w przypadku realizacji zabudowy związanej z gospodarką leśną udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej: 60% - 80%;
- w przypadku realizacji zabudowy związanej z gospodarką leśną udział powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki: 10% - 30%;
- wysokość zabudowy – do 12,0 m,
- w przypadku występowania roli na lesie obowiązują zasady zagospodarowania jak dla terenów rolniczych;
- zakaz zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Dla terenów cmentarzy ustala się następujące zasady:

- dopuszcza się realizację urządzeń infrastruktury technicznej przy granicy cmentarza;
- w przypadku realizacji zabudowy związanej z utrzymaniem i funkcjonowaniem cmentarza udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej: 60% - 80%;

- w przypadku realizacji zabudowy związanej z gospodarką leśną udział powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki: 10% - 30%;
- wysokość zabudowy – do 6,0 m.

Dla terenów projektowanej zieleni urządzonej ustala się następujące zasady:

- dopuszcza się lokalizację placów wypoczynkowych i widokowych wraz z urządzeniami rekreacyjnymi;
- dopuszcza się realizację obiektów małej architektury;
- dopuszcza się realizację ciągów pieszych, pieszko-rowerowych i rowerowych.

Dla terenów wód powierzchniowych stojących i terenów wód powierzchniowych płynących ustala się następujące zasady:

- dopuszcza się realizację kąpielisk, pomostów, przystani związanych z funkcją turystyki wodnej (dotyczy terenów wód powierzchniowych płynących – w szczególności wzdłuż rzeki Orzyc).

Dla terenów powierzchniowej eksploatacji kopalin (obszary i obiekty, dla których w złożu kopaliny może okazać się konieczne wyznaczenie filarów ochronnych obowiązują następujące zasady:

- dopuszcza się lokalizację zabudowy związanej z główną funkcją terenu w postaci obiektów biurowych, magazynowych, składowych, administracyjnych itp.;
- udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej: 1% - 5%;
- udział powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki: 1% - 5%;
- wysokość zabudowy – do 10,0 m,
- należy zapewnić bezpieczeństwo powszechne, spełnienie wymogów ochrony elementów środowiska, racjonalnej gospodarki złożem;
- zaleca się wykonanie rekultywacji terenu po zakończonej eksploatacji w oparciu o ustalone kierunki i warunki przeprowadzonej rekultywacji.

Dla terenu projektowanego zbiornika retencyjnego obowiązują następujące zasady:

- dopuszcza się realizację obiektów związanych z gospodarką wodną.

3.2.2. Obszary wyłączone z zabudowy i ograniczenie w zabudowie

Na terenie gminy Jednorożec występują następujące obszary wyłączone z zabudowy:

- użytek ekologiczny „Torfianka”;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Ponadto wskazano takie ograniczenia w lokalizacji zabudowy jak:

- obowiązujące ograniczenia w lokalizacji zabudowy w strefach oddziaływania, pasach technologicznych lub strefach kontrolowanych od istniejących lub projektowanych sieci infrastruktury technicznej, zasady zagospodarowania określone w przepisach prawa oraz normach;
- w przypadku ustanowienia terenów górniczych ustala się pewnie ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy, z wyjątkiem dopuszczenia realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalin.

3.3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk

3.3.1. Ogólne cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska

Głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie. Ogół tych działań będzie korzystnie wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców, a poprzez zwiększenie ogólnej atrakcyjności.

Na obszarze gminy Jednoróżec najwartościowsze struktury przyrodnicze (siedliska roślin i zwierząt, elementy wartościowe dla zachowania różnorodności biologicznej obszaru i gminy) to:

- kompleksy leśne o charakterze dużych i zwartych płatów;
- mniejsze płaty leśne i niewielkie enklawy leśne towarzyszące użytkom rolnym;
- dolina rzeki Orzyc z Ulatówką oraz dolina Płodownicy z dominującym użytkowaniem łąkowo-pastwiskowym i częściowo leśnym;
- tereny łąkowo-pastwiskowe z systemem rowów i kanałów melioracyjnych;
- zarośla i zakrzewienia porastające tereny nadwodne i hydrogeniczne;
- zadrzewienia pasmowe.

Dla prawidłowego funkcjonowania systemu przyrodniczego gminy Jednoróżec niezbędne jest zachowanie ciągłości związków funkcjonalno-przestrzennych między składowymi ekosystemów, a w szczególności migracji gatunków, wzajemnego wzbogacania ekosystemów w materię, energię i informację biologiczną. W tym celu należy ograniczyć rozprzestrzenianie się zabudowy na tereny współtworzące system przyrodniczy obszaru – tzn. korytarze ekologiczne o ponadlokalnym i lokalnym (miejscowym) znaczeniu dla funkcjonowania powiązań przyrodniczych.

Przed wszystkim należy:

- nie dopuścić do zabudowy doliny rzecznej Orzyc, Płodownicy i Ulatówki (dopuszcza się małą infrastrukturę, obiekty służące gospodarce wodnej lub łowieckiej, szlaki turystyczne oraz w stopniu niezbędnym dla obsługi ludności – infrastrukturę techniczną i drogową);
- pozostawić w użytkowaniu rolniczym tereny łąkowo-pastwiskowe i zachować system rowów i kanałów melioracyjnych;
- zachować zwarte kompleksy leśne, nie dopuścić do fragmentacji lasu oraz powstawania barier antropogenicznych;
- pod zabudowę w pierwszej kolejności przeznaczać tereny nieużytków lub gruntów ornych niskich klas bonitacyjnych, a także niezabudowane fragmenty przestrzeni zurbanizowanej (przy zachowaniu udziału powierzchni biologicznie czynnej);
- maksymalnie chronić wartościowe siedliska roślinne i zwierzęce przed wycinką i zniszczeniem (zwłaszcza: lasy, starorzecza i inne zbiorniki wodne z towarzyszącą roślinnością, zgrupowania zadrzewień i/lub zakrzewień na gruntach organogenicznych, pasmowe zadrzewienia i pojedyncze okazy drzew).

Ewentualne odstępstwa od w/w zasad mogą dotyczyć jedynie nieznacznych oddziaływań na system przyrodniczy (np. wycinki pojedynczych drzew, wycinki enklawy zadrzewień porastających z dala od ekosystemów wodnych i podmokłych, wycinki małowartościowych zakrzewień będących efektem procesów sukcesyjnych) oraz muszą odbywać się zgodnie z przepisami prawa powszechnego. Odstępstwa muszą być poparte wyższym interesem publicznym lub koniecznością rozwoju gospodarczego gminy i regionu, przy czym nie mogą one powodować pogorszenia stanu funkcjonowania środowiska przyrodniczego gminy i regionu, w myśl zasady rozwoju zrównoważonego. W pierwszej kolejności zagospodarowane powinny zostać tereny nieużytków i gruntów ornych najniższych klas bonitacyjnych.

3.3.2. Elementy środowiska przyrodniczego objęte ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody

Formy ochrony przyrody

W granicach obszaru gminy Jednoróżec znajdują się:

- obszary Natura 2000:
  - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005, obejmujący swym zasięgiem północno-wschodni fragment obszaru gminy Jednoróżec o powierzchni ok. 1000 ha (granicę obszaru Natura 2000 stanowi tu droga gminna Żelazna-Prusoleka-Chorzele – Żelazna-Rycica-Baranowo, przebiegająca przez miejscowość Żelazna Rządowa);
  - Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, we wschodniej części gminy, o powierzchni ok. 2 030 ha (granica przebiega od miejscowości Budy Rządowe w kierunku wschodnim i biegnie wzdłuż oddziałów leśnych: 226, 225, 224, 223, 222, 221, 211, aż do miejscowości Parciaki-Stacja i kolejno wzdłuż drogi powiatowej nr 2514W, następnie obejmuje oddziały leśne: 153, 152, 151, 150, 146 i 144 i kieruje się na południe - drogą leśną biegnie do granicy gminy i dalej wzdłuż południowo-wschodniej granicy gminy aż poza jej obręb i następnie drogą powiatową nr 3226W aż do miejscowości Budy Rządowe);
- użytek ekologiczny „Torfianka”;
- 3 szt. pomników przyrody;
- obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, która obowiązuje dla całego kraju;
- ponadto projektowane są pomniki przyrody oznaczone na rysunku studium.

Ochrona obszarów Natura 2000

W odniesieniu do obszarów Natura 2000 Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 oraz obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, w kontekście problematyki zagospodarowania przestrzennego obszaru gminy Jednoróżec, istotne są przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 2134 z późn. zm.).

Dla obszaru Natura 2000 – Obszaru Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005 został przyjęty Plan Zadań Ochronnych (PZO) – Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony

Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2014 poz. 3721) oraz jego zmiany z 23 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2014 poz. 11946) i z 8 lipca 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2016, poz. 6137).

Dla obszaru Natura 2000 – Obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052 został przyjęty Plan Zadań Ochronnych (PZO) – Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 października 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. 2014 poz. 3721).

W planach zadań ochronnych ujęto działania fakultatywne i obligatoryjne.

Ochrona użytku ekologicznego

Został ustanowiony Uchwałą nr XIX/89/2008 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 30 września 2008 roku w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfianka” (z późn. zmianą: Uchwała nr XXX/151/09 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 23 czerwca 2009 r. Jest to dawne wyrobisko potorfowe położone w obrębie ewidencyjnym Parciaki (nieruchomość oznaczona w ewidencji gruntów i budynków nr 2056/102), na terenie Nadleśnictwa Parciaki, Leśnictwo Olszewka (adres leśny 07-35-1-02-102g-00). Zajmuje powierzchnię 1,0075 ha. Obszar ten ma duże znaczenie dla zachowania bioróżnorodności biologicznej otaczających go terenów. Użytek ekologiczny Torfianka został ustanowiony w celu ochrony roślin: storczyka szerokolistnego i zwierząt: wydry (*Lutra lutra*), bobra europejskiego (*Castor fiber*), żółtki większej (ważka) (*Leucorrhinia pectoralis*), czapli siwej (*Ardea cinerea*) i brodzca piskliwego (*Actitis hypoleucos*).

Ochrona pomników przyrody

Na terenie gminy znajdują się trzy pomniki przyrody ustanowione na mocy Rozporządzenia Nr 11 Wojewody Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przasnyskiego. W stosunku do pomników przyrody obowiązują przepisy w/w Rozporządzenia.

Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i zachowania we właściwym stanie gatunków roślin, grzybów i zwierząt wraz z ich siedliskami, a w konsekwencji także zachowanie różnorodności genetycznej i biologicznej. Ochroną gatunkową obejmowane są w szczególności gatunki rzadkie, zagrożone wyginięciem, cenne dla nauki, a także odgrywające istotną rolę w ekosystemach. Głównym celem tych działań jest zachowanie tych gatunków na naturalnie zajmowanych stanowiskach. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

3.3.3. Ochrona zasobów glebowych

Ochrona zasobów glebowych w granicach gminy powinna polegać przede wszystkim na:

- ochronie terenów o najwyższej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze;

- przeciwdziałaniu erozji gleb, poprzez właściwą gospodarkę rolną i wprowadzanie zieleni śródpolnej na terenach potencjalnie erodowanych;
- przeciwdziałaniu nadmiernej intensyfikacji produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów, a także przed niewłaściwą agrotechniką,
- likwidacji wadliwych melioracji.

Ponadto, w stosunku do gruntów rolnych klasy bonitacyjnej I-III obowiązują przepisy dotyczące ochrony zasobów glebowych przez zmianą sposobu użytkowania, w myśl Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.).

Ochrona gruntów na obszarze gminy Jednorożec powinna także sprowadzać się do pozostawienia pokrycia roślinnością (w tym leśną) wałów wydmy, występujących w obrębie równiny sandrowej i osiagających maksymalnie kilka metrów wysokości względnej. Zachowanie istniejącej roślinności zapewni statyczność wałów wydmy oraz spowoduje ochronę przed uruchomieniem procesów erozyjnych (w tym erozji wodnej).

3.3.4. Ochrona gruntów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych

Ochrona zasobów leśnych powinna polegać przede wszystkim przeciwdziałaniu przeznaczaniu gruntów leśnych na cele nieleśne. Przed wycinką chronić należy zwłaszcza lasy ponadlokalnego systemu przyrodniczego gminy i regionu oraz lasy porastające wały wydmy. Ponadto wskazane jest racjonalne kształtowanie terenów zieleni wysokiej poprzez zalesianie niektórych gruntów, mało przydatnych dla rolnictwa lub osadnictwa (grunty najniższych klas bonitacyjnych i nieużytki), w nawiązaniu do istniejących systemów zieleni, dostosowując nasadzenia do typu siedlisk naturalnych.

Lasy są prawnie chronione przed likwidacją. Wycinka lasu lub jego części wymaga zgody na odlesienie w drodze sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w myśl przepisów Ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.).

Część lasów w obrębie obszaru gminy Jednorożec posiada status lasów ochronnych. W stosunku do lasów ochronnych obowiązują przepisy Ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 2100 z późn. zm.) oraz przepisy o Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.).

3.3.5. Ochrona zasobów wodnych

Kształtowanie i zagospodarowanie terenu powinno uwzględniać ochronę wód powierzchniowych i podziemnych przed degradacją i zanieczyszczeniem. W szczególności w zakresie ochrony wód należy:

- dążyć do poprawy stanu czystości wód powierzchniowych, poprzez ograniczenie a najlepiej likwidacja źródeł zanieczyszczeń – rozwój kanalizacji sanitarnej lub budowa przydomowych oczyszczalni w miejscach gdzie brak możliwości podłączenia do kanalizacji;

- zapewnić właściwą ochronę w strefach wrażliwych na przenikanie zanieczyszczeń do wód gruntowych, poprzez likwidowanie i ograniczanie źródeł emisji zanieczyszczeń i ich ładunku;
- prowadzić gospodarkę rolną zgodnie z założeniami ochrony środowiska;
- utrzymywać w dobrej sprawności sieci i urządzenia systemu melioracyjnego;
- zapewniać właściwą przepustowość oczyszczalni ścieków w Jednoróźcu oraz jej prawidłową jakość technologiczną.

Dla JCWP i JCWPd obejmujących zasięgiem gminę Jednoróżec obowiązuje „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły”, w którym określono cele środowiskowe dla poszczególnych jednolitych części wód.

3.3.6. Ochrona zasobów surowcowych

Na terenie gminy Jednoróżec znajdują się złoża surowców mineralnych. Dla zasobów surowcowych obowiązują przepisy zawarte w Ustawie z dnia 23 października Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.) oraz Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 1131 z późn. zm.).

3.3.7. Ochrona powietrza atmosferycznego

Ograniczanie negatywnych skutków zanieczyszczeń przemysłowych możliwe jest m.in. poprzez wdrażanie rozwiązań technicznych zabezpieczających przed nadmierną emisją, czy kontrolę istniejących systemów w zakresie spełniania norm i standardów ochrony powietrza atmosferycznego. Ograniczaniu negatywnych skutków emisji pochodzącej z ruchu pojazdów sprzyjają proekologiczne standardy w zakresie emisji spalin oraz modernizacje nawierzchni dróg. Emisja z indywidualnych procesów grzewczych może być ograniczana poprzez stosowanie ekologicznych metod pozyskiwania energii, zwłaszcza cieplnej (źródła niskoemisyjne) oraz konsekwentne postępowanie samych mieszkańców (np. wyeliminowanie spalania odpadów). W przypadku odorów można zastosować np. stopniowe poszerzanie pasów zieleni izolacyjnych wokół obiektów uciążliwych zapachowo.

Ponadto ograniczaniu zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego służą rozwiązania systemowe, w tym określone w programach ochrony powietrza dla poszczególnych stref jakości powietrza – dla strefy mazowieckiej obowiązują:

- „Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu”,
- „Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu”.

Programy ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej zostały przygotowane w celu określenia działań, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wymaganej jakości powietrza. Dokumenty te są elementem polityki ekologicznej województwa, a zaproponowane w nich działania są zintegrowane z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi szczebla regionalnego.

3.3.8. Krajobraz kulturowy i uzdrowisk

W granicach gminy Jednoróżec nie wyznacza się krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.

3.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

3.4.1. Ochrona zabytków architektury i techniki

Do tej kategorii zaliczono obiekty ujęte w ewidencji zabytków i wpisane do rejestru zabytków. W stosunku do nich obowiązują następujące zasady ochrony i zalecenia:

- zakazuje się dokonywania zmian mogących doprowadzić do utraty wartości zabytkowej przez: wyburzenia, nadbudowy, zmiany dachu i jego historycznego pokrycia;
- ochronie podlega kształt i rodzaj pokrycia dachów, opracowanie elewacji, stolarka okienna i drzwiowa;
- adaptacja istniejących obiektów do nowej z utrzymaniem ich historycznego charakteru;

Ponadto w stosunku do zabytkowych obiektów architektury i budownictwa obowiązują zasady ochrony stosowanie do przepisów prawa.

3.4.2. Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych

W odniesieniu do układów urbanistycznych i ruralistycznych obowiązują następujące zasady i zalecenia:

- ochrona historycznej sieci ulic i placów, historycznego sposobu zabudowy i poszczególnych posesji;
- ochrona dominant przestrzennych oraz osi kompozycyjnych i widokowych;
- ochrona otoczenia obiektów zabytkowych;
- nawiązanie nową zabudową do historycznej;
- przebudowa obiektów dysharmonijnych.

3.4.3. Ochrona zabytków archeologicznych

W stosunku do zabytków archeologicznych obowiązują zasady ochrony stosownie do przepisów prawa.

3.4.4. Ochrona zabytkowych cmentarzy

W obrębie historycznych cmentarzy zaleca się ochronę układu przestrzennego (aleje, nasadzenia, kwatery), starodrzewia, historycznych elementów małej architektury, zabytkowych nagrobków.

3.4.5. Ochrona krajobrazu kulturowego

W granicach gminy Jednorożec nie wyznacza się krajobrazu kulturowego.

3.4.6. Strefy ochrony konserwatorskiej

Na terenie gminy brak jest obiektów, dla których wymagane jest ustanowienie strefy „A” ochrony konserwatorskiej. W celu zachowania wartości kulturowych wskazane jest i zaleca się ustanowienie na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego następujących stref ochrony konserwatorskiej:

- Strefy „B” – ochrony konserwatorskiej, w obrębie których zaleca się:

- zachowanie zasadniczych elementów rozplanowania poprzez zachowanie osi widokowych i kompozycyjnych,
- zachowanie istniejącej zabudowy jej charakteru i otoczenia poprzez zachowanie zasad parcelacji i gabarytów przy projektowaniu zabudowy uzupełniającej;
- Strefy „K” – ochrony konserwatorskiej, w obrębie której zaleca się:
  - zakaz lokalizacji obiektów produkcyjnych i uciążliwych,
  - zakaz realizacji obiektów o zbyt agresywnych formach architektonicznych;
- Strefy „W” – ochrony konserwatorskiej wraz z bezpośrednim otoczeniem.

Postuluje się o objęcie strefami „B” i „K” w celu ochrony następujących obiektów zabytkowych:

- tereny zespołu kościoła parafialnego oraz cmentarza parafialnego w Parciakach;
- tereny cmentarza – parafialnego i wojennego z okresu I wojny światowej w Jednoróźcu;
- cmentarza parafialnego w Olszewce;
- cmentarza wojennego z okresu I wojny światowej w Budach Rządowych;

Strefa „K” obejmuje otoczenie strefy B w promieniu 50 m.

3.5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

3.5.1. Rozwój komunikacji drogowej

Docelowy podstawowy układ komunikacyjny stanowić będą istniejące drogi powiatowe wymienione w części tekstowej dotyczącej uwarunkowań niniejszego studium. Docelowy uzupełniający układ komunikacyjny stanowić będą drogi gminne istniejące i drogi proponowane do włączenia w system dróg publicznych wyznaczone na rysunku studium.

W ramach rozbudowy i ulepszenia systemu komunikacyjnego zaleca się modernizację dróg powiatowych i gminnych poprzez korektę ich przebiegu i remonty nawierzchni. Inwestycje dotyczące dróg powiatowych to w szczególności przebudowa drogi nr 3236W relacji Jednoróżec – Kuchny – Płoniawy Bramura i drogi nr 3237W relacji Lipa – Karwacz.

Modernizacja dróg powinna być prowadzona sukcesywnie z założeniem osiągnięcia standardów w zakresie: szerokości w liniach rozgraniczających, szerokości pasów jezdni, łuków poziomych i pionowych oraz nośności warstwy jezdnej zgodnej z warunkami technicznymi jakim powinny odpowiadać drogi i ich usytuowanie.

Ustala się zapewnienie dróg pożarowych w ramach poszczególnych terenów funkcjonalnych.

3.5.2. Rozwój komunikacji kolejowej

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego linię kolejową nr 35 relacji Szczytno – Ostrołęka planuje się do modernizacji i przywrócenia na niej ruchu pasażerskiego i towarowego. Perspektywa ponownego uruchomienia przewozów na danej trasie może mieć istotne znaczenie dla dostępności gminy do Przasnyskiej Strefy Gospodarczej (Podstrefa Chorzele) i do portu lotniczego w Szymanach (gmina Szczytno).

3.5.3. *Rozwój komunikacji rowerowej*

Charakter gminy i jej wielkość stwarzają szerokie perspektywy dla rozwoju ruchu rowerowego. Ruch rowerowy w ostatnich latach ulega rokrocznej sukcesywnej intensyfikacji. Jednocześnie nasilenie ruchu samochodowego stwarza zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu rowerowego. Dlatego też w ramach prac planistycznych w przypadkach gdy będzie to technicznie możliwe ustala się obowiązek wytyczenia odpowiednio oznakowanych i urządzonych dróg dla rowerów wydzielonych z układów komunikacji samochodowej.

3.5.4. *Rozwój sieci wodociągowej*

Zaopatrzenie w wodę pitną dla mieszkańców gminy będzie realizowane z istniejących ujęć wody wskazanych i opisanych w części tekstowej dotyczących uwarunkowań niniejszego studium.

Zachowuje się istniejące ujęcia wody. Zakłada się ich sukcesywną w miarę konieczności modernizację, automatyzację w celu dostosowania do zmieniających się przepisów i standardów.

Nie wykorzystywane i nieudokumentowane zasoby wód podziemnych powinny zostać udokumentowane i zbilansowane oraz stanowić rezerwę zasobów czystych wód podziemnych na okres kierunkowy.

W zależności od tempa rozwoju przestrzennego gminy przewiduje się realizację kolejnych odcinków sieci wodociągowej i włączenia w obecny układ infrastruktury technicznej wodociągowej.

Dopuszcza się korzystanie z ujęć wody indywidualnych.

Ustala się zapewnienie zaopatrzenia w wodę do celów przeciwpożarowych.

3.5.5. *Rozwój sieci kanalizacyjnej*

Bardzo ważnym zadaniem jest rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w celu ochrony gleby i wód podziemnych przed skażeniem lokalnymi szambami oraz poprawy warunków sanitarnych mieszkańców.

Rozwój systemów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków gminy Jednorzec powinien zapewnić możliwe szybkie zlikwidowanie rażących dysproporcji w zakresie wyposażenia w kanalizację w stosunku do stopnia zaopatrzenia w wodę.

Zaleca się budowę zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej na terenach zwartej zabudowy wsi. W terenach zabudowy rozproszonej dopuszcza się stosowanie indywidualnych rozwiązań z zakresu odprowadzania ścieków.

Ponadto Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. W rozmowach przedakcesyjnych wynegocjowane zostały bowiem dostosowawcze okresy przejściowe na wprowadzenie przepisów ww. dyrektywy do końca 2015 r. Dlatego też, aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK).

W 2012 roku Polska podjęła prace legislacyjne, zakończone w 2014 r., w celu korekty

implementacji i doprowadzenia do pełnej zgodności z Traktatem akcesyjnym. Przeprowadzono nowelizację ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne oraz zmieniono rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji oraz rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

Na spotkaniu przedstawicieli Generalnej Dyrekcji ds. Środowiska Komisji Europejskiej z przedstawicielami polskiego Ministerstwa Środowiska w dniu 5 lipca 2012 r. ustalono, że strona polska opracuje Master Plan, który przedstawi sposób osiągnięcia celu wskazanego w dyrektywie 91/271/EWG, zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w polskim prawodawstwie.

Zgodnie z założeniami Master Planu gmina Jednorzec posiada rzeczywistą liczbę RLM (równoważona liczba mieszkańców) na poziomie 3 232. 81% rzeczywistej liczby RLM korzysta z sieci kanalizacji sanitarnej. Jako oczyszczalnię ścieków obejmującą obszar aglomeracji utrzymuje się oczyszczalnię ścieków w Jednorzec. Projektowa maksymalna wydajność oczyszczalni wynosi 2 717, w związku z czym planuje się jej rozbudowę i modernizację do poziomu 5 167. Długość sieci kanalizacyjnej planowanej do budowy wynosi 6,8 km, przyrost liczby rzeczywistej mieszkańców, którzy skorzystają z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania sieci oscyluje na poziomie 615. Założenia Master Planu pochodzą z 2015 roku. Termin zakończenia prac związanych z realizacją założeń Master Planu przewidziano na 2020 rok.

3.5.6. *Rozwój sieci elektroenergetycznej*

Zakłada się, że wraz z rozwojem nowoprojektowanych terenów zabudowy mieszkaniowej i terenów aktywności gospodarczej, dla pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną niezbędna będzie modernizacja i rozbudowa istniejącej sieci elektroenergetycznej.

Do najważniejszych inwestycji gminy Jednorzec w zakresie rozwoju systemów elektroenergetycznych zaliczono takie zadania:

- modernizacja napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV relacji Jednorzec – Parciaki.
- modernizacja sieci napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia o łącznej długości ok. 2,3 km (NN), budowa stacji transformatorowej 20/250 (stacja słupowa Przejmy), wymiana przyłączy na izolowane.

3.5.7. *Rozwój sieci gazowej*

Rozwój systemu zaopatrzenia gminy Jednorzec w gaz ziemny powinien zapewnić jak największej liczbie mieszkańców gminy niezawodne dostawy gazu ziemnego. W tym celu konieczna jest realizacja na terenie gminy gazociągu dystrybucyjnego i stacji redukcyjno-pomiarowej gazu zlokalizowanej w Jednorzecz. Orientacyjną lokalizację gazociągu i stacji redukcyjno-pomiarowej gazu pokazano na rysunku studium.

Ponadto w zakresie infrastruktury technicznej gazowej:

- zaleca się lokalizację sieci gazowych w liniach rozgraniczających dróg;

- regulacje i zasady rozbudowy sieci gazowej w oparciu o warunki określone przez zarządcę sieci.

Dla projektowanych sieci gazowych wyznaczane są strefy kontrolowane. Wymagania w zakresie stref kontrolowanych regulują stosowane przepisy prawa.

3.5.8. Rozwój sieci telekomunikacyjnej

Planowany rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej i aktywności gospodarczej tworzą zapotrzebowanie na publicznie dostępne usługi telefoniczne i teleinformatyczne. Dla pokrycia tego zapotrzebowania niezbędna będzie modernizacja i rozbudowa istniejących sieci systemu stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej. Szczegółowe zasady lokalizacji obiektów infrastruktury sieciowej na terenach planowanej zabudowy zostaną określone w ramach opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Proponuje się rozszerzenie zasięgu systemu sieciowego ogólnej dostępności do szerokopasmowego internetu. Sieć taka może obejmować swoim zasięgiem istniejące obiekty użyteczności publicznej, placówki edukacyjne, kulturalne, naukowo-badawcze oraz tereny inwestycyjne. Wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjnych wpłynie na rozwój społeczeństwa informatycznego, zwiększy się dostępność do usług takich jak np.: rejestracja firm, poszukiwanie partnerów gospodarczych, elektroniczna obsługa przedsiębiorców.

Na terenie gminy dopuszcza się lokalizację masztów radiokomunikacyjnych i stacji bazowych telefonii komórkowej.

3.5.9. Rozwój ciepłownictwa

Obecnie na terenie gminy nie funkcjonuje zorganizowany system zaopatrzenia w energię ciepłą. Zaopatrzenie w ciepło z indywidualnych kotłowni lub odnawialnych źródeł energii. Preferowane jest zaopatrzenie w ciepło w oparciu o niskoemisyjne systemy ogrzewania.

3.5.10. Rozwój systemu gospodarki odpadami

Podstawą funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi na terenie województwa mazowieckiego, w tym na terenie gminy Jednoróżec, jest Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego – aktualnie obowiązuje „Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2022” przyjęty uchwałą nr 209/16 Sejmiku Województwa Mazowieckiego oraz uchwałą nr 210/16 w sprawie wykonania Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2022.

Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego określa m.in.:

- regiony gospodarki odpadami komunalnymi;
- regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w poszczególnych regionach gospodarki odpadami
- instalacje przewidziane do zastępczej obsługi tych regionów, do czasu uruchomienia regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, w przypadku gdy znajdująca się w nich instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn;

Gmina Jednoróżec zlokalizowana jest w Regionie Ciechanowskim gospodarki

odpadami, dla którego regionalne instalacje odpadów i instalacje zastępcze zlokalizowane są poza granicami gminy Jednorożec.

Zakłada się kontynuację selektywnej zbiórki odpadów w sposób zorganizowany oraz przekazywanie zebranych odpadów do instalacji do tego przewidzianych, zgodnie z ustaleniami Planu gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego. Podmiotem odpowiedzialnym za zorganizowanie odbioru i nadzorującym wywóz odpadów komunalnych jest gmina.

Na terenie gminy Jednorożec obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku – aktualnie obowiązujący Regulamin przyjęto uchwałą Nr XXX/194/2013 Rady Gminy Jednorożec z dnia 29 stycznia 2013 r. Regulamin określa w szczególności:

- wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości;
- rodzaje i minimalną pojemność pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na nieruchomości oraz na drogach publicznych, warunków rozmieszczania tych pojemników i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym;
- częstotliwość i sposoby pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego;
- inne wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
- obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe, mające na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku;
- wymagania utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach;
- wyznaczania obszarów podlegających obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania.

3.5.11. Odnawialne źródła energii

Na terenie gminy dopuszcza się lokalizację urządzeń i obiektów związanych z produkcją energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł o mocy nieprzekraczającej 100 kW. Pozyskana energia do wykorzystania do celów grzewczych i elektroenergetycznych.

3.6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Do najważniejszych celów publicznych o znaczeniu lokalnym w obszarze studium zaliczono takie zadania jak:

- rozbudowa sieci wodociągowej;
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej;
- modernizacja i sukcesywne unowocześnianie oczyszczalni ścieków;
- rozbudowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych;
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej elektroenergetycznej;
- rozwój sieci telekomunikacyjnej;
- termomodernizacja budynków;

- modernizacja napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV relacji Jednoróżec – Parciaki;
- modernizacja sieci napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia o łącznej długości ok. 2,3 km (NN), budowa stacji transformatorowej 20/250 (stacja słupowa Przejmy), wymiana przyłączy na izolowane;

3.7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, bezpośrednio dotyczące gminy Jednoróżec, są zawarte w takich dokumentach jak:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego;
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017, z uwzględnieniem lat 2018-2023;
- Strategia Rozwoju Powiatu Przasnyskiego na lata 2008 – 2020.

Na terenie gminy Jednoróżec do zadań dotyczących inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wynikających z w/w dokumentów strategicznych zaliczono takie zadania jak:

- planowana rozbudowa i przebudowa linii kolejowej nr 35 relacji Ostrołęka – Szczytno;
- zadania służące ochronie przeciwpowodziowej;
- budowa zbiornika wodnego o powierzchni powyżej 20 ha na rzece Orzyc w miejscowości Jednoróżec przeznaczony do funkcji retencyjnej;
- ochrona wartości kulturowych o znaczeniu krajowym, w tym kurpiowskiego regionu etnograficznego;
- ochrona układu ruralistycznego w miejscowości Jednoróżec proponowanego do objęcia ochroną prawną;
- realizowanie gospodarki odpadami poprzez system Regionów Gospodarki Odpadami Komunalnymi;
- przebudowa drogi powiatowej nr 3236W relacji Jednoróżec – Kuchny – Płoniawy Bramura;
- przebudowa drogi powiatowej nr 3237W relacji Lipa – Karwacz;
- budowa projektowanego gazociągu;
- budowa projektowanej stacji gazowej redukcyjno – pomiarowej.

3.8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej

Na terenie gminy nie występują obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych prawa, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości i obszarów przestrzeni publicznej.

3.9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

W obszarze studium plany miejscowe zaleca się sporządzać dla terenów rozwoju zabudowy wyznaczonych w studium, określonych w poszczególnych strefach polityki przestrzennej tj. tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej, tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin, tereny rozwoju zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej.

Ponadto zgodnie z przepisami Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym gmina powinna wykonywać analizę zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy oraz ocenę aktualności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

3.10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Rozwój rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny polegać na:

- ochronie terenów o najwyższej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze;
- przeciwdziałaniu erozji gleb, poprzez właściwą gospodarkę rolną i wprowadzanie zieleni śródpolnej na terenach potencjalnie erodowanych;
- przeciwdziałaniu nadmiernej intensyfikacji produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów, a także przed niewłaściwą agrotechniką;
- likwidacji wadliwych melioracji;
- w stosunku do gruntów rolnych klasy bonitacyjnej I-III obowiązują przepisy dotyczące ochrony zasobów glebowych przez zmianą sposobu użytkowania, w myśl Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych;

- wyłączeniu z produkcji rolnej gruntów najniższych klas bonitacyjnych celem przeznaczenia ich do zalesienia lub zagospodarowania rekreacyjnego;
- wprowadzaniu kierunków produkcji optymalnych w istniejących warunkach lokalnych i najbardziej efektywnych;
- aktywizacji rolników na rzecz tworzenia grup marketingowych, producenckich i rozwoju nowoczesnej spółdzielczości.

Rozwój leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny polegać na:

- przeciwdziałaniu przeznaczaniu gruntów leśnych na cele nieleśne;
- ochronie w szczególności lasów ponadlokalnego systemu przyrodniczego gminy i regionu oraz lasów porastających wały wydymowe;
- racjonalnym kształtowaniu terenów zieleni wysokiej poprzez zalesianie niektórych gruntów, mało przydatnych dla rolnictwa lub osadnictwa (grunty najniższych klas bonitacyjnych i nieużytki);
- poprawie stanu sanitarnego lasów;
- dążeniu do tworzenia zwartych kompleksów leśnych poprzez właściwe kształtowanie granicy polno-leśnej;
- zakładaniu, uzupełnianiu i właściwej pielęgnacji zadrzewień przydrożnych.

3.11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych

Na obszarze gminy Jednorożec zasięg swój ma obszar szczególnego zagrożenia powodzią, którego zasięg wyznacza obszar zalewów wód o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat ($p=1\%$), określony w studium ochrony przeciwpowodziowej dla rzeki Orzyc.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią w obszarze gminy Jednorożec obowiązują:

- zakazy i ograniczenia wytypowane w „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej”;
- sposoby gospodarowania wskazane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- regulacje w stosunku do zasad zagospodarowania zawarte w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 469 z późn. zm.).

W obszarach szczególnego zagrożenia powodzią ustala się zakaz zabudowy.

Na obszarze gminy Jednorożec nie występują tereny kwalifikowane jako rejony predysponowane do występowania ruchów masowych. Obszar gminy Jednorożec położony jest w obrębie równiny sandrowej na wschodzie oraz wysoczyzny morenowej na zachodzie. Obie formy charakteryzują się równinnym (płaskim) ukształtowaniem terenu. Urozmaicenia rzeźby terenu stanowią doliny rzeki Orzyc w centralnej części gminy i Płodownica na północnym-wschodzie. Są one płytko wcięte w teren i nie powodują znacznego urozmaicenia ukształtowania powierzchni terenu. Spadki terenowe są niewielkie i kształtują się przeważnie w przedziale 0-2%, sporadycznie w strefie wysoczyznowej spadki przekraczają wartości 5%.

Jedynie w obrębie wałów wydmy, lokalnie występujących w południowo-zachodniej części gminy, spotyka się większe deniwelacje terenu (maksymalnie kilka metrów). Dodatkowo wały wydmy porośnięte są roślinnością (w tym leśną) co zapewnia ich stabilizację morfologiczną. W związku z powyższym wały wydmy nie stanowią obszarów zagrożonych zjawiskiem wystąpienia ruchów masowych.

3.12. Obszary lub obiekty, dla których wyznacza się w złożu kopalin filar ochronny

W terenach powierzchniowej eksploatacji kopalin, na obszarach górniczych może okazać się konieczne wyznaczenie filarów ochronnych. Filary ochronne wyznacza się w przypadku wystąpienia na terenach górniczych obiektów budowlanych, dróg, elementów linii elektroenergetycznych (np. słupy elektroenergetyczne). Zadaniem filara jest zabezpieczenie tychże elementów przed negatywnym skutkiem eksploatacji górniczej. W odniesieniu do filarów ochronnych określa się takie elementy jak:

- zachowanie bezpieczeństwa powszechnego;
- wymogi dotyczące ochrony środowiska;
- ochrona złoża i obiektów budowlanych przed zagrożeniem wodnym, pożarami i wybuchami.

3.13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 2015 r. poz. 2120)

Na terenie gminy nie występują obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne.

3.14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

3.14.1. Obszary wymagające przekształceń i rehabilitacji

Obecny sposób zagospodarowania terenów gminnych nie wpływa znacząco na krajobraz. Nie jest jednak możliwe, a także i społeczno-ekonomicznie uzasadnione, aby grunty na obszarze całej gminy pozostawały w tym samym użytkowaniu. Gmina musi się rozwijać, co wiąże się z rozwojem różnych funkcji i stopniową zmianą przeznaczenia gruntów. Stan obecny jest również wypadkową wielu czynników, działających na przestrzeni wieków. Działanie różnorodnych czynników w różnym stopniu i w różnym czasie wywoływało zmiany w krajobrazie rolniczym, często zmiany głębokie, czy też nieodwracalne. Krajobraz zmieniał się na przestrzeni wieków w sposób ciągły wraz z procesami rozwoju społeczno-gospodarczego. Pierwotna harmonia krajobrazu, a także

względna równowaga ekologiczna zostały zachwiane na skutek przejścia przez obszary wiejskie funkcji wtórnych, obcych dla tego typu układów krajobrazowo-ekologicznych. W tradycyjny krajobraz rolno-osadniczy wkroczyły obce formy – duże kubatury, sieci przesyłowe.

Stale rosnące zapotrzebowanie na tereny rekreacyjne i mieszkaniowe stanowi duże zagrożenie dla obszarów wiejskich, najbardziej atrakcyjnych pod względem krajobrazowym. Zagrożony jest krajobraz historycznych zespołów zabudowy – starowsi, nasyconych tradycyjną substancją budowlaną i zachowany ogólny harmonijny charakter krajobrazowy typowej wsi w omawianym subregionie kulturowym.

3.14.2. Obszary niezabudowane wymagające rekultywacji

W związku z eksploatacją złoża kruszywa naturalnego powstają liczne wyrobiska, hałdy itp. Konieczna staje się rekultywacja terenów poeksploatacyjnych w celu złagodzenia przeobrażeń spowodowanych eksploatacją kopalin. Rekultywacja terenu poeksploatacyjnego powinna być realizowana w oparciu o kierunek i opracowany projekt rekultywacji.

Rekultywacji wymaga także teren po składowisku odpadów komunalnych, zlokalizowany na południe od zabudowań Jednoróżca (działki ewidencyjne nr 1133, 1132/1 i 1132/2; obręb ewidencyjny Jednoróżec). Składowisko zostało zamknięte decyzją Starosty Przasnyskiego nr ROŚ.7644-I-46/1/2010 z dnia 27.12.2010 r. Planowany jest leśny kierunek rekultywacji składowiska.

3.14.3. Obszary niezabudowane wymagające remediacji

Na terenie gminy Jednoróżec nie występują obszary wymagające remediacji.

3.15. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

Na terenie gminy teren zamknięty stanowi linia nr 35 relacji Ostrołęka – Szczytno. Na rysunku studium, ze względu na jego skalę, teren ten został pokazany symbolicznie. Ze względu na plany modernizacji linii kolejowej jej teren nie powinien być przeznaczony pod inne formy zagospodarowania.

3.16. Obszary zdegradowane

Na terenie gminy Jednoróżec nie występują obszary zdegradowane wyznaczone na podstawie przepisów prawa.

3.17. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie

Zgodnie z przepisami Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obszar funkcjonalny to „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju”.

W obszarze studium nie wyznaczono obszarów funkcjonalnych o znaczeniu lokalnym.

3.18. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży 2 000 m²

Na terenie gminy Jednoróżec nie wyznacza się obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m².

3.19. Obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 100 kW

Na terenie gminy Jednoróżec nie wyznacza się obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100 kW.

4. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU STUDIUM

Podstawy formalno – prawne

Niniejsze studium zostało opracowane zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.), a prace nad nim zostały rozpoczęte na podstawie Uchwały Nr XX/107/2016 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 17 czerwca 2016 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec.

Rola i znaczenie studium

Opracowanie przedmiotowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec wynika z nowych potrzeb związanych z rozwojem gminy.

Diagnoza stanu istniejącego i określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego polega na ustaleniu lokalnych zasad organizacji struktury przestrzennej gminy przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej oraz uwzględnieniu podstawowych elementów sieci osadniczej.

Ustalenia Studium winny być rozumiane jako świadome działanie władz gminy

zmierzające do optymalnego wykorzystania uwarunkowań przestrzennych gminy w celu osiągnięcia wyznaczonych kierunków rozwoju. Generalną zasadą kształtowania i zagospodarowania przestrzeni gminy winny być reguły określające jej zrównoważony rozwój. Pojęcie to określa rozwój przestrzenny, gospodarczy, społeczny i kulturowy, który harmonizuje z uwarunkowaniami przyrodniczymi ograniczając jednocześnie degradację przyrody, nie naruszając możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń.

Struktura dokumentu studium

Załącznikami do uchwały w sprawie uchwalenia studium są:

- załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 10 marca 2017 roku – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec – część tekstowa;
- załącznik nr 2 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 10 marca 2017 roku – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec – Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego – Rysunek studium;
- załącznik nr 3 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 10 marca 2017 roku – Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jednoróżec – Kierunki zagospodarowania przestrzennego – Rysunek studium;
- załącznik nr 4 do Uchwały Nr XXVIII/155/2017 Rady Gminy Jednoróżec z dnia 10 marca 2017 roku – Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu studium.

Podział na strefy polityki przestrzennej

Zróżnicowanie funkcjonalno-przestrzenne obszaru gminy pozwala na wyodrębnienie następujących stref polityki przestrzennej:

- Strefa osadnicza;
- Strefa aktywizacji gospodarczej;
- Strefa rolnicza;
- Strefa terenów zieleni;
- Strefa wód powierzchniowych.

Podział na tereny funkcjonalne w poszczególnych strefach polityki przestrzennej

W strefie osadniczej wyodrębniono następujące tereny funkcjonalne:

- istniejącą zabudowę mieszkaniową, zagrodową i usługową wskazaną do kontynuacji i uzupełnień zabudowy;
- istniejącą zabudowę usługową, w tym usług publicznych wskazaną do kontynuacji i uzupełnień zabudowy;
- tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej.

Do strefy aktywizacji gospodarczej zaliczono:

- istniejące tereny zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej wskazane do kontynuacji i uzupełnień zabudowy;
- tereny powierzchniowej eksploatacji kopaliny;

• tereny rozwoju zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej;
W strefie rolniczej znalazły się tereny rolnicze i w tym kompleksy gleb o najwyższej przydatności rolniczej.

W strefie terenów zieleni wyodrębniono:

- tereny lasów;
- tereny wskazane do zalesienia;
- tereny cmentarzy;
- tereny projektowanej zieleni publicznej urządzonej.

Do strefy wód powierzchniowych zaliczono:

- tereny wód powierzchniowych stojących;
- tereny projektowanego zbiornika retencyjnego;
- tereny wód powierzchniowych płynących.

Obszary wyłączone z zabudowy

Na terenie gminy Jednorzec występują następujące obszary wyłączone z zabudowy:

- użytek ekologiczny „Torfianka”.

Ograniczenia w zabudowie

wskazano takie ograniczenia w lokalizacji zabudowy jak:

- obowiązujące ograniczenia w lokalizacji zabudowy w strefach oddziaływania, pasach technologicznych lub strefach kontrolowanych od istniejących lub projektowanych sieci infrastruktury technicznej, zasady zagospodarowania określone w przepisach prawa oraz normach;
- w przypadku ustanowienia terenów górniczych ustala się pewnie ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy, z wyjątkiem dopuszczenia realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalni.

Ochrona przyrody

W granicach obszaru gminy Jednorzec znajdują się:

- obszary Natura 2000:
  - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005, obejmujący swym zasięgiem północno-wschodni fragment obszaru gminy Jednorzec o powierzchni ok. 1000 ha (granicę obszaru Natura 2000 stanowi tu droga gminna Żelazna-Prusółka-Chorzele – Żelazna-Rycica-Baranowo, przebiegająca przez miejscowość Żelazna Rządowa);
  - Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Zachodniokurpiowskie Bory Sasankowe PLH140052, we wschodniej części gminy, o powierzchni ok. 2 030 ha (granica przebiega od miejscowości Budy Rządowe w kierunku wschodnim i biegnie wzdłuż oddziałów leśnych: 226, 225, 224, 223, 222, 221, 211, aż do miejscowości Parciaki-Stacja i kolejno wzdłuż drogi powiatowej nr 2514W, następnie obejmuje oddziały leśne: 153, 152, 151, 150, 146 i 144 i kieruje się na południe - drogą leśną biegnie do granicy gminy i dalej wzdłuż południowo-wschodniej granicy gminy aż poza jej obręb i następnie drogą powiatową nr 3226W aż do miejscowości Budy Rządowe);

- użytek ekologiczny „Torfianka”;
- 3 szt. pomników przyrody;
- obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, która obowiązuje dla całego kraju;
- ponadto projektowane są pomniki przyrody oznaczone na rysunku studium.

Głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie. Ogół tych działań będzie korzystnie wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców, a poprzez zwiększenie ogólnej atrakcyjności.

Ochrona przyrody w poszczególnych obszarach podlegających ochronie powinna przebiegać stosownie do przepisów prawa tj. licznych ustaw, rozporządzeń i uchwał.

Ochrona zabytków

Ochronie prawnej podlegają zasoby dziedzictwa kulturowego rozumiane jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru bądź struktury przestrzennej o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych lub artystycznych. Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej. Formami ochrony prawnej zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie gminy zasady ochrony dziedzictwa kulturowego określono dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w gminnej ewidencji zabytków, nieruchomych zabytków archeologicznych. Ponadto ustalenia i zasady ochrony dotyczy układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytkowych cmentarzy oraz wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej.

Rozwój komunikacji i infrastruktury technicznej

W niniejszym rozdziale dokonano podziału układu drogowego komunikacyjnego oraz ustalono rozwój komunikacji drogowej i rowerowej oraz infrastruktury technicznej, wynikający z licznych dokumentów strategicznych znaczenia lokalnego i ponadlokalnego. Sfera infrastruktury technicznej dotyczy zadań związanych z systemem elektroenergetycznym, gospodarki wodno – ściekowej, gazowej, ciepłowniczej, gospodarki odpadami i telekomunikacji.

Cele publiczne o znaczeniu lokalnym

Do najważniejszych celów publicznych o znaczeniu lokalnym w obszarze studium zaliczono takie zadania jak:

- rozbudowa sieci wodociągowej;
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej;

- modernizacja i sukcesywne unowocześnianie oczyszczalni ścieków;
- rozbudowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych;
- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej elektroenergetycznej;
- rozwój sieci telekomunikacyjnej;
- termomodernizacja budynków;
- modernizacja napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV relacji Jednorzec – Parciaki;
- modernizacja sieci napowietrznej linii elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia o łącznej długości ok. 2,3 km (NN), budowa stacji transformatorowej 20/250 (stacja słupowa Przejmy), wymiana przyłączy na izolowane.

Cele publiczne o znaczeniu ponadlokalnym

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, bezpośrednio dotyczące gminy Jednorzec, są zawarte w takich dokumentach jak:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego;
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017, z uwzględnieniem lat 2018-2023;
- Strategia Rozwoju Powiatu Przasnyskiego na lata 2008 – 2020.

Na terenie gminy Jednorzec do zadań dotyczących inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wynikających z w/w dokumentów strategicznych zaliczono takie zadania jak:

- planowana rozbudowa i przebudowa linii kolejowej nr 35 relacji Ostrołęka – Szczytno;
- zadania służące ochronie przeciwpowodziowej;
- budowa zbiornika wodnego o powierzchni powyżej 20 ha na rzece Orzyc w miejscowości Jednorzec przeznaczony do funkcji retencyjnej;
- ochrona wartości kulturowych o znaczeniu krajowym, w tym kurpiowskiego regionu etnograficznego;
- ochrona układu ruralistycznego w miejscowości Jednorzec proponowanego do objęcia ochroną prawną;
- realizowanie gospodarki odpadami poprzez system Regionów Gospodarki Odpadami Komunalnymi;
- przebudowa drogi powiatowej nr 3236W relacji Jednorzec – Kuchny – Płoniawy Bramura;
- przebudowa drogi powiatowej nr 3237W relacji Lipa – Karwacz;
- budowa projektowanego gazociągu;
- budowa projektowanej stacji gazowej redukcyjno – pomiarowej.

Obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej

Na terenie gminy nie występują obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych

prawa, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości i obszarów przestrzeni publicznej.

Obszary dla których gmina zamierza się sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

W obszarze studium plany miejscowe zaleca się sporządzać dla terenów rozwoju zabudowy wyznaczonych w studium, określonych w poszczególnych strefach polityki przestrzennej tj. tereny rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej, w tym usług publicznych i zagrodowej, tereny powierzchniowej eksploatacji kopalni, tereny rozwoju zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usługowej.

Ponadto zgodnie z przepisami Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym gmina powinna wykonywać analizę zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy oraz ocenę aktualności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Kształtowanie rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Rozwój rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny polegać na:

- ochronie terenów o najwyższej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze;
- przeciwdziałaniu erozji gleb, poprzez właściwą gospodarkę rolną i wprowadzanie zieleni śródpolnej na terenach potencjalnie erodowanych;
- przeciwdziałaniu nadmiernej intensyfikacji produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów, a także przed niewłaściwą agrotechniką;
- likwidacji wadliwych melioracji;
- w stosunku do gruntów rolnych klasy bonitacyjnej I-III obowiązują przepisy dotyczące ochrony zasobów glebowych przez zmianą sposobu użytkowania, w myśl Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych;
- wyłączeniu z produkcji rolnej gruntów najniższych klas bonitacyjnych celem przeznaczenia ich do zalesienia lub zagospodarowania rekreacyjnego;
- wprowadzaniu kierunków produkcji optymalnych w istniejących warunkach lokalnych i najbardziej efektywnych;
- aktywizacji rolników na rzecz tworzenia grup marketingowych, producenckich i rozwoju nowoczesnej spółdzielczości.

Rozwój leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zasady jej funkcjonowania powinny polegać na:

- przeciwdziałaniu przeznaczaniu gruntów leśnych na cele nieleśne;
- ochronie w szczególności lasów ponadlokalnego systemu przyrodniczego gminy i regionu oraz lasów porastających wały wydmore;
- racjonalnym kształtowaniu terenów zieleni wysokiej poprzez zalesianie niektórych gruntów, mało przydatnych dla rolnictwa lub osadnictwa (grunty najniższych klas bonitacyjnych i nieużytki);
- poprawie stanu sanitarnego lasów;

- dążeniu do tworzenia zwartych kompleksów leśnych poprzez właściwe kształtowanie granicy polno-leśnej;
- zakładaniu, uzupełnianiu i właściwej pielęgnacji zadrzewień przydrożnych.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych

Na obszarze gminy Jednorożec zasięg swój ma obszar szczególnego zagrożenia powodzią, którego zasięg wyznacza obszar zalewów wód o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat ($p=1\%$), określony w studium ochrony przeciwpowodziowej dla rzeki Orzyc.

W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią w obszarze gminy Jednorożec obowiązują:

- zakazy i ograniczenia wytypowane w „Studium dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej”;
- sposoby gospodarowania wskazane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- regulacje w stosunku do zasad zagospodarowania zawarte w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 469 z późn. zm.).

Na obszarze gminy Jednorożec nie występują tereny kwalifikowane jako rejony predysponowane do występowania ruchów masowych. Obszar gminy Jednorożec położony jest w obrębie równiny sandrowej na wschodzie oraz wysoczyzny morenowej na zachodzie. Obie formy charakteryzują się równinnym (płaskim) ukształtowaniem terenu. Urozmaicenia rzeźby terenu stanowią doliny rzeki Orzyc w centralnej części gminy i Płodownica na północnym-wschodzie. Są one płytko wcięte w teren i nie powodują znacznego urozmaicenia ukształtowania powierzchni terenu. Spadki terenowe są niewielkie i kształtują się przeważnie w przedziale 0-2%, sporadycznie w strefie wysoczyznowej spadki przekraczają wartości 5%. Jedynie w obrębie wałów wydmych, lokalnie występujących w południowo-zachodniej części gminy, spotyka się większe deniwelacje terenu (maksymalnie kilka metrów). Dodatkowo wały wydmy porośnięte są roślinnością (w tym leśną) co zapewnia ich stabilizację morfologiczną. W związku z powyższym wały wydmy nie stanowią obszarów zagrożonych zjawiskiem wystąpienia ruchów masowych.

Filary ochronne w złożu kopaliny

W terenach powierzchniowej eksploatacji kopalin, na obszarach górniczych może okazać się konieczne wyznaczenie filarów ochronnych. Filary ochronne wyznacza się w przypadku wystąpienia na terenach górniczych obiektów budowlanych, dróg, elementów linii elektroenergetycznych (np. słupy elektroenergetyczne). Zadaniem filara jest zabezpieczenie tychże elementów przed negatywnym skutkiem eksploatacji górniczej. W odniesieniu do filarów ochronnych określa się takie elementy jak:

- zachowanie bezpieczeństwa powszechnego;
- wymogi dotyczące ochrony środowiska;
- ochrona złoża i obiektów budowlanych przed zagrożeniem wodnym, pożarami i wybuchami.

Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych

Na terenie gminy nie występują obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych.

Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Obecny sposób zagospodarowania terenów gminnych nie wpływa znacząco na krajobraz. Nie jest jednak możliwe, a także i społeczno-ekonomicznie uzasadnione, aby grunty na obszarze całej gminy pozostawały w tym samym użytkowaniu. Gmina musi się rozwijać, co wiąże się z rozwojem różnych funkcji i stopniową zmianą przeznaczenia gruntów. Stan obecny jest również wypadkową wielu czynników, działających na przestrzeni wieków. Działanie różnorodnych czynników w różnym stopniu i w różnym czasie wywoływało zmiany w krajobrazie rolniczym, często zmiany głębokie, czy też nieodwracalne. Krajobraz zmieniał się na przestrzeni wieków w sposób ciągły wraz z procesami rozwoju społeczno-gospodarczego. Pierwotna harmonia krajobrazu, a także względna równowaga ekologiczna zostały zachwiane na skutek przejścia przez obszary wiejskie funkcji wtórnych, obcych dla tego typu układów krajobrazowo-ekologicznych. W tradycyjny krajobraz rolno-osadniczy wkroczyły obce formy – duże kubatury, sieci przesyłowe.

Stale rosnące zapotrzebowanie na tereny rekreacyjne i mieszkaniowe stanowi duże zagrożenie dla obszarów wiejskich, najbardziej atrakcyjnych pod względem krajobrazowym. Zagrożony jest krajobraz historycznych zespołów zabudowy – starowsi, nasyconych tradycyjną substancją budowlaną i zachowany ogólny harmonijny charakter krajobrazowy typowej wsi w omawianym subregionie kulturowym.

W związku z eksploatacją złoża kruszywa naturalnego powstają liczne wyrobiska, hałdy itp. Konieczna staje się rekultywacja terenów poeksploatacyjnych w celu złagodzenia przeobrażeń spowodowanych eksploatacją kopalin. Rekultywacja terenu poeksploatacyjnego powinna być realizowana w oparciu o kierunek i opracowany projekt rekultywacji.

Rekultywacji wymaga także teren po składowisku odpadów komunalnych, zlokalizowany na południe od zabudowań Jednoróżca (działki ewidencyjne nr 1133, 1132/1 i 1132/2; obręb ewidencyjny Jednoróżec). Składowisko zostało zamknięte decyzją Starosty Przasnyskiego nr ROŚ.7644-I-46/1/2010 z dnia 27.12.2010 r. Planowany jest leśny kierunek rekultywacji składowiska.

Na terenie gminy Jednoróżec nie występują obszary wymagające remediacji.

Tereny zamknięte i ich strefy ochronne

Na terenie gminy teren zamknięty stanowi linia nr 35 relacji Ostrołęka – Szczytno. Na rysunku studium, ze względu na jego skalę, teren ten został pokazany symbolicznie. Ze względu na plany modernizacji linii kolejowej jej teren nie powinien być przeznaczony pod inne formy zagospodarowania.

Obszary zdegradowane

Na terenie gminy Jednoróżec nie występują obszary zdegradowane wyznaczone na podstawie przepisów prawa.

Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie

Zgodnie z przepisami Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obszar funkcjonalny to „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi

uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju”.

W obszarze studium nie wyznaczono obszarów funkcjonalnych o znaczeniu lokalnym.

Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m²

Na terenie gminy Jednoróżec nie wyznacza się obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000 m².

Obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 100 kW

Na terenie gminy Jednoróżec nie wyznacza się obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

SPIS TABEL

Tabela 1. Wykaz miejscowości i sołectw w gminie Jednoróżec.....	13
Tabela 2. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Jednoróżec.....	14
Tabela 3. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i decyzje inwestycji celu publicznego w latach 2007 – 2015	19
Tabela 4. Wydane decyzje o warunkach zabudowy według rodzaju zabudowy	19
Tabela 5. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	36
Tabela 6. Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków	36
Tabela 7. Zabytki ruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków	38
Tabela 8. Nieruchome zabytki archeologiczne	39
Tabela 9. Podstawowe wskaźniki demograficzne dla gminy Jednoróżec.....	43
Tabela 10. Ruch naturalny w latach 2005 – 2015	44
Tabela 11. Liczba ludności według grup wiekowych w latach 2005 - 2015	45
Tabela 12. Saldo migracji w latach 2005 - 2014.....	46
Tabela 13. Struktura zatrudnienia według płci w latach 2005 - 2015.....	47
Tabela 14. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015	48
Tabela 15. Podmioty gospodarcze w latach 2005 – 2015	49
Tabela 16. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w latach 2012 – 2015.....	51
Tabela 17. Firmy na terenie gminy Jednoróżec	51
Tabela 18. Dochody gminy w latach 2008 – 2015.....	55
Tabela 19. Wydatki gminy w latach 2008 – 2015.....	56
Tabela 20. Struktura wydatków gminy Jednoróżec	56
Tabela 21. Podmioty gospodarcze w latach 2005 – 2015	59
Tabela 22. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w latach 2012 – 2015.....	60
Tabela 23. Firmy na terenie gminy Jednoróżec	61
Tabela 24. Dochody gminy w latach 2008 – 2015.....	62
Tabela 25. Wydatki gminy w latach 2008 – 2015.....	63
Tabela 26. Wydane decyzje o warunkach zabudowy i decyzje inwestycji celu publicznego w latach 2007 – 2015	64
Tabela 27. Wydane decyzje o warunkach zabudowy według rodzaju zabudowy	64
Tabela 28. Pracujący według płci w latach 2005 – 2015	70
Tabela 29. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015	72
Tabela 30. Chłonność obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno- przestrzennej w granicach jednostki osadniczej.....	79
Tabela 31. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę z rezerwami terenu.	81
Tabela 32. Pomniki przyrody na terenie gminy Jednoróżec	88
Tabela 33. Długość sieci wodociągowej w latach 2008 – 2015.....	95
Tabela 34. Długość sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2008 – 2015	96

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Powierzchnia gminy Jednoróżec na tle gmin powiatu przasnyskiego.....	16
Wykres 2. Liczba ludności w gminie Jednoróżec w latach 2005 – 2015.....	44
Wykres 3. Ruch naturalny w latach 2005 – 2015	45
Wykres 4. Liczba ludności według grup ekonomicznych wieku w latach 2005 – 2015	46
Wykres 5. Struktura zatrudnienia według płci w latach 2005 – 2015.....	47
Wykres 6. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w latach 2006 – 2015	48
Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015.....	49
Wykres 8. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w 2015 roku.....	50
Wykres 9. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD w 2015 roku.....	59
Wykres 10. Pracujący według płci w latach 2005 – 2015	71

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY JEDNOROŻEC**

Wykres 11. Pracujący na 1 000 mieszkańców w latach 2006 – 2015.....	71
Wykres 12. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2005 - 2015.....	72

SPIS RYCIN

Rycina 1. Mapa powiatu przasnyskiego.....	12
Rycina 2. Położenie gminy Jednoróżec na tle gmin sąsiednich.....	13
Rycina 3. Położenie gminy Jednoróżec na tle województwa mazowieckiego	15
Rycina 4. Miejska sieć osadnicza obszaru metropolitalnego Warszawy	75